

Burmistrz Miasta i Gminy Chmielnik

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY
CHMIELNIK**

WRAZ ZE ZMIANĄ NR 4

**UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
MIASTA I GMINY CHMIELNIK**

**Chmielnik
2002
2016**

(DIAGNOZA STANU)

Załącznik Nr 2 do uchwały Nr XXIII/199/2016 Rady Miejskiej w Chmielniku
z dnia 5 września 2016 r.

Wykonawca:

EPRD Biuro Polityki Gospodarczej
i Rozwoju Regionalnego
25-604 Kielce, ul. Szkolna 36 A
tel. 345 32 71 do 74 ; fax 345 25 87

***Wykonawca zmiany Nr 4 Studium
Masterplan Rafał Koziel
Jaworznia-Zagórze 1
26-065 Piekoszów***

SPIS TREŚCI

CZEŚĆ I	
PODSTAWY OPRACOWANIA	4
CZEŚĆ II	
DIAGNOZA STANU	12
ROZDZIAŁ 1	
POŁOŻENIE GMINY CHMIELNIK	13
ROZDZIAŁ 2	
SFERA SPOŁECZNA	16
ROZDZIAŁ 3	
SFERA PRZYRODNICZO - KRAJOBRAZOWA	28
ROZDZIAŁ 4	
GOSPODARKA	41
ROZDZIAŁ 5	
INFRASTRUKTURA	62
ROZDZIAŁ 6	
ASPEKTY OBRONE	89

SPIS MAP POGLĄDOWYCH

ROZDZIAŁ 1

Mapa nr 1 Położenie gminy Chmielnik

ROZDZIAŁ 2

Mapa nr 2 Gęstość zaludnienia

Mapa nr 3 Liczba ludności

Mapa nr 4 Usługi

ROZDZIAŁ 3

Mapa nr 5 Uwarunkowania przyrodnicze

ROZDZIAŁ 4

Mapa nr 6 Mapa melioracji

Mapa nr 7 Mapa glebowo - rolnicza

ROZDZIAŁ 5

Mapa nr 8 Układ komunikacyjny

Mapa nr 9 Schemat sieci energetycznych

Mapa nr 10 Schemat sieci gazowych

Mapa nr 11 Gospodarka wodno-ściekowa

Mapa nr 12 Studnie

ROZDZIAŁ 6

Mapa 13 Strefy zagrożenia

CZĘŚĆ I
PODSTAWY OPRACOWANIA

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
MIASTA I GMINY CHMIELNIK**

Wykonawca:

EPRD Biuro Polityki Gospodarczej
i Rozwoju Regionalnego

25-604 Kielce, ul. Szkolna 36 A
tel. 345 32 71 do 74 ; fax 345 25 87

*Wykonawca zmiany Nr 4 Studium
Masterplan Rafał Kozieł
Jaworznia-Zagórze 1
26-065 Piekoszów*

SPIS TREŚCI

I	PODSTAWY OPRACOWANIA	6
1.	Podstawy formalno-prawne i zadania "Studium"	6
2.	Podstawy merytoryczne opracowania	6
3.	Cel studium	6
4.	Atrybuty atrakcyjności przestrzeni miasta i gminy Chmielnik	7
5.	Wiodące problemy funkcjonalno-przestrzenne	8
6.	Tok oraz zakres prac nad studium	9

I. PODSTAWY OPRACOWANIA

1. Podstawy formalno – prawne i zadania „Studium....” wynikające z obowiązujących przepisów

Studium zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Chmielnik opracowane jest zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym oraz wydane do tej ustawy przepisy wykonawcze.

Zadaniem Studium wynikającym z wymienionych przepisów prawa jest:

- określenie celów i kierunków polityki przestrzennej państwa na terenie gminy z jednoczesnym dostosowaniem ich do uwarunkowań lokalnych
- koordynowanie programów zadań rządowych sporządzanych przez centralne i naczelne organy administracji państwowej, przede wszystkim dla osiągnięcia merytorycznej spójności i zgodności z gminną polityką przestrzenną
- sprecyzowanie celów i kierunków polityki państwa wymagających uwzględnienia w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy
- stworzenie bazy danych i materiałów faktograficznych o gospodarowaniu przestrzenią gminy

Niniejsze studium zostało opracowane w oparciu o zawartą w dniu 16.06.1999r., umowę pomiędzy Zarządem Miasta i Gminy Chmielnik – Zamawiającym, a firmą EPRD Biuro Polityki Gospodarczej i Rozwoju Regionalnego - Wykonawcą.

Podstawowym zadaniem „Studium...” jest merytoryczne i metodyczne określenie warunków, celów oraz kierunków zagospodarowania gminy w aspekcie polityki przestrzennej województwa i państwa. Opracowanie to będzie służyć gminie do sformułowania trafnej oceny swych szans i zagrożeń rozwoju przestrzennego oraz określenia celów planowania miejscowego.

Podstawą sporządzenia zmiany Nr 4 Studium jest Uchwała Nr XXXII/280/2013 Rady Miejskiej w Chmielniku z dnia 11 lipca 2013 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Nr 4 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Chmielnik.

Autorem zmiany Nr 4 Studium jest jednostka projektowa MASTERPLAN Rafał Kozieł, Jaworznia - Zagórze 1, 26-065 Piekoszów.

Cześć tekstowa (diagnoza stanu) - została przedstawiona w jednolitej formie. Nowe fragmenty tekstu wprowadzone w ramach ZMIANY NR 4 wyróżniono kursywą i kolorem czerwonym.

2. Podstawy merytoryczne opracowania

Przedmiotowe studium, oprócz omówionych powyżej podstaw formalno-prawnych zostało opracowane w oparciu o obowiązujące lokalnie akty prawne typu Rozporządzenia Wojewody Świętokrzyskiego oraz zgodnie z zaleceniami wynikającymi z opracowań programowych.

Inne programy i opracowania na których bazuje studium to m.in.: Krajowy Program Zwiększania Lesistości opracowany przez Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, Koncepcja Krajowej Sieci Ekologicznej (ECONET – POLSKA) oraz inne opracowania tematyczne dotyczące zagadnień będących przedmiotem studium.

3. Cele studium

Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym przewiduje konieczność uwzględnienia sześciu uniwersalnych priorytetów zagospodarowania przestrzennego, odnoszących się do studiów zarówno obszarów gmin (miast), jak też województw. Wśród nich są:

- wymagania ładu przestrzennego, urbanistyki i architektury,
- walory architektoniczne i krajobrazowe,
- wymagania ochrony środowiska przyrodniczego, zdrowia oraz bezpieczeństwa ludzi i mienia, a także wymagania osób niepełnosprawnych,
- wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury,
- walory ekonomiczne przestrzeni i prawo własności,
- potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa.

Czołowe miejsce zajmuje ład przestrzenny, implikujący pozostałe priorytety. Uzyskanie ładu przestrzennego jest więc generalnym oraz uniwersalnym celem zagospodarowania obszaru gminy. Jest przy tym interpretowane jako racjonalna organizacja jego przestrzeni w obecnych granicach administracyjnych. Racjonalność ta opiera się przede wszystkim na jednoczesnym respektowaniu i wzajemnym skoordynowaniu wielu odmiennych, a niekiedy sprzecznych ze sobą motywów – czyli celów warunkujących kompleksowe zachowanie ładu przestrzennego. Ze względu na te motywy można szczególnie wyróżnić:

- ład ekologiczny, zmierzający do minimalizowania obciążeń antropogenicznych środowiska, ochrony najcenniejszych zasobów i przywracanie utraconej równowagi,
- ład społeczny, zapewniający jak najkorzystniejsze warunki życia ludności wynikające z cech przestrzeni przyrodniczej i gospodarczej,
- ład ekonomiczny, umożliwiający aktywizację gospodarczą, w tym pomnażanie kapitału oraz rozwój gospodarki rynkowej na całym obszarze zamieszkania (ogólnie ład ekonomiczny w kontekście przestrzennym zmierza do osiągnięcia maksimum korzyści ekonomicznych dla wszelkiego typu podmiotów przy minimalnym ich obciążeniu kosztami wynikającymi ze sposobu zagospodarowania przestrzeni),
- ład funkcjonalny, zapewniający maksimum sprawności koegzystencji wszelkich funkcji gospodarczych, społecznych i ekologicznych w relacjach przestrzennym na obszarze gminy i w konkretnym jej sąsiedztwie,
- ład estetyczny, tworzący krajobraz przyrodniczo – gospodarczy na obszarze gminy o możliwym do osiągnięcia poziomie walorów estetycznym,
- ład duchowy, rozumiany jako skuteczna ochrona zasobów kultury niematerialnej, zwłaszcza specyficznej dla regionu tożsamości regionalnej, a także odbudowa i kształtowanie pożądaných więzi społecznych.

Wymienione aspekty ładu przestrzennego, stanowiące 6 celów warunkujących jego osiągnięcie uwzględniają w całości priorytety wymienione w rozdziale 1 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym. Ich realizacja powinna być oparta na działaniach mających bezpośredni wyraz w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego stanowiących główny instrument realizacji celów gminnej polityki przestrzennej.

4. Atrybuty atrakcyjności przestrzeni miasta i gminy Chmielnik

Gmina Chmielnik wyróżnia się na tle regionu walorami przestrzeni przyrodniczej, społecznej oraz gospodarczej. Są to w szczególności następujące walory:

⇒ Infrastruktura

- wysoki poziom telefoniczności miasta i części terenów wiejskich
- dobry układ zaopatrzenia w energię elektryczną (układ i rezerwy sieci 110 kV)
- zaangażowanie władz gminy w proces gazyfikacji oraz prowadzona w tym zakresie współpraca międzygminna
- dobry stan zaopatrzenia w wodę i wysoki stopień zwodociągowania gminy
- istniejąca oczyszczalnia ścieków oraz system kanalizacji

- dobre połączenie komunikacyjne ze stolicą województwa i sąsiednimi ośrodkami miejskimi
 - działania na rzecz budowy nowego wysypiska odpadów
- ⇒ Sfera społeczno - demograficzna
- w mieście Chmielnik istnieje dobra baza edukacyjna dla nauczania ponadpodstawowego (Liceum Ogólnokształcące, Liceum Ekonomiczne, ZSZ)
 - istnieją plany rozwojowe dla szkół ponadpodstawowych mające na celu zwiększenie ich atrakcyjności edukacyjnej i konkurencyjności
 - dobrze wykwalifikowana kadra nauczycielska
 - gmina posiada na swym terenie szpital
 - istnieje Miejsko - Gminne Centrum Kultury posiadające salę kinową,
 - Miejsko - Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej prowadzi aktywną działalność opartą na poradnictwie, konsultacjach i interwencjach socjalnych
 - na terenie gminy istnieje jeden Dom Pomocy Społecznej
- ⇒ Sfera kulturowo – przyrodnicza
- położenie znacznej części gminy na obszarach objętych ochroną w postaci parku krajobrazowego i obszaru chronionego krajobrazu.
 - występowanie cennych obiektów przyrody ożywionej i nieożywionej.
 - duże zainteresowanie mieszkańców rozwojem agroturystyki (prężnie rozwijające się gospodarstwa agroturystyczne w śladkowie małym).
 - wiele interesujących zabytków architektury i budownictwa.
- ⇒ Gospodarka i rolnictwo
- duże zasoby pracy ludzkiej - możliwość rozwoju pracochłonnych kierunków produkcji i przygotowywania produktów na rynek
 - centralne położenie w kraju, stosunkowo małe oddalenie od ośrodków miejsko-przemysłowych, istnienie ośrodka miejskiego w gminie
 - występowanie pozytywnych przykładów działań w regionie, rozwój gospodarstw agroturystycznych (śladków mały-17), grupa producencka ziemniaków (22)
 - występowanie złóż gipsu przeznaczonych do eksploatacji, które mogą stanowić podstawę do rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej.

5. Wiodące problemy funkcjonalne – przestrzenne

- Problemy dotyczące infrastruktury technicznej
 - brak gminnego planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa
 - brak sieci gazowych
 - infiltracja wód ściekowych spływających do oczyszczalni przez wody deszczowe
 - uciążliwość komunikacyjna związana z drogą nr 765
 - istniejące lokalnie dzikie wysypiska odpadów oraz brak gospodarki (segregacji) odpadów stałych
- Problemy dotyczące infrastruktury społecznej
 - istnienie nierentownych szkół podstawowych na terenie wiejskim
 - w każdym ośrodku zdrowia występuje niedobór personelu medycznego (wg. norm na 1 lekarza internistę powinno przypadać około 2000 - 2500 osób, na 1 pielęgniarkę 1000 - 1500 osób)
 - braki kadrowo - sprzętowe i lokalowe w szpitalu

- zbyt duże koszty utrzymania niektórych oddziałów szpitalnych, co powoduje decyzje o ich zamknięciu
 - brakuje środków finansowych na działalność MGCK
- ❑ Problemy dotyczące sfery kulturowo – przyrodniczej
- niewielka lesistość i rozdrobnienie kompleksów leśnych.
 - znaczne przekształcenia antropogeniczne środkowej części gminy.
 - nierozwiązany problem gospodarowania ściekami i odpadami stałymi.
 - zagrożenie dla środowiska nielegalną eksploatacją surowców.
 - brak inwentaryzacji przyrodniczej.
- ❑ Problemy dotyczące sfery gospodarczo - rolniczej
- wysoki udział gleb słabych i bardzo słabych, o niskiej produktywności, okresowo i stale zbyt suchych
 - znaczny udział gleb bardzo kwaśnych i kwaśnych oraz gleb o bardzo niskiej i niskiej zasobności w składniki mineralne
 - znaczne rozdrobnienie pól, konieczność dojazdu na znaczną odległość
 - niski poziom wykształcenia ludności wiejskiej utrudniający znalezienie pracy poza rolnictwem i możliwość reorientacji zawodowej
 - bardzo słaby rozwój otoczenia rolnictwa, sfery usług oraz bezrobocie rejestrowane i utajone
 - rozproszenie producentów, niska towarowość produkcji

6. Tok oraz zakres prac nad studium

Działania związane z opracowaniem „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Chmielnik” prowadzone były zgodnie z Ustawą z dnia 4 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym.

W procesie przygotowania studium wyróżnia się dwa główne etapy działań.

Pierwszy etap (inwentaryzacyjno-badawczy) polega na zebraniu wszelkich możliwych informacji dotyczących charakterystyki analizowanego terenu pod względem istniejących uwarunkowań, w szczególności: ekofizjograficznych, przyrodniczych, gospodarczych, ekonomicznych, społecznych, infrastrukturalnych, organizacyjnych. Na bazie zebranych informacji przeprowadzono analizę uwarunkowań rozwoju gminy oraz opracowano diagnozę stanu zagospodarowania przestrzennego, z uwzględnieniem występujących z jednej strony zagrożeń i barier rozwoju, z drugiej strony istniejących możliwości oraz szans gminy. Omawiana „diagnoza” stanowi przedmiot niniejszego opracowania.

Drugi etap działań to etap prac koncepcyjno – studialnych, związanych z wypracowaniem kierunków rozwoju gminy, a co za tym idzie dalszych kierunków polityki przestrzennej. Na etapie tym zostaną wypracowane warianty rozwiązań realizacji celu. Zostanie również wskazany sposób oraz instrumenty umożliwiające ich realizację.

W każdym z omówionych etapów działań bezpośrednich, wyróżnia się działania pośrednie dotyczące realizacji „Studium”, związane z tokiem opiniowania oraz uzyskania akceptacji współpracy ze strony jednostki zamawiającej. Zakres oraz kolejność omawianych działań dla poszczególnych etapów opracowania „studium” charakteryzuje prezentowany w dalszej części schemat organizacyjny.

Prezentowane opracowanie zawiera siedem opracowań syntetycznych opracowanych w formie opisowej oraz zawierającej mapki poglądowe ilustrujące waloryzację przestrzenną

analizowanych czynników. Opracowania te charakteryzują szczegółowo uwarunkowania występujące na terenie gminy i omawiają następujące zagadnienia:

1. Położenie gminy na tle regionu, województwa, kraju.
2. Sfera społeczna, z uwzględnieniem problematyki:
 - demografia
 - osadnictwo
 - infrastruktura społeczna
 - rynek pracy
 - oświata i wychowanie,
 - ochrona zdrowia,
 - kultura.
3. Uwarunkowania przyrodnicze z elementami ekofizjografii
4. Wartości kulturowe – opracowanie charakteryzujące zachowaną zabudowę historyczną oraz analizujące potencjały i ograniczenia rozwoju kultury
5. Gospodarka - opracowanie charakteryzujące ważniejsze cechy charakterystyczne dla analizowanego terenu pod względem działalności rolniczej oraz gospodarczej, określające możliwości rozwojowe.
6. Infrastruktura techniczna – opracowanie obejmujące następujące zagadnienia:
 - sieć komunikacyjna (drogi, sieć kolejowa),
 - kanalizacja i wodociągi
 - zagospodarowanie odpadów komunalnych
 - gazyfikacja i elektryfikacja
 - telefonizacja
7. Obronność

Na bazie wyżej wymienionych opracowań syntetycznych dokonano analizy uwarunkowań rozwoju przestrzennego, gospodarczego oraz społeczno – ekonomicznego gminy.

Proces sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

DZIAŁANIA

FORMY DZIAŁAŃ

I. ETAP INWENTARYZACYJNO - BADAWCZY

PRACE PRZYGOTOWAWCZE:

- ◆ Zebranie materiałów
- ◆ Analiza wniosków
- ◆ Identyfikacja trendów i poglądów dotyczących problemów rozwojowych gminy

PODJĘTE DZIAŁANIA:

Faza 1

- zapoznanie się z założeniami i wytycznymi do planu przestrzennego zagospodarowania gminy i opracowaniami branżowymi niezbędnymi do wykonywania planów zagospodarowania przestrzennego,
- zapoznanie się z literaturą i opracowaniami archiwalnymi dotyczącymi obszaru badań w zakresie rzeźby, budowy geologicznej, wód powierzchniowych i wód podziemnych, szaty roślinnej, klimatu, higieny atmosfery, antropopresji oraz ochrony zasobów przyrody i krajobrazu, a także w zakresie innych czynników będących przedmiotem „studium”
- zebranie danych (wypisy, odrisy) ze specjalistycznych materiałów archiwalnych takich jak: opracowania fizjograficzne, dokumentacje, opracowania problemowe, operaty urządzeniowe lasów, materiały PIOŚ, WSSE, IM i GW itp.,
- przygotowanie programu i zakresu prac terenowych.

Faza 2

- przeglądowe kartowanie terenu obejmujące: elementy geomorfologii, hydrografii, itp.
- wizja terenowa dotycząca uwarunkowań,
- zebranie informacji w urzędach administracji państwowej i od miejscowej ludności dotyczących badanego terenu

Faza 3

- kameralne opracowanie poszczególnych zagadnień tematycznych w postaci map wraz z komentarzem tekstowym.

Wizyty ekspertów w gminie

- zapoznanie się z problematyką gminy
- zebranie wstępnych informacji
- zapoznanie przedstawicieli gminy z tematyką studium oraz harmonogramem działań i procesem realizacji studium
- nawiązanie współpracy z wytypowanymi przedstawicielami gminy
- **prowadzenie konsultacji społecznej**
- **prowadzenie wizji terenowych w celach kartograficznych**

Inne formy:

- **zebranie dostępnych informacji z Urzędu Wojewódzkiego oraz innych lokalnych instytucji**
- **zasięganie opinii oraz uzyskiwanie danych z innych jednostkach lokalnych**
- **prezentacje**

II. ETAP PRAC KONCEPCYJNO – STUDIALNYCH

1. Dokonanie analizy SWOT (mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia).
2. Analiza uwarunkowań.
3. Ustalenie hierarchii problemów oraz celów
4. Opracowanie kierunków rozwoju i polityki przestrzennej
 - strategia rozwoju gminy,
 - kierunki polityki przestrzennej,
 - instrumenty realizacji.

CZĘŚĆ II
DIAGNOZA STANU
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
MIASTA I GMINY CHMIELNIK

Wykonawca:

EPRD Biuro Polityki Gospodarczej
i Rozwoju Regionalnego

25-604 Kielce, ul. Szkolna 36 A
tel. 345 32 71 do 74 ; fax 345 25 87

Wykonawca zmiany Nr 4 Studium
Masterplan Rafał Koziel
Jaworznia-Zagórze 1
26-065 Piekoszów

ROZDZIAŁ 1
POŁOŻENIE GMINY CHMIELNIK

SPIS TREŚCI

1.	POŁOŻENIE GMINY CHMIELNIK	14
1. 1.	Opis	14
1. 2.	Położenie na mapie administracyjnej	14
1. 3.	Położenie komunikacyjnej	14
1. 4.	Informacje ogólne	14

Mapa nr 1 - położenie gminy Chmielnik

II. DIAGNOZA STANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1. POŁOŻENIE GMINY CHMIELNIK

1.1. Opis.

Podział fizyczno - geograficzny

Według podziału fizjograficznego województwa opracowanego przez J. Kondrackiego północna część Miasta i Gminy Chmielnik należy do mezoregionu Pogórze Szydłowskie (makroregion Wyżyna Kielecka), a część południowa wchodzi w obręb mezoregionu Niecka Połaniecka (makroregion Niecka Nidziańska).

Podział geobotaniczny

Według podziału geobotanicznego zaproponowanego przez Szafera, gmina Chmielnik położona jest w Krainie Miechowsko – Sandomierskiej (Okręg Staszowski).

1.2. Położenie na mapie administracyjnej.

Siedziba gminy położona jest w odległości około 33 km na południe (S) od Kielc. Długość gminy wynosi ok. 17 km na kierunku północ - południe (N - S), natomiast szerokość jej na kierunku wschód - zachód (W- E) 16 km.

Administracyjnie graniczy ona z następującymi gminami województwa świętokrzyskiego: od północy (N) z gminami Morawica i Pierzchnica od zachodu (W) z gminami Kije i Pińczów, od południa (S) z gminą Busko Zdrój, a od wschodu (E) z gminą Gnojno.

Według podziału administracyjnego gmina Chmielnik należy do powiatu kieleckiego w województwie świętokrzyskim.

1.3. Położenie komunikacyjne

Z północnego zachodu na południowy wschód biegnie przez gminę droga krajowa nr 73 relacji Kielce - Tarnów. Lokalna dość gęsta sieć drogowa łączy poszczególne wsie z Chmielnikiem. Daje również dość dobre połączenie drogowe z takimi miastami jak Kielce (33 km), Tarnów (88 km), Kraków (105 km), Warszawa (213,5 km), Katowice (153 km), Częstochowa (132 km), Lublin (190 km), Rzeszów (140 km), Łódź (182 km).

1.4. Informacje ogólne

Gmina Chmielnik obejmuje obszar o powierzchni ok. 143 km². Siedzibą gminy jest miasto Chmielnik, w skład jednostki administracyjnej wchodzi 25 sołectw.

Ludność gminy liczy 11 850 mieszkańców w tym w mieście 4259, a średnia gęstość zaludnienia ok. 90 osób/km².

STRUKTURA GMINY

**W skład gminy wchodzi terytorialnie wydzielone jednostki pomocnicze:
(1 miast + 25 sołectw):**

Chmielnik, Borzykowa, Celiny, Chomentówek, Ciecierze, Grabowiec, Holendry, Jasień, Kotlice, Lipy, Lubania, Łagiewniki, Ługi, Minostowice, Piotrkowice, Przededworze, Sędziejowice, Suchowola, Suliszów, Suskrajowice, Szyszczyce, Śladków Duży, Śladków Mały, Zrecze Chałupczańskie, Zrecze Duże, Zrecze Małe.

WYKAZ JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH GMINY CHMIELNIK

- 1. Urząd Miasta i Gminy**
- 2. Miejski Zakład Wodociągów Kanalizacji i Energetyki Ciepłej**
- 3. Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej**
- 4. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej**
- 5. Chmielnickie Centrum Kultury**
- 6. Publiczne Gimnazjum w Chmielniku**
- 7. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej**
 - **Przychodnia Zdrowia Chmielnik**
 - **Ośrodek Zdrowia Sędziejowice**
 - **Ośrodek Zdrowia Piotrkowice**
- 8. Szkoła Podstawowa Chmielnik im. St. Żeromskiego**
- 9. Szkoła Podstawowa Piotrkowice im. Jana Pawła II**
 - **Szkoła Filialna w Celinach**
- 10. Szkoła Podstawowa Sędziejowice**
- 11. Szkoła Podstawowa w Lubani**
- 12. Szkoła Podstawowa Szyszczyce**
- 13. Szkoła Podstawowa Śladków Mały**
- 14. Szkoła Podstawowa Śladków Duży**
- 15. Szkoła Podstawowa w Zreczu Dużym**
- 16. Samorządowy Zespół Placówek Oświatowych w Suchowoli**
 - **Szkoła Podstawowa w Suchowoli**
 - **Samorządowe Przedszkole w Suchowoli**
- 17. Samorządowe Przedszkole w Chmielniku**
- 18. Samorządowe Przedszkole w Piotrkowicach**

ROZDZIAŁ 2

SFERA SPOŁECZNA

SPIS TREŚCI

2. SFERA SPOŁECZNA	17
2.1. Demografia	17
2.2. Służba zdrowia	22
2.3. Opieka społeczna	23
2.4. Edukacja	25
2.5. Kultura i rozrywka	26
Mapa nr 2 Gęstość zaludnienia	
Mapa nr 3 Liczba ludności	
Mapa nr 4 Usługi	

2. SFERA SPOŁECZNA

2.1. Demografia

Gminę Chmielnik zamieszkuje obecnie około 11.810 osób, w tym w mieście Chmielnik około 4250, a w sołectwach gminy około 7560 mieszkańców. Stanowi to około 0,9% ogółu mieszkańców województwa Świętokrzyskiego oraz niewiele ponad 6% ogółu mieszkańców powiatu kieleckiego.

Według danych uzyskanych z Referatu Ewidencji Ludności w Chmielniku, od 1990 roku do 1999 roku przybyło w samym mieście przeszło 9% mieszkańców, a na terenie wiejskim gminy jest około 13% mieszkańców więcej niż było dziesięć lat temu. Łącznie w przedziale czasowym 1990 - 1999 przybyło całej gminie około 11% mieszkańców. Przy czym w tym samym czasie ludność w województwie zwiększyła się nieco ponad 0,5%.

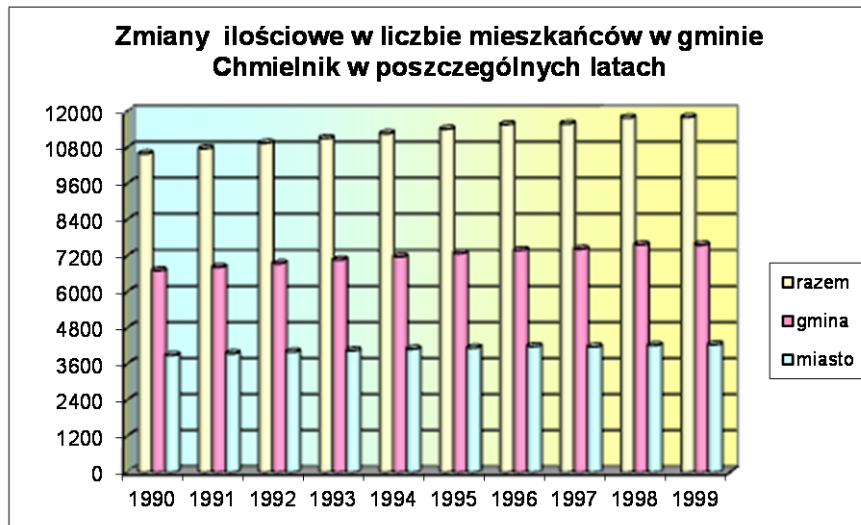
Poniższa tabela 1 zawiera szczegółowe dane dotyczące zmian ilościowych i procentowych w liczbie mieszkańców w latach 1990 - 1999. Informacje tabelaryczne zilustrowane są wykresami 1 i 2.

Tabela 1.

Zmiany ilościowe w liczbie mieszkańców w poszczególnych latach				Zmiany procentowe w roku w stosunku do roku poprzedniego			
lata	miasto	teren wiejski gminy	razem	lata	miasto	teren wiejski gminy	razem
1990	3891	6708	10599	1991	1,50%	1,70%	1,60%
1991	3948	6821	10769	1992	1,50%	1,80%	1,70%
1992	4006	6944	10950	1993	1,00%	1,80%	1,50%
1993	4045	7066	11111	1994	1,30%	1,50%	1,40%
1994	4099	7170	11269	1995	0,90%	1,50%	1,30%
1995	4136	7280	11416	1996	1,20%	1,40%	1,40%
1996	4185	7385	11570	1997	-0,30%	0,50%	0,20%
1997	4172	7422	11594	1998	1,20%	2,00%	1,70%
1998	4223	7568	11791	1999	0,60%	-0,10%	0,20%
1999	4250	7560	11810				

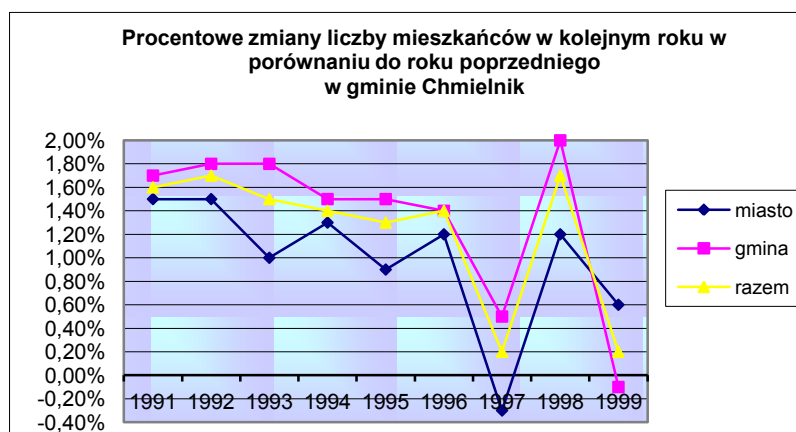
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z Referatu Ewidencji Ludności, Urząd Miasta i Gminy w Chmielniku.

Wykres 1.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy w Chmielniku.

Wykres 2.

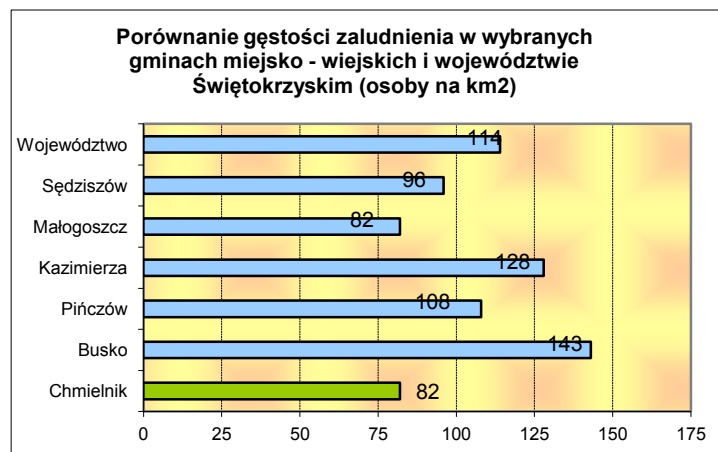
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Referatu Ewidencji Ludności w Urzędzie Miasta i Gminy w Chmielniku.

Porównując liczbę mieszkańców na koniec 1998 roku w gminach o charakterze miejsko - wiejskim i graniczących z Chmielnikiem, tj. Busku i Pińczowie, można stwierdzić, że w Chmielniku mieszka najmniej mieszkańców, a także gęstość zaludnienia analizowanej gminy w 1998 roku była najmniejsza (w Busku na km² przypadało około 143 osób, w Pińczowie 108 osób, a w Chmielniku około 82 osoby). Przy czym w województwie Świętokrzyskim gęstość zaludnienia wynosiła około 114 os./km², a w powiecie kieleckim 86 os./km².

W porównaniu do gmin miejsko - wiejskich o podobnej do Chmielnika powierzchni (tj. Kazimierza Wielka, Sędziszów i Małogoszcz), gęstość zaludnienia Chmielnika i Małogoszcza w 1998 roku była jednakowa, jednocześnie niższa niż w Kazimierzy (128 os./km²) i Sędziszowie (96 os./km²). Fakt ten może być spowodowany tym, że gmina Chmielnik jest zalesiona w 16%, a większą jej część zajmują tereny chronione z przyrodniczego punktu widzenia, co prowadzi za sobą pewne ograniczenia i niedogodności dla rozwoju ludnościowego i osadniczego.

Na poniższym wykresie widać wyraźnie różnice w gęstości zaludnienia gmin i województwa.

Wykres 3.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z rocznika „Województwo Świętokrzyskie w 1998 roku”, Urząd Statystyczny, Kielce, 1999.

Pod względem liczby ludności przodują sołectwa Przededworze, Łagiewniki Piotrkowice i Suchowola. W sumie zamieszkuje te tereny około 20% ogółu społeczeństwa gminy Chmielnik, a w samym Przededworzu, które zamieszkuje największa liczba osób (727), odsetek ten kształtuje się nieco powyżej 6%. Oczywiście, niezaprzeczalnie największą liczbę mieszkańców posiada miasto Chmielnik - około 4250 osób, co stanowi aż 36% mieszkańców całej gminy.

Najmniej mieszkańców ma sołectwo Ciecierze, bo tylko 80 osób, co stanowi około 0,7% mieszkańców gminy. Zestawienie liczby mieszkańców gminy oraz gęstości zaludnienia w poszczególnych sołectwach zaprezentowane jest w tabeli 2.

Nietrudno zauważyć, że zdecydowanie największą gęstość zaludnienia posiada miasto Chmielnik, czemu nie należy się dziwić, jako że z racji swojego statusu miejskiego jest dla lokalnej społeczności gminnej ważnym ośrodkiem kulturalno - usługowo - gospodarczym. Duża (w porównaniu do reszty gminy) koncentracja ludności w mieście Chmielnik powinna być bodźcem do dalszego rozwoju tego ośrodka miejskiego, do poprawy istniejącej infrastruktury kulturalno - usługowo - gospodarczej i co się z tym wiąże do poprawy poziomu życia mieszkańców. Wzmocnienie Chmielnika jako lokalnego ośrodka, powinno nieść za sobą bardziej dynamiczny napływ ludnościowy do miasta, gdyż według danych (wyraźnie widoczne jest to na wykresie 1) znacznie intensywniej przybywa ludności na terenie wiejskim gminy niż w mieście.

Drugim wybijającym się pod względem koncentracji ludności terenem jest sołectwo Przededworze, gdzie na km² mieszka około 121 osób, przy czym ogółem na terenach wiejskich gminy Chmielnik gęstość zaludnienia wynosi 56 osób/km², a aktualna gęstość zaludnienia całej gminy wynosi około 88 osób/km². Ponieważ Przededworze graniczy bezpośrednio z miastem Chmielnik, teoretycznie dla potrzeb porównawczych można potraktować te dwie jednostki administracyjne jako jedną powierzchnię w skali gminy, a wtedy widać, że jest to teren o wyraźnie wybijającej się koncentracji mieszkańców - razem około 356 osób/km². Powinno to stanowić atut do tego, aby procesy rozwojowe mające na celu wzmocnienie roli Chmielnika jako lokalnego ośrodka nie ominęły także sołectwa Przededworze, a nawet by procesy te w obydwu miejscach były ze sobą sprzężone, co

powinno przynieść większe korzyści dla gminy niż skupienie uwagi jedynie na samym mieście Chmielnik. Jednak należy wziąć pod uwagę, że jakkolwiek cała powierzchnia miasta Chmielnik jest wyłączona z obrębu parków, czy obszarów chronionego krajobrazu, to Przededworze w części ujęte jest pewnym ograniczeniem ze względu na przebiegającą przez sołectwo granicę Szydłowiecko - Chmielnickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Zdecydowanie najmniejszą gęstość zaludnienia wykazują Jasień i Suliszów. Spowodowane jest to dużą lesistością obydwóch sołectw, co z kolei powoduje znaczne ograniczenie możliwości osadniczych. Procentowy udział lasów w ogólnej powierzchni Jasienia wynosi około 60% całkowitej powierzchni sołectwa, a ponadto występują również tereny pod planowane zalesienia. Lasy w Suliszowie stanowią około 54 % powierzchni, a również i tam planowane jest zalesianie.

Istnieje też druga bariera utrudniająca rozwój osadnictwa we wspomnianych wyżej sołectwach - Jasień i Suliszów w całości należą do Chmielnicko - Szydłowieckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, co prowadzi za sobą pewne ograniczenia dla budownictwa.

Tabela 2.

Mieszkańcy w poszczególnych sołectwach w gminie Chmielnik.

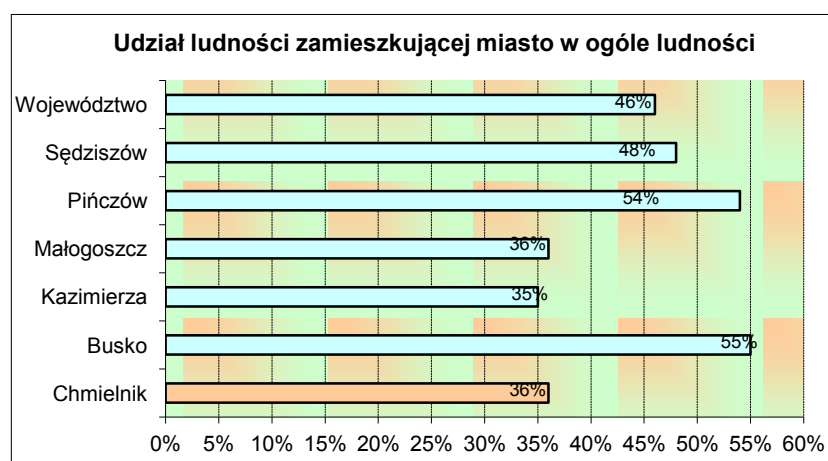
L.p.	Nazwa sołectwa	Liczba mieszkańców	Gęstość zaludnienia (osoby / km ²)
Razem gminy miejsko - wiejskie w województwie Świętokrzyskim		380397	103
1.	miasto Chmielnik	4250	531
2.	Borzykowa	347	70
3.	Celiny	334	69
4.	Chomentówek	176	32
5.	Ciecierze	80	80
6.	Grabowiec	328	59
7.	Holendry	100	30
8.	Jasień	193	25
9.	Kotlice	159	52
10.	Lipy	116	73
11.	Lubania	270	61
12.	Łagiewniki	558	108
13.	Ługi	249	77
14.	Minostowice	180	74
15.	Piotrkowice	534	105
16.	Przededworze	727	121
17.	Sędziejowice	435	40
18.	Suchowola	530	71
19.	Suliszów	167	13
20.	Suskrajowice	127	58
21.	Szyszczyce	270	60
22.	Śladków Duży	466	34
23.	Śladków Mały	476	62
24.	Zrecze Chałupczańskie	190	54
25.	Zrecze Duże	269	85
26.	Zrecze Małe	278	59

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy w Chmielniku oraz danych z rocznika „Województwo Świętokrzyskie w 1998 roku”, US, Kielce, 1999 rok.

Pod względem stopnia zurbanizowania gminy, Chmielnik prezentuje się dość przeciętnie na tle innych porównywalnych miast i średniej wojewódzkiej. Wykres 4

przedstawia odsetek ludności mieszkającej w miastach w poszczególnych gminach miejsko - wiejskich oraz w województwie. Znowu pojawia się tu problem stworzenia ludziom odpowiednich warunków gospodarczo - kulturalno - usługowych w mieście, co uczyni Chmielnik miejscem atrakcyjniejszym dla osadnictwa. Wzrost ludnościowy spowodowany dodatnim saldem migracji, będzie bodźcem i czynnikiem dalszego podnoszenia poziomu gospodarczego Chmielnika, co z kolei wpłynie także na całą gminę.

Wykres 4.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z rocznika „Województwo Świętokrzyskie w 1998 roku”, Urząd Statystyczny, Kielce, 1999.

Analizując strukturę wiekową w gminie Chmielnik (według tzw. ekonomicznych grup wiekowych), można stwierdzić, że odbiega ona znacznie od sytuacji w powiecie kieleckim, natomiast zbliżona jest do standardów wojewódzkich.

Według Referatu Ewidencji Ludności w Chmielniku na koniec 1999 roku ludność z przedprodukcyjnej grupy wiekowej (do 17 roku życia) stanowiła około 25,5% ogółu mieszkańców gminy. W tym samym czasie wskaźnik wojewódzki wynosił 25,6%, a w powiecie kieleckim 29,4%. W wybranych dwóch gminach sąsiadujących z Chmielnikiem - Morawicy i Pierzchnicy - przedprodukcyjna grupa mieszkańców stanowiła około 30 - 32% ogółu mieszkańców.

Ludność należąca do produkcyjnego przedziału wiekowego (kobiety od 18 do 59 lat i mężczyźni od 18 do 64 lat), a więc potencjalne zasoby pracy i bodziec wzrostu gospodarczego, stanowiła w 1999 roku około 57% wszystkich mieszkańców gminy. W analogicznym czasie w województwie ludność wieku produkcyjnego stanowiła 58,4% ogółu a w powiecie około 56%. W Pierzchnicy wskaźnik ten wynosił 48% a w Morawicy około 53%. Tak więc pod tym względem gmina Chmielnik korzystnie wyróżnia się na tle powiatu i okolicznych gmin, a większy udział osób z wieku produkcyjnego w społeczeństwie w połączeniu z odpowiednim instrumentem aktywizującym, może stać się czynnikiem wzmocnienia tej gminy. Zjawisko przewagi osób w wieku produkcyjnym w społecznościach ma miejsce od początku lat 90 - tych, jest charakterystyczne dla całego kraju, a jego powodem jest wchodzenie w ten przedział wiekowy ludności z wyżu demograficznego lat 70 - tych.

Grupa poprodukcyjna w gminie Chmielnik (kobiety od 60 roku a mężczyźni od 65 roku życia) stanowiła na koniec 1999 roku około 17,7% ogółu mieszkańców gminy, przy czym w województwie Świętokrzyskim osoby z tego wieku stanowią około 16% mieszkańców, a w powiecie kieleckim około 15%. W Pierzchnicy odsetek ten wynosi aż 22% a w Morawicy około 15%. Świadczy to o stosunkowo wysokim udziale w społeczeństwie

Chmielnika osób starszych, co w połączeniu z niewielkim odsetkiem młodzieży i dzieci (wiek przedprodukcyjny) wskazuje na zagrożenie starzenia się społeczeństwa, tym bardziej, że z prostych obliczeń wynika, iż na jedną osobę w wieku poprodukcyjnym przypada tylko około 1,4 osoby w wieku przedprodukcyjnym. Do powyższych rozważań można zastosować inny wskaźnik charakteryzujący poziom zaawansowania procesu starzenia się społeczeństwa, tzw. stopień obciążenia młodej grupy wiekowej ludności grupą najstarszą. Jest to procentowy udział osób starszych w grupie wiekowej młodszej i im wskaźnik jest wyższy tym starsze jest analizowane społeczeństwo. W gminie Chmielnik wynosi on 70% a dla porównania w województwie Świętokrzyskim około 63% i w powiecie kieleckim 50%.

Z ekonomicznego punktu widzenia struktura wiekowa w Chmielniku prezentuje się przeciętnie na tle województwa i powiatu, ponieważ z obliczeń wynika, że na jedną osobę w wieku nieprodukcyjnym w gminie Chmielnik przypada 1,3 osób w wieku produkcyjnym. Natomiast w województwie Świętokrzyskim współczynnik ten wynosi 1,4 a w powiecie kieleckim niecałe 1,3.

Tabela 3.

przedziały wiekowe	w. przedprodukcyjny	w. produkcyjny	w. poprodukcyjny	razem
liczba mieszkańców	3009	6712	2091	11812

Zródło: Dane uzyskane z Referatu Ewidencji Ludności w Urzędzie Miasta i Gminy w Chmielniku.

Pod względem struktury płci w gminie Chmielnik, sytuacja nie odbiega od danych dotyczących województwa, powiatu, czy innych gmin miejsko - wiejskich. W każdej z wymienionych sytuacji odsetek kobiet w ośrodku miejskim jest o 2 lub 3 procent wyższy niż na terenach wiejskich. W mieście Chmielnik 51% społeczności stanowią kobiety, natomiast tereny wiejskie gminy zamieszkuje 48,5% kobiet. Związane jest to z większą ruchliwością migracyjną kobiet, które to zjawisko jest bardzo powszechne od wielu lat. Faktem jest, że kobiety „uciekają” ze wsi najczęściej do najbliższych większych ośrodków miejskich, co tłumaczy występujący zawsze większy udział kobiet w miejskim społeczeństwie. Migracje te istnieją dzięki zawierającym małżeństwom oraz z większą niż u mężczyzn chęcią dalszego kontynuowania nauki ponadpodstawowej.

W ogólnej zbiorowości gminy współczynnik feminizacji, tj. stosunek ilości kobiet do ilości mężczyzn na danym terenie, wzrasta w starszych grupach wiekowych, już od 50 roku życia i w kolejnych latach przewaga liczebna kobiet szybko powiększa się. Zjawisko to, zwane jest nadumieralnością mężczyzn i spowodowane jest wyższym współczynnikiem zgonów wśród mężczyzn niż kobiet. W grupie poprodukcyjnej w gminie Chmielnik kobiety stanowią 66% ogółu (w województwie i powiecie kieleckim stanowią jednakowo po około 67% ogółu).

2.2. Służba zdrowia

Na terenie gminy Chmielnik znajdują się ośrodki zdrowia podległe Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej: w Piotrkowicach i Sędziejowicach oraz Przychodnia w Chmielniku, a także środek zdrowia w Gnojnie i ośrodek zdrowia w Raczycach (ośrodki te położone są na terenie gminy Gnojno, ale podlegają pod chmielnicki ZOZ),

Ogółem na dzień 31 stycznia 2000 roku w Zespole Opieki Zdrowotnej w Chmielniku jest zatrudnionych 129 osób na 120 etatach.

Tabela 4

Wyszczególnienie	Szpital Rejonowy		Poradnie specjalistyczne		Ośrodki Zdrowia	
	Osoby	Etaty	Osoby	Etaty	Osoby	Etaty
Personel lekarski	15	10,9	5	1,9	3	2,5
Inny z wyższym wykształcenie	2	1,5				
Średni personel medyczny (pielęgniarki, położne, technicy medyczni)	47	47,1	1	1	6	6
Personel niższy (salowe)	23	23				
Obsługa i administracja	24	24,1			3	2
Ogółem	111	106,6	6	2,9	12	10,5

Źródło: Dane uzyskane z Zespołu Opieki Zdrowotnej w Chmielniku.

Zespół Opieki Zdrowotnej w Chmielniku udziela świadczeń zdrowotnych w zakresie :

- 1) podstawowej opieki zdrowotnej udzielanej w warunkach ambulatoryjnych
- 2) specjalistycznej opieki zdrowotnej udzielanej w warunkach ambulatoryjnych w poradniach :
 - ginekologiczno - położniczej, - neurologicznej,
 - zdrowia psychicznego, - kardiologicznej,
 - chirurgii ogólnej, - urologicznej, - laryngologicznej
 - endokrynologicznej i reumatologicznej, które rozpoczną działalność po oddaniu do użytku budynku nowej Przychodni .
- 3) opieki szpitalnej realizowanej w oddziałach :
 - wewnętrznym (37 łóżek),
 - chirurgicznym (30 łóżek),
 - zakładzie opiekuńczo - leczniczym (15 łóżek, nowo utworzony oddział w miejsce oddziałów ginekologiczno - położniczego i noworodków, który rozpocznie działalność w lutym br.).

W szpitalu funkcjonują jednostki zapobiegawczo - lecznicze, diagnostyczne i inne, jak: apteka szpitalna, blok operacyjny, izba przyjęć, sterylizatornia, statystyka medyczna i dokumentacja chorych, kostnica oraz laboratorium analityczne i pracownie diagnostyki obrazowej tj. rtg , usg, gastroscopia , które świadczą również usługi dla lecznictwa otwartego.

Szpital odczuwa braki kadrowe, szczególnie w zakresie chirurgii z 1 i 2 stopniem specjalizacji, anestezjologii, radiologii. Istnieje zapotrzebowanie na sprzęt i wyposażenie medyczne oraz zwiększenie powierzchni lokalowej, co pozwoliłoby na poszerzenie działalności specjalistycznej

2.3. Opieka społeczna

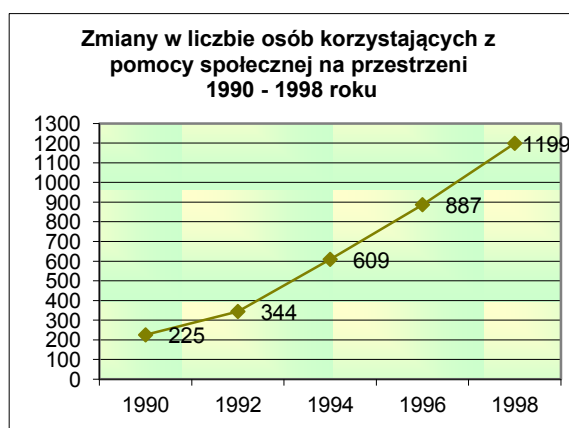
Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej mieści się w Chmielniku i obejmuje obszar miasta oraz 25 sołectw. W Ośrodku zatrudnionych jest 8 osób, w tym 6 pracowników socjalnych.

Opieka społeczna oferowana przez gminę obejmuje pomoc materialną, czyli finansową oraz pomoc usługową (usługi opiekuńcze). Pomoc finansowa realizowana jest poprzez następujące formy zasiłków: zasiłek stały, stały wyrównawczy, renta socjalna, zasiłek okresowy, gwarantowany zasiłek okresowy, z tytułu ochrony macierzyństwa oraz zasiłek celowy.

Usługi opiekuńcze świadczone są względem osób starszych, samotnych, chorych, które z tychże powodów potrzebują opieki. Podstawowe usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych - zakupy, przygotowanie posiłków, sprzątanie - a także opiekę higieniczną, pielęgnację zleconą przez lekarza, zapewnienie, w miarę możliwości, kontaktów z otoczeniem.

Ośrodek w Chmielniku prowadzi także działalność opartą na poradnictwie i konsultacjach, informacjach i interwencji socjalnej.

Wykres 5.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy w Chmielniku.

Jak wynika z powyższego wykresu liczba osób korzystających z pomocy społecznej stale wzrasta. Jest to skutkiem wzrastającego bezrobocia, wzrastających kosztów utrzymania, zubożenia oraz starzenia się społeczeństwa. Sytuacja ta spowodowana transformacją ustrojową oraz niżem demograficznym jest charakterystyczna dla całego kraju zarówno w makro- jak i mikroskali.

Według Ośrodka Pomocy Społecznej większość korzystających z pomocy to osoby i rodziny dotknięte bezrobociem, znaleźli się w trudnej sytuacji materialnej spowodowanej brakiem możliwości podjęcia pracy zarobkowej w okolicy.

Ponadto opieka społeczna obejmuje rodziny dotknięte inwalidztwem, rodziny wielodzietne, niepełne i z problemami alkoholowymi.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Chmielniku wykazuje dużą aktywność i prężność w swej codziennej pracy, współdziałając z wieloma instytucjami: Biurem Pracy, Policją, Sądem, Służbą Zdrowia, szkołami, „Caritasem”, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Ośrodek od kilku lat organizuje we współpracy z kieleckim „Caritasem” wypoczynek letni dla dzieci z rodzin najuboższych i zagrożonych patologią. Prowadzone jest także na szeroką skalę dożywianie dzieci w szkołach. Organizowane są imprezy i uroczystości mikołajkowe dla dzieci z rodzin objętych pomocą społeczną. Ośrodek prowadzi zbiorke odzieży używanej z przeznaczeniem dla rodzin najuboższych i wielodzietnych.

Pracownicy Ośrodka poprzez bezpośrednie kontakty z potencjalnymi pracodawcami pośredniczą w poszukiwaniu zatrudnienia dla osób, które od dłuższego czasu nie posiadają źródeł dochodu i mają trudności w znalezieniu pracy. Bezrobotne kobiety zatrudniane są jako opiekunki domowe, aby umożliwić im uzyskanie prawa do zasiłku dla bezrobotnych.

Planuje się otworzenie jadłodajni w której za symboliczną opłatą osoby samotne i starsze mogłyby korzystać z posiłków. Bariere w realizacji tego zamierzenia stanowi m.in. brak odpowiedniego lokalu. Ze względu na dużą liczbę osób niepełnosprawnych zamieszkujących gminę, wskazanym byłoby utworzenie warsztatów terapii zajęciowej. Niezbędnym wydaje się być też utworzenie w mieście świetlicy - klubu dla dzieci i młodzieży w celu zagospodarowania czasu wolnego w godzinach popołudniowych. Powyższe zamierzenia uwarunkowane są możliwością pozyskania odpowiednich lokali oraz wystarczających środków finansowych.

Na terenie gminy, w Łagiewnikach, istnieje Dom Pomocy Społecznej. Obecnie dysponuje on 185 miejscami, jednak zgodnie z ustawą o standaryzacji DPS-ów do 2006 roku, zamierza się zmniejszyć liczbę miejsc do 100. Aktualnie pensjonariuszami Domu są osoby z upośledzeniem umysłowym.

2.4. Edukacja

Na terenie gminy Chmielnik istnieje 10 szkół podstawowych, jedno liceum ogólnokształcące oraz liceum ekonomiczne. Szkoły sześcioklasowe znajdują się w Chmielniku, Piotrkowicach, Lubani, Zreczu Dużym i Sędziejowicach. Szkoła czteroklasowa jest w Szyszczycach i Śladkowie Dużym, a trzyklasowa w Suchowoli, Śladkowie Małym oraz w Celinach (ta ostatnia jako filia szkoły w Piotrkowicach). We wszystkich szkołach podstawowych notuje się każdego roku spadek liczby dzieci rozpoczynających naukę. Związane jest to ze zmniejszającą się liczbą urodzeń - obniżający się lub ujemny przyrost naturalny jest charakterystyczny dla naszego kraju i trwa od końca lat 80 -tych.

Od momentu przejścia szkół przez Gminę, tj. od stycznia 1996 roku, dokonano remontów placówek oświatowych, zgodnie ze składanymi przez dyrektorów wnioskami. Wyremontowane placówki są obecnie w dobrym stanie. Obecnie wymagany jest remont w szkole w Śladkowie Dużym (budowa sanitariatów) i w Celinach (budowa sanitariatów i C.O.). Wybudowano także szkołę w Chmielniku i Lubani, natomiast w Zreczu Dużym nowy budynek nie jest jeszcze w pełni ukończony.

Obecny niż demograficzny wpłynął na decyzję odnośnie zamknięcia szkoły w Śladkowie Dużym, przekształcenia szkoły w Śladkowie Małym w filię oraz likwidacji oddziału czwartej klasy w Szyszczycach.

Szkoły nie są dobrze wyposażone w sprzęt i pomoce dydaktyczne, nie posiadają dobrze zorganizowanych i wyposażonych świetlic.

Urząd Miasta i Gminy finansuje dowożenie dzieci z całej gminy do gimnazjum oraz dowożenie od klas czwartych do szkoły w Chmielniku z Szyszczyc, Kotlic, Śladkowa Małego, Jasienia, Holender, Suchowoli, Ługów. Do szkoły w Piotrkowicach dzieci dowożone są z Celin, Grabowca i Suliszowa.

Liceum Ogólnokształcące oraz liceum ekonomiczne w Chmielniku zabezpieczają potrzeby oświatowe młodzieży w swojej gminie i gminach ościennych. Szkoły funkcjonują na bazie wspólnej kadry nauczycielskiej i wspólnych pomieszczeń. Obecnie w liceum ogólnokształcącym uczy się 461 uczniów, a w liceum ekonomicznym, które działa od dwóch lat - 112 osób. Od 2001 roku władze gminy planują wprowadzenie dwuletniej szkoły policealnej o profilu ekonomicznym a w przyszłości uruchomienie studiów licencjackich.

Szkoła ponadpodstawowa posiada dwie sale gimnastyczne, pracownię komputerową z dostępem do Internetu. Szkoła utrzymuje kontakty z Fundacją dla Polski (Fundation de France) a także przeprowadzono program wymiany młodzieży polsko - kanadyjskiej (Canada Word Youth). Uczniowie szkoły redagują i wydają gazetę w formie kwartalnika.

Uczniom pochodzącym z dalszych miejscowości szkoła oferuje internat przeznaczony na 85 osób.

W Chmielniku mieści się Zespół Szkół Zawodowych, kształcące na kierunku Ślusarz mechanik oraz elektromechanik. ZSZ prowadzi także Technikum Mechaniczne (obróbka

skrawania) - na bazie szkoły podstawowej lub po szkole zawodowej oraz Technikum Elektryczne, także na bazie szkoły podstawowej lub po szkole zawodowej. Szkoła prowadzi również różnego rodzaju kursy zawodowe. ZSZ dysponuje dobrym zapleczem lokalowym oraz kadrą nauczycielską. Z tego względu opracowano kierunki rozwoju szkoły, które zostały zaakceptowane przez samorządy Gmin rejonu działania szkoły. Od roku szkolnego planowane jest uruchomienie Technikum Budowlanego. Po 2002 roku planowane jest uruchomienie gimnazjum, szkoły zawodowej o kierunkach: mechaniczny, elektryczny, informatyczny, budowlany, rolniczy; liceum uzupełniającego po szkole zawodowej, liceum profilowanego o profilach: mechaniczny, elektryczny, informatyczny, budowlany oraz rolniczy. Utworzone zostaną też szkoły policealne o kierunkach zgodnych z potrzebami rynku oraz zainteresowaniami młodzieży.

W szkołach ponadpodstawowych najczęściej kształcą się młodzież z gminy Chmielnik, Busko, Stopnica, Gnojno, Raków, Kije i Pińczów.

2.5. Kultura i rozrywka

W mieście Chmielnik mieści się Miejsko - Gminne Centrum Kultury, które stanowi jedyny na terenie całej gminy ośrodek mający za zadanie zaspokajanie potrzeb mieszkańców pod względem kultury i rozrywki. Centrum organizuje liczne imprezy okolicznościowe, festyny i akademie. Organizowane są kółka zainteresowań, konkursy plastyczne, wystawy prac.

Przy Centrum działa młodzieżowy zespół wokalny - taneczny „Śladkowiarki” oraz dziecięcy zespół „Małe Śladkowiarki”. W pomieszczeniach Centrum spotykają się także członkowie Klubu Seniora, organizowane są lekcje gry na instrumentach, lekcje śpiewu.

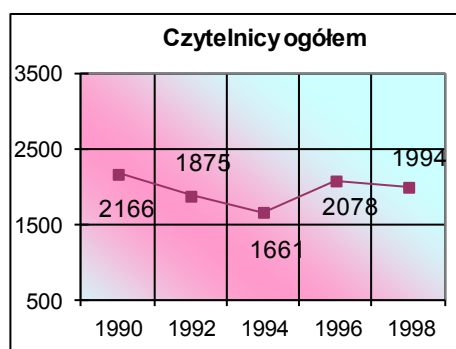
Pomieszczenia Centrum są zdecydowanie niewystarczające do prowadzenia działalności kulturalno - rozrywkowej na zadawalającym poziomie. Większość budynku zajmuje sala kinowa, pozostaje niewielki hol na wszelką pozostałą działalność Centrum.

Na terenie gminy nie istnieją filie Centrum, rolę ośrodków kulturalno - rozrywkowych spełniają w dużej mierze szkoły podstawowe oraz domy strażackie. Odczuwalny jest, zwłaszcza przez młodzież wiejską, brak pomieszczeń z przeznaczeniem do popołudniowych i wieczornych spotkań, organizowania zabaw, dyskotek itp.

Miejsko - Gminne Centrum Kultury cierpi także na brak środków finansowych, na utrzymywanie zespołów folklorystycznych, organizowanie większej ilości imprez, poszerzenie działalności. Źródłem utrzymania Centrum jest gmina oraz sprzedaż niewielkiej ilości biletów kinowych.

Na terenie gminy znajduje się jedna Biblioteka Publiczna w Chmielniku. Każdego roku pracownicy bibliotek notują spadek wypożyczeń i zmniejszenie zainteresowania czytelnictwem. Może to być związane z ubogą ofertą książkową, brakiem nowych, interesujących tytułów oraz brakiem kontaktu z potencjalnym czytelnikiem, którego różnymi formami można byłoby zachęcić do wypożyczenia.

Wykres 6.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Biblioteki Publicznej w Chmielniku.

Główne predyspozycje rozwojowe	Główne bariery i ograniczenia
<p>Warunki demograficzne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • duża koncentracja ludności w mieście Chmielnik, co kreuje miasto na lokalny ośrodek usługowo - kulturowo - gospodarczy • pomimo tendencji starzenia się społeczeństwa nadal utrzymuje się przewaga osób w wieku przedprodukcyjnym nad osobami w wieku poprodukcyjnym • dominuje produkcyjna grupa wiekowa ludności - jest to wynikiem wchodzenia w ten przedział wiekowy ludności wyżu demograficznego • wzrasta liczba ludności w gminie 	<p>Warunki demograficzne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskaźnik relacji dzieci - osoby starsze świadczy o powolnym procesie starzenia się społeczeństwa • w porównaniu do średniej z województwa i przykładowych gmin miejsko - wiejskich o podobnej powierzchni, Chmielnik wykazuje jedną z najmniejszych gęstości zaludnienia oraz posiada najmniejszą liczbę mieszkańców • mało dynamiczny rozwój ludnościowy miasta • w porównaniu do województwa i wybranych gmin, Chmielnik wykazuje najniższy stopień zurbanizowania (udział ludności zamieszkującej miasto do ogólnej liczby mieszkańców gminy)
<p>Szkolnictwo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w mieście Chmielnik istnieje dobra baza edukacyjna dla nauczania ponadpodstawowego (Liceum Ogólnokształcące, Liceum Ekonomiczne, ZSZ) • istnieją plany rozwojowe dla szkół ponadpodstawowych mające na celu zwiększenie ich atrakcyjności edukacyjnej i konkurencyjności • dobrze wykwalifikowana kadra nauczycielska • placówki szkolne są w dobrym stanie technicznym 	<p>Szkolnictwo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • istnienie nierentownych szkół podstawowych na terenie wiejskim • szkoły są niedoposażone w sprzęt dydaktyczny
<p>Służba zdrowia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w każdym ośrodku występują co najmniej podstawowe gabinety: ogólny, stomatologiczny, zabiegowy i szczepień • gmina posiada na swym terenie szpital 	<p>Służba zdrowia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • istnieje potrzeba przeprowadzenia remontów i modernizacji ośrodków zdrowia • istnieje potrzeba doposażenia ośrodków w sprzęt • w każdym ośrodku zdrowia występuje niedobór personelu medycznego (wg. norm na 1 lekarza internistę powinno przypadać około 2000 - 2500 osób, na 1 pielęgniarkę 1000 - 1500 osób) • braki kadrowo - sprzętowe i lokalowe w szpitalu • zbyt duże koszty utrzymania niektórych oddziałów szpitalnych, co powoduje decyzje o ich zamknięciu
<p>Kultura i rozrywka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • istnieje Miejsko - Gminne Centrum Kultury posiadające salę kinową, 	<p>Kultura i rozrywka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • brak filii Centrum Kultury na terenie gminy utrudnia mieszkańcom dostęp do zajęć oferowanych w tej placówce • brakuje lokalu na prowadzenie działalności kulturalno - rozrywkowej na terenie gminy • baza lokalowa Centrum w Chmielniku jest niewystarczająca na rozwinięcie szerszej oferty kulturalnej • brakuje środków finansowych na działalność MGCK
<p>Opieka społeczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Miejsko - Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej prowadzi aktywną działalność opartą na poradnictwie, konsultacjach i interwencjach socjalnych • Ośrodek współpracuje z wieloma instytucjami i organizacjami pomocowymi • na terenie gminy istnieje jeden Dom Pomocy Społecznej 	<p>Opieka społeczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wzrasta liczba osób korzystających z zasiłków i zapomóg • brakuje działań nakierowanych na zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców • braki lokalowe hamują utworzenie planowanej jadalni dla starszych i samotnych mieszkańców • istnieje potrzeba utworzenia w mieście i na terenie gminy klubów lub świetlic dla dzieci i młodzieży

ROZDZIAŁ 3

SFERA PRZYRODNICZO - KRAJOBRAZOWA

SPIS TREŚCI

3.	SFERA PRZYRODNICZO – KRAJOBRAZOWA	29
3.1	Walory przyrodnicze i krajobrazowe.....	29
3.1.1	Charakterystyka ogólna.....	29
3.1.2	Formy ochrony przyrody.....	30
3.2	Lokalny system obszarów ważnych dla zachowania struktury ekologicznej fizjocenozy.....	34
3.2.1	Korytarze ekologiczne.....	34
3.2.2	Strefy ochrony warunków siedliskowych lasu.....	35
3.3	Antropogeniczne bariery ekologiczne.....	35
3.4	Obszary wymagające wzmocnienia struktury ekologicznej.....	36
3.5	Sfera przyrodniczo - krajobrazowa (podsumowanie).....	38
3.6	Przyrodnicze i krajobrazowe możliwości rozwoju turystyki.....	38
3.6.1	Turystyka (podsumowanie).....	40

Mapa nr 5 Uwarunkowania przyrodnicze

3. SFERA PRZYRODNICZO – KRAJOBRAZOWA

3.1 Walory przyrodnicze i krajobrazowe

3.1.1 Charakterystyka ogólna

Dla gminy Chmielnik nie wykonano dotychczas kompleksowego opracowania przyrodniczego, czyli inwentaryzacji przyrodniczej. Dobrze przeprowadzona inwentaryzacja stanowi najlepszą podstawę do wszelkiego rodzaju opracowań planistycznych. W ramach studium nie ma możliwości tak szczegółowego rozwinięcia tematyki przyrodniczej, nie ma zresztą takiej potrzeby. Byłoby jednak wskazane, aby przed przystąpieniem do planu zagospodarowania przestrzennego (rozstrzygającego o konkretnych lokalizacjach) wykonać pełną inwentaryzację przyrodniczą gminy.

Obszar gminy Chmielnik charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu z łagodnymi wzgórzami wydłużonymi z kierunku północno – zachodniego na południowy – wschód i pociętymi dolinami rzecznyymi. Najwyższe wzniesienie (Ostra Góra – 302,8 m n.p.m.) znajduje się w rejonie wsi Piotrkowice. Najniżej położony jest punkt w dolinie rzeki Sanicy (205 m n.p.m.). Najdłuższe doliny stanowią dorzecza Wschodniej, Sanicy i Morawki. Na obrzeżu gminy i w jej środkowej części występują wody stojące, głównie stawy hodowlane. Na uwagę zasługują liczne krasowe „oczka wodne”, na brzegach których występują zbiorowiska szuwaru trzcinowego i palkowego. Są to bardzo cenne obiekty przyrodnicze stanowiące ostoję drobnej fauny jak traszki, żaby i zaskrońce. Są to jednocześnie miejsca żerowania bociana białego. W odniesieniu do tych obiektów należy rozważyć możliwość ochrony indywidualnej. Największe obszary wodne występujące na obszarze gminy Chmielnik, położone są w sołectwach Śładków Mały, Śładków Duży i Sędziejowice. Przy południowej granicy miasta Chmielnik znajduje się sztuczny zbiornik wodny dla celów rekreacyjnych.

Do najciekawszych obiektów przyrodniczych występujących na terenie gminy zaliczyć należy uformowaną w wapieniach jaskinię w miejscowości Śładków Duży czy odsłonięcie geologiczne wapieni przy drodze ze wsi Sędziejowice do wsi Chomentówek. W obrębie tych obiektów występują murawy o charakterze stepowym. W ich składzie znajdują się chronione gatunki takie jak: ostnica Jana, miłek wiosenny, wężymord stepowy, wilżyna ciernista.

Aktualnie lasy i tereny zadrzewione zajmują około 20 % powierzchni gminy, ale dzięki planowanym dolesieniom powierzchnia ta zwiększy się do 25%. Największe powierzchnie zajmują siedliska boru mieszanego świeżego – 31,4 %, boru świeżego – 21,2 % i boru wilgotnego – 8,3%. Gatunkiem dominującym w drzewostanie jest sosna. W dalszej kolejności występują brzoza, dąb, olcha i świerk. Ze względu na pełnione funkcje 80 % lasów zaliczono do lasów produkujących, a pozostałe 20 % to lasy wodochronne i stanowiące ostoje zwierząt chronionych. Występujące na terenie gminy zadrzewienia są zróżnicowane pod względem składu gatunkowego i formy, co rekompensuje niską lesistość obszaru. Stanowią one, uzupełniającą dla leśnej, bazę surowca drzewnego i pełnią wiele istotnych funkcji ekologicznych.

Szczególnym rodzajem zadrzewień są parki wiejskie. W gminie Chmielnik występuje jeden taki park we wsi Śładków Duży, znanej już od XV w. Obecnie jest on znacznie zakrzaczony, a w pobliżu zarastającego stawu zadrzewienia mają charakter łągów. Gatunki dominujące w parku to lipa i kasztanowiec

Duży odsetek powierzchni gminy zajmują bagna – 6,3%. Pozostałe tereny nieleśne (pola, pastwiska etc.) zajmują 2,5 % powierzchni.

Brak inwentaryzacji przyrodniczej rekompensuje, w pewnym stopniu, fakt położenia znacznej części gminy na obszarach objętych ochroną.

Szaniecki Park Krajobrazowy, w granicach którego znajduje się fragment południowo – zachodniej części gminy, zajmuje obszar 10 915 ha (środkowa część Garbu Pińczowskiego i Płaskowyż Szaniecki). Otulina Parku zajmuje powierzchnię 12 859 ha. Park został utworzony w celu ochrony ciągu muraw kserotermicznych. Na jego obszarze można wyodrębnić dwie jednostki fizycznogeograficzne: na południu zalega rozległe stoliwo wznoszące się do 300 m n.p.m., na północ teren obniża się do wysokości 260-280 m n.p.m. przechodząc w Płaskowyż Szaniecki, charakteryzujący się płaskimi wzniesieniami rozciętymi szerokimi dolinami. Krasowiejące wysoczyzny gipsowe, zrąb tektoniczny Garbu Pińczowskiego, szczątkowe formy paleogeńskiej i pontyjskiej powierzchni zrównania i plejstocenyjskie poziomy akumulacyjno – denudacyjne urozmaicają rzeźbę parku. W lasach występujących na obszarze parku spotkać można drapieżne ptaki chronione: jastrzębie, myszołowy, błotniaki stawowe oraz sokoły wędrownie.

Niewielki fragment południowo zachodniej części gminy Chmielnik znalazł się w granicach otuliny Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego. Park zajmuje powierzchnię 23 164 ha, a jego otulina 26 011 ha.

Chmielnicko - Szydłowski OCK, w granicach którego znalazła się cała wschodnia i północno – zachodnia część gminy, zajmuje powierzchnię 56999 ha. Obszar ten położony w granicach zlewni rzek Wschodniej, Sanicy i fragmentarycznie w obrębie zlewni Pierzchnianki, Łagowicy i Czarnej Staszowskiej, pełni funkcje łącznikowe między Zespołem Parków Krajobrazowych Gór Świętokrzyskich i Zespołem Parków Krajobrazowych Poniżnia Jego główną funkcją przyrodniczą jest ochrona wód powierzchniowych, a szczególnie rzeki Czarnej Staszowskiej, Wschodniej i Sanicy.

Jest to obszar o charakterze rolniczo – leśnym. W jego szacie roślinnej najciekawsze są lasy, które zachowały swój naturalny charakter. Największe i najbardziej zwarte ich kompleksy występują między Włoszczowicami, a Piotrkowicami, na zachód od Chmielnika i na południe od Drugni. Pod względem siedliskowym dominują bory sosnowe i bory mieszane. Sporadycznie występują fragmenty bagiennych borów trzcinkowych, olsów i lasów łągowych.

Ważnym elementem szaty roślinnej tego obszaru są zbiorowiska nieleśne, przede wszystkim torfowiska z udziałem takich rzadkich roślin jak: przygielka biała, sesleria błotna, turzyca Davalla, storczyki (kruszczyk błotny i storczyk szerkolistny). Na wychodniach skał węglanowych wykształciły się fragmenty muraw kserotermicznych, uboższych pod względem florystycznym niż te nad doliną Nidy, ale rośnie w nich szereg rzadkich gatunków np.: perz siny, zawilec wielkokwiatowy, rutewka mniejsza, kostrzewka błada. Leśne i torfowiskowe zbiorowiska pełnią bardzo ważną rolę wodochronną, szczególnie w obszarze źródłiskowym rzeki Wschodniej oraz w okolicach Chańczy, Włoszczowic i Holendrów. Liczne stawy występujące na obszarze Chmielnicko – Szydłowskiego OCK oraz zbiornik wodny Chańcza tworzą biotopy dla wielu gatunków ptaków wodno – bagiennych.

3.1.2 Formy ochrony przyrody

Położenie gminy w wojewódzkim systemie obszarów chronionych

Fragment południowo - zachodniej części gminy znalazł się w granicach Szanieckiego Parku Krajobrazowego oraz otuliny Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego, wchodzących w skład Zespołu Parków Krajobrazowych Poniżnia utworzonego na mocy Uchwały Nr XVII/187/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Kielcach z dnia 19 grudnia 1986r.

Cały wschodni obszar gminy oraz jej północno – zachodnia część położona jest w granicach Chmielnicko - Szydłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu utworzonego, wraz z siedmioma innymi OCK, rozporządzeniem nr 12/95 Wojewody Kieleckiego z dnia 29 września 1995 r. (Dz.U. nr 21 z 06.11.1995r. poz. 145). Zakazy obowiązujące dla tego obszaru określone zostały w rozporządzeniu Nr 48/2002 Wojewody Świętokrzyskiego z 23 lipca 2002r. (Dz.Urz.Woj.Święt. Nr 48, poz. 1275).

Funkcjonowanie obszarów chronionych jako systemu mają zapewnić korytarze i przebiegające nimi ciągi ekologiczne.

Plan Ochrony Zespołu Parków Krajobrazowych Gór Świętokrzyskich i Zespołu Parków Krajobrazowych Poniądzia precyzuje zasady działalności ochronnej przyjęte dla tego obszaru. Znajdują się one w Rozporządzeniu nr 2/97 Wojewody Kieleckiego z dnia 5 marca 1997 roku (Dz. Urz. Woj. Kieleckiego nr 8, poz. 29 z dnia 14 marca 1997 roku) ze zmianami zamieszczonymi w:

- Rozporządzeniu nr 21/99 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 30 czerwca 1999 roku (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego z dnia 5 lipca 1999 roku, nr 32, poz. 728)
- Rozporządzeniu nr 278/2001 z dnia 9 sierpnia 2001 roku (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego z dnia 16 sierpnia 2001 roku, nr 85, poz. 989)

Pozostałe akty prawne:

- Rozporządzenie nr 335/2001 z dnia 17 października 2001 roku w sprawie utworzenia na terenach otulin parków krajobrazowych obszarów chronionego krajobrazu (Dz.Urz. Woj. Świętokrzyskiego z dnia 19 października 2001 roku, nr 108, poz. 1271)
- Rozporządzenie nr 336/2001 z dnia 17 października 2001 roku w sprawie utworzenia Zespołu Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych (Dz.Urz. Woj. Świętokrzyskiego z dnia 19 października 2001 roku, nr 108, poz. 1271 i 1272 z późniejszymi zmianami)

Zgodnie z rozporządzeniem nr 336/2001 na terenie parków krajobrazowych zabrania się:

- lokalizowania nowych obiektów zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów o ochronie środowiska,
- lokalizowania budownictwa letniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,
- utrzymywania otwartych rowów i zbiorników ściekowych,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybackiej,
- likwidowania małych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych,
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów ornych,
- lokalizacji ośrodków chowu i hodowli posługujących się metodą bezściółkową,
- organizowania rajdów motorowych i samochodowych
- umieszczania tablic reklamowych poza obszarami zabudowanymi,
- likwidowania zadrzewień śródpolnych i nadwodnych,
- umyślnego zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych, tarlisk i złożonej ikry, ptasich gniazd oraz wybierania jaj,
- wypalania roślinności, wydobywania skał, minerałów, torfu (poza obszarami określonymi w planach ochrony) oraz niszczenia gleby,

- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym.

Zgodnie z rozporządzeniem nr 335/2001 na terenie otulin parków krajobrazowych zabrania się:

- lokalizowania nowych obiektów zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów o ochronie środowiska,
- lokalizowania budownictwa letniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,
- utrzymywania otwartych rowów i zbiorników ściekowych,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybackiej,
- likwidowania małych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych,
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów ornych,
- lokalizacji ośrodków chowu i hodowli posługujących się metodą bezściółkową,
- likwidowania zadrzewień śródpolnych i nadwodnych,
- umyślnego zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych, tarlisk i złożonej ikry, ptasich gniazd oraz wybierania jaj,
- wypalania roślinności, wydobywania skał, minerałów, torfu (poza obszarami określonymi w planach ochrony) oraz niszczenia gleby,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym.

Wymogi architektoniczno-budowlane dla Parków Krajobrazowych, zapisane poniżej, wynikają z rozporządzenia nr 2/97 Wojewody Kieleckiego z dnia 5 marca 1997 r. w sprawie zatwierdzenia planów ochrony Zespołu Parków Krajobrazowych Gór Świętokrzyskich i Zespołu Parków Krajobrazowych Ponidzia:

- dopuszcza się realizację budynków ze stromym symetrycznym dachem dwuspadowym lub czterospadowym o nachyleniu połaci 35° - 45° z przyczołkami i naczółkami z możliwością wykorzystania poddasza na cele mieszkaniowe,
- maksymalna wysokość budynku mieszkalnego nie powinna przekraczać dwóch kondygnacji, przy czym druga kondygnacja może znajdować się na poddaszu,
- poziom zerowy parteru nie powinien być wyżej niż 1m od poziomu terenu,
- zaleca się stosowanie prostej i zwartej bryły opartej na rzucie wydłużonego prostokąta,
- zaleca się stosowanie ganków otwartych bądź zabudowanych w sposób wynikający z funkcji (wejście frontowe, wejście ogrodowe, ganki dekoracyjne),
- na obszarach zabudowy skupionej należy dążyć do ujednolicenia podstawowych materiałów wykończeniowych i elementów ozdobnych, dopuszcza się natomiast większe zróżnicowanie materiałów i elementów ozdobnych na terenach o rozproszonej zabudowie,
- do prac wykończeniowych zaleca się stosować materiały pochodzenia rodzimego (kamień, drewno)
- zakazuje się realizacji budynków z elementami deformującymi jak np. stropodachy czy płaskie dachy o nachyleniu połaci poniżej 35° , schodkowe zwieńczenia ścian, wprowadzanie do elewacji lusterek i innych elementów dekoracyjnych

Plan Ochrony Zespołu Parków Krajobrazowych nie ingeruje w szczegółowe kierunki rozwoju gminy i nie ogranicza ich rozwoju, jeżeli działania te są zgodne z polityką zrównoważonego rozwoju. Ustalenia planu ochrony stanowią wytyczne dla

przedmiotowego „Studium uwarunkowań...” i są wiążące przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz w bieżącej działalności inwestycyjnej na terenie gminy.

Rozporządzeniem nr 21/99 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 30 czerwca 1999r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie zatwierdzenia Planów Ochrony Zespołu Parków Krajobrazowych Gór Świętokrzyskich i Zespołu Krajobrazowego Ponidzia wprowadza się zapis:

Przedsięwzięcia inwestycyjne realizowane na terenie parków krajobrazowych i ich otulin, a w odniesieniu do architektury budynków tylko na terenach wiejskich parków krajobrazowych, wymagające ustalenia WZiZT, objęte są obowiązkiem uzgadniania z Dyrektorem Zarządu Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych.

Obszar objęty zmianą Nr 4 Studium położony jest na terenie Nadnidziańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, który położony jest na otulinie Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego. Na terenie tym zgodnie z Uchwałą Nr XLIX/882/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014 r. w sprawie Nadnidziańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Św. z 2014 r. poz. 3156) obowiązują:

1. zakazy:

- 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;*
- 2) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;*
- 3) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;*
- 4) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.*

2. działania w zakresie czynnej ochrony ekosystemów:

- 1) ochrona dużych kompleksów leśnych dla zachowania różnorodności biologicznej lasu;*
- 2) szczególna ochrona ekosystemów i wyjątkowo cennych krajobrazów;*
- 3) zachowanie naturalnych stanowisk roślinności kserotermicznej i halofitowej;*
- 4) zachowanie naturalnych fragmentów obszarów wodnych i wodno-błotnych;*
- 5) zachowanie tworów i składników przyrody nieożywionej.*

Pomniki przyrody ożywionej

Lp	Nr z rejestru pomników przyrody	Miejscowość	Gatunek – ilość	Średnica pnia na wys.1,30 (w m)
1	369	Szyszczyce	Dąb szypułkowy	1,70
2	012	Piotrkowie	Lipy-18szt.	1,10-1,80

Pomniki przyrody nieożywionej

Na terenie gminy Chmielnik istnieją dwa pomniki przyrody nieożywionej:

- Miejscowość Lubania - kopalna jaskinia krasowa i obszar o promieniu 5 m od wejścia do jaskini. (Nr ew.409)
- Miejscowość Śladków Duży – jaskinia powstała w wapieniu miocenijskim, za ciasnym otworem wejściowym ciągnie się 3 metrowy korytarz prowadzący od niskiej komory. Ściany jaskini są gładkie, w stropie liczne szczeliny. Na dnie jaskini znajdują się namuły próchnicowo – kamieniste. (Nr ew.356)

Zakazy dla pomników przyrody zawarte są w art. 31a ustawy o ochronie przyrody.

Użytki ekologiczne

Użytki ekologiczne to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, które mają znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowy i typów środowisk.

Na terenie gminy Chmielnik znajdują się dwa użytki ekologiczne:

- Śródleśna, podmokła łąka o powierzchni 12,75 ha na gruntach wsi Jasień. Teren ten porastają głównie turzyce i sit. Jest to miejsce żerowania zwierzyny płowej występującej w sąsiednim kompleksie leśnym,
- Oczko wodne o powierzchni 0,46 ha położone w Leśnictwie Suchowola.

Zakazy dla użytków ekologicznych określone zostały w rozporządzeniu Nr 19/2002 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 19.02.2002r. (Dz. Urz. Woj. Święt. Nr 23, poz. 291).

Stanowiska rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt

Gmina Chmielnik nie ma wykonanej inwentaryzacji przyrodniczej, opracowania szczegółowo charakteryzującego jej strukturę ekologiczną. Dokładna lokalizacja i opis stanowisk rzadkich oraz chronionych gatunków roślin i zwierząt jest możliwe wyłącznie po wykonaniu tego opracowania. Zaznaczone na mapie stanowiska rzadkich gatunków fauny zaczerpnięte zostały z opracowania „Uwarunkowania Przyrodnicze i Koncepcja Ekologiczna Systemu Obszarów Chronionych Województwa Kieleckiego” wykonanego przez Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej w Warszawie - 1988 r.

Na terenie gminy Chmielnik znajdują się stanowiska lęgowe bociana czarnego wraz z wyznaczonymi strefami ich ochrony. Zgodnie z wytycznymi Głównego Konserwatora Przyrody, informacja dotycząca lokalizacji tych stanowisk jest poufna, zatem nie zostały one naniesione w części graficznej niniejszego opracowania.

3.2 Lokalny system obszarów ważnych dla zachowania struktury ekologicznej fizjocenozy.

3.2.1 Korytarze ekologiczne

Na terenie gminy Chmielnik nie występuje żaden korytarz ekologiczny o znaczeniu ponadregionalnym. Lokalne znaczenie można przypisać korytarzom ekologicznym doliny rzeki Sanicy i doliny rzeki Morawki. W środkowej części gminy rysuje się leśny korytarz ekologiczny łączący duże kompleksy leśne na zachodzie gminy z doliną Sanicy. Po wykonaniu doleśień, korytarz ten powinien posiadać wystarczającą drożność dla wypełniania swoich funkcji ekologicznych, choć jego rolę ogranicza droga. Mniej wyraźny charakter mają korytarze ekologiczne, z których jeden przebiega południkowo między Śladkowem Dużym

i Ślaskowem Małym, a drugi wykorzystuje niewielkie kompleksy leśne i zadrzewienia na północy gminy. Po wykonaniu dolesień drożność tych korytarzy ulegnie zdecydowanej poprawie.

Obowiązująca w planowaniu przestrzennym i gospodarczym zasada zrównoważonego rozwoju nakazuje ochronę korytarzy ekologicznych przed zagospodarowaniem. Dotyczy to zwłaszcza inwestycji, które mogłyby przerwać ich ciągłość oraz radykalnie zmienić warunki siedliskowe (np. duże prace melioracyjne).

3.2.2 Strefy ochrony warunków siedliskowych lasu

Skuteczna ochrona ekosystemów leśnych nie ogranicza się jedynie do powierzchni zajętej przez drzewostany. Strefy przylegające do głównych kompleksów leśnych wymagają szczególnej ostrożności w zakresie lokalizowania inwestycji, szczególnie takich, które powodują zmiany poziomu i jakości wód gruntowych. Trwałe obniżenie poziomu wód gruntowych przyczynia się do osłabienia drzew, a w skrajnych przypadkach ich zamierania. W związku z tym obszary przylegające do lasów powinny być wyłączone z planowania nowych systemów melioracyjnych oraz wszelkich inwestycji wodochłonnych powodujących osuszenie terenu i mogących wytwarzać lej depresyjny (np. duże ujęcia wód).

Na granicy lasu i innego ekosystemu np. agrocenozy wytwarza się strefa przejścia zwana ekotonem, gdzie szczególnie intensywnie zachodzą procesy wymiany informacji genetycznej między ekosystemami.. Zbyt bliskie sąsiedztwo lasów i terenów zurbanizowanych, wyklucza wytworzenie się tej bardzo ważnej strefy. Różnorodność biologiczna ekotonów jest zwykle znacznie większa niż sąsiadujących zbiorowisk. Strefy przejścia stanowią bardzo często niszę ekologiczną dla wielu gatunków rzadkich i zagrożonych wyginięciem, mają bardzo istotne znaczenie dla równowagi ekologicznej w skali całych fizjocenz.

3.3 Antropogeniczne bariery ekologiczne.

Bloki antropogeniczne

Bloki antropogeniczne powstają, kiedy w obrębie lub na wylocie korytarza ekologicznego zlokalizowane zostaną obiekty budowlane, przemysłowe lub infrastrukturalne, które w drastyczny sposób zakłócają funkcjonowanie ciągu ekologicznego.

Gmina Chmielnik pozbawiona jest dużych miejscowości i zakładów przemysłowych, które w drastyczny sposób zakłócałyby funkcjonowanie któregośkolwiek z ciągów ekologicznych.

Bariery o charakterze liniowym

Bariery tego typu związane są najczęściej z obiektami infrastruktury komunikacyjnej, takimi jak drogi kołowe i linie kolejowe. Ich znaczenie zależy od usytuowania w stosunku do korytarzy ekologicznych i dużych kompleksów leśnych, natężenia ruchu, parametrów technicznych itp. Proces przemieszczania się organizmów roślin i zwierząt zachodzi szczególnie intensywnie w obrębie korytarzy ekologicznych stąd też rola barier przecinających te korytarze, jest istotniejsza niż tych, które znajdują się na pozostałych obszarach. Do niekorzystnych sytuacji należy również przebieg drogi w strefie ekotonu wytwarzającej się na granicy dwóch ekosystemów np. ekosystemu leśnego i agrocenozy. Strefa ta stanowi bardzo ważną niszę ekologiczną dla wielu gatunków roślin i zwierząt.

Barierami liniowymi mogą się również okazać ciągi zwartej zabudowy mieszkaniowej i przemysłowej.

Na obszarze gminy Chmielnik główną barierą liniową jest linia kolejowa łącząca Tarnobrzesckie Zagłębie Siarkowe z Kielcami i Śląskiem, która przegradza znaczny kompleks leśny na zachodzie gminy. Istotne znaczenie ma również droga międzyregionalna nr 73 przecinająca korytarz ekologiczny doliny Sanicy. Pozostałe fragmenty dróg nie mają tak wyraźnego charakteru barier ekologicznych, choć lokalnie mogą one rozdzielać powiązane ze sobą części ekosystemów. Są również istotną przeszkodą dla zwierząt zasiedlających agroekosystemy.

3.4 Obszary wymagające wzmocnienia struktury ekologicznej.

Miejsca eksploatacji surowców

Stopień przekształcenia różnych fragmentów gminy nie jest jednolity. Terenami najbardziej narażonymi na antropopresję są okolice Chmielnika (Celiny, Suchowola, Drugnia, Gołuchów), gdzie wydobywane są wapienie jurajskie przetwarzane głównie na kruszywo budowlane i drogowe.

Szczegółnej ostrożności w lokalizowaniu różnego rodzaju inwestycji wymagają obszary objęte ochroną. W gminie Chmielnik, na terenie włączonym w granice Szanieckiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny, występują złoża wapieni, gipsów i piasków. Eksploatacja tych surowców powinna odbywać się w sposób zapewniający jak najmniejszą szkodliwość oddziaływania na środowisko i krajobraz. Z chwilą zakończenia wydobywania surowców, tereny poeksploatacyjne należy jak najszybciej zrehabilitować. Na obszarze chronionym gminy występują miejsca nielegalnego poboru surowców przez lokalną społeczność, toteż władze gminne powinny położyć szczególny nacisk na likwidację nielegalnych miejsc eksploatacji. Pomimo postępującego procesu samorehabilitacji, na terenie Szanieckiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny wciąż jeszcze znajdują się wyrobiska wymagające rekultywacji. W sołectwie Chomentówek jest to wyrobisko wapieni, a w sołectwie Śładków Duży wyrobiska wapieni i piasków.

Teren objęty zmianą Nr 4 Studium położony jest w terenie górniczym "Borków I", którego granice ustanowiono w koncesji Nr 36/96 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 6 września 1996 r. udzielonej na wydobycie gipsów mioceńskich ze złoża "Borków - Chwałowice", zmieniona decyzją znak: DGwk/MZ/487/4561/ 98 Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 10 grudnia 1998 r. oraz decyzją znak: DGiKGwk-4771-4/6678/08/LP Ministra Środowiska z dnia 19 listopada 2008r.

Na obszarze objętym opracowaniem zmiany Nr 4 Studium wskazuje się granicę udokumentowanego złoża surowców mineralnych (gipsy mioceńskie udokumentowane w kat. B+C₁+C₂) w celu jego ochrony przed zagospodarowaniem na inne cele niż te, które związane są z eksploatacją złoża. Jest to złożo gipsów mioceńskich "Borków-Chwałowice" o zasobach bilansowych 36 745,4 tys. ton, w tym w kat. B - 1 949 tys. ton, C₁ - 33 968,2 tys. ton i C₂ - 828,2 tys. ton.

Kierunek rekultywacji wodno-ekologiczno-zadrzewieniowy z funkcją rekreacyjno-edukacyjną, na co Starosta Pińczowski wydał decyzję z dnia 8 lipca 1999r. znak: RLiO.VII.7520/11/99, która została zmieniona za zgodą stron decyzją z dnia 2 kwietnia 2002r. znak: RLiO.VII.6018a/4/02. Zgodnie z tą decyzją rekultywacja będzie prowadzona w oparciu o dokumentację projektową terenów poeksploatacyjnych złoża gipsów „Borków – Chwałowice”.

Miejsca składowania odpadów

Bardzo istotnym problemem gminy jest zanieczyszczanie środowiska przez ścieki i odpady stałe. Powstające w gospodarstwach ścieki bytowo – gospodarcze są wykorzystywane rolniczo lub wywożone w miejsca przypadkowe (lasy, nieużytki, rowy), skąd splukiwane przez wody opadowe, zanieczyszczają wody powierzchniowe i płytko zalegające wody wstępne. Pomimo ustawienia we wsiach kontenerów na śmieci, odpady stałe są często wywożone na dzikie wysypiska zlokalizowane w starych wyrobiskach poeksploatacyjnych, rowach czy lasach. Konieczna jest likwidacja dzikich wysypisk śmieci, stanowiących poważne zagrożenie dla środowiska naturalnego oraz podjęcie działań na rzecz budowy gminnego składowiska odpadów.

Działania na rzecz zwiększania lesistości

Gmina należy do obszarów o niskiej lesistości przy nierównomiernym rozmieszczeniu kompleksów leśnych, dlatego też sprawę zalesień należałoby potraktować priorytetowo. Zalesienia należy lokalizować tak, aby powiększać istniejące powierzchnie leśne, a unikać powstawania nowych, wąskich działek leśnych, które utrudniają jedynie uprawę pól przy ograniczonym znaczeniu fitomelioracyjnym. Tam, gdzie bezpośredni kontakt ekosystemów leśnych nie jest możliwy, rolę łącznika powinny pełnić pasma zadrzewień śródpolnych. Te naturalne elementy krajobrazu rolniczego zapewniają wykorzystanie przyrodniczych mechanizmów samoregulacji w agrocenozach i sprzyjają zachowaniu ich stabilności. Poprawiają biocenotyczne, wodne, topoklimatyczne i estetyczne stosunki w krajobrazie, polepszają jego walory użytkowe w produkcji rolnej, są najefektywniejszą barierą biogeochemiczną przechwytyjącą związki chemiczne wymywane z pól i łąk. Zadrzewienia są również, uzupełniającą dla leśnej, bazą surowca drzewnego. Należałoby również wprowadzić lub wzmocnić pasma zadrzewień wzdłuż dolin rzecznych i strumieni, w celu odbudowania naturalnych korytarzy ekologicznych. Działania te przyczynią się do zwiększenia stabilności struktur ekosystemów naturalnych i sztucznych, a zatem wzmocnią strukturę ekologiczną regionu.

Skład gatunkowy drzew przeznaczonych do zalesień i dozdrzewień powinien być identyczny ze składem gatunków rodzimych. Zasada ta jest szczególnie istotna na obszarach chronionych ze względu na walory przyrodnicze i krajobrazowe. Na terenach podmokłych powinny być sadzone gatunki drzew szybkorosnących o płytkich i rozległych systemach korzeniowych. (wierzbę, topolę, olchę czarną i brzozę, w domieszkach jesion, wiąz, dąb szypułkowy). Obszary narażone na erozję wietrzną należy obsadzać w formie zadrzewień pasowych lub ciągów drzew gatunkami wolnorosnącymi o ukośnym lub palowym systemie korzeniowym (lipa drobnolistna, wiąz szypułkowy i polny, dąb, jesion, klon, jawor itp.).

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Chmielnik do zalesienia wytypowano następujące grunty:

Borzykowa	15,60 ha
Celiny	25,82 ha
Chomentówek	61,5 ha
Ciecierze	-
Grobowiec	51,00 ha
Holendry	79,90 ha
Jasień	52,50 ha
Kotlice	76,35 ha
Lipy	30,00 ha

Lubania	-
Łagiewniki	40,04 ha
Ługi	51,15 ha
Minostowice	32,86 ha
Piotrkowie	17,25 ha
Przededworze	81,90 ha
Sędziejowice	43,41 ha
Suchowola	35,10 ha
Suliszów	82,96 ha
Suskrajowice	-
Szyszczyce	7,00 ha
Śladków Duży	119,91 ha
Śladków Mały	122,00 ha
Zrecze Chałupczańskie	9,00 ha
Zrecze Duże	-
Zrecze Małe	44,40 ha

3.5 Sfera przyrodniczo - krajobrazowa (podsumowanie).

Główne predyspozycje rozwojowe	Bariery i ograniczenia
1. Położenie znacznej części gminy na obszarach objętych ochroną w postaci Parku Krajobrazowego i Obszaru Chronionego Krajobrazu.	1. Niewielka lesistość i rozdrobnienie kompleksów leśnych.
2. Występowanie cennych obiektów przyrody ożywionej (okazałych rozmiarów drzewa, pozostałości ekosystemów wodnych tzw. „oczka wodne”) i nieożywionej (jaskinie).	2. Znaczne przekształcenia antropogeniczne środkowej części gminy.
3. Wyznaczone tereny pod zalesienia.	3. nierozwiązany problem gospodarowania ściekami i odpadami stałymi.
	4. Zagrożenie dla środowiska nielegalną eksploatacją surowców.
	5. Brak inwentaryzacji przyrodniczej.

3.6 Przyrodnicze i krajobrazowe możliwości rozwoju turystyki.

Możliwości rozwoju turystyki zależą przede wszystkim od walorów przyrodniczych i krajobrazowych obszaru, ale również od położenia w stosunku do dużych emitorów ruchu turystycznego, dostępności komunikacyjnej i profesjonalnej promocji.

Gmina Chmielnik położona jest na obszarze o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, co potwierdza objęcie znacznej jej części dwiema formami ochrony przyrody: parkiem krajobrazowym i obszarem chronionego krajobrazu. Ciekawa konfiguracja terenu, miejsca widokowe, pomniki przyrody, zabytki historyczne i miejsca pamięci narodowej sprawiają, że rejon ten może być z powodzeniem wykorzystywany do celów turystyki pieszej. Obszar gminy zaliczono do IV kategorii zagospodarowania turystycznego.

Teren gminy jest stykiem Gór Świętokrzyskich, Pogórza Szydłowskiego i Niecki Nidziańskiej. Rejon Chmielnika stanowi wyniesienie, z którego rzeki spływają we wszystkich kierunkach. Na północy krajobraz urozmaicają peryferyjne wzniesienia Wzgórz Piotrkowickich, które tworzą wapienne grzbiety pomiędzy Chmielnikiem i Piotrkowicami. Na południowym wschodzie rozwinięta jest sieć strumieni będących dopływami rzek Wschodniej i Sanicy. Pod względem walorów przyrodniczo-krajobrazowych zdecydowanie wyróżniają się sołectwa: Chomentówek, Śladków Duży i Sędziejowice, gdzie występuje mnogość form krasu odkrytego i zakrytego.

Objęcie znacznego obszaru gminy ochroną, stwarza szereg perspektyw dla przyszłych inwestorów. Zgodnie z ideą obszarów chronionego krajobrazu mogą być one wykorzystywane do lokalizowania bazy turystycznej, w tym również budownictwa letniskowego. Najbardziej wskazaną jego formą jest adaptacja istniejącej zabudowy wiejskiej, połączona z poprawą architektury adoptowanych obiektów.

Aktualnie na terenie gminy nie ma zbyt wielu typowych elementów infrastruktury turystycznej. Przez obszar gminy nie prowadzi żaden szlak turystyczny. Niewiele jest stałych i sezonowych miejsc noclegowych, brak bazy gastronomicznej, parkingów i miejsc postoju pojazdów. Jednak sytuacja ta ulega stopniowej poprawie. Bardzo dobrze rokuje na przyszłość zainteresowanie mieszkańców gminy rozwojem turystyki oraz aktywna jej promocja (wydawanie przez gminę pocztówek i folderów).

W ostatnim okresie największą sławę przyniósł gminie Śladków Mały, gdzie intensywnie rozwijają się gospodarstwa agroturystyczne. Przygotowano tutaj plaże z urządzeniami rekreacyjnymi, została wytyczona ścieżka rowerowa o dł. 15 km oraz ścieżka spacerowa o dł. 7 km. Stawy w Andrzejówce i Borowcu o pow. 2 ha są atrakcją dla amatorów wędkowania. We wsi ma powstać punkt informacji turystycznej. Amatorzy jazdy konnej mogą miło spędzić czas w stadninie koni, która znajduje się w położonym obok Śladkowie Dużym.

W Śladkowie Małym swoją siedzibę mają dwa zespoły artystyczne Śladkowie Małe i Małe Śladkowie. Powstaje tutaj centrum turystyki wiejskiej wspomagane przez europejski program PHARE – TOURING, do którego w ostatnim czasie gmina przystąpiła. W ramach programu poprawia się standard miejsc noclegowych i realizowane są nowe inicjatywy wzbogacające ofertę turystyczną.

Większość lasów występujących na terenie gminy wykorzystywana jest jako miejsce rekreacji i świątecznego wypoczynku. Penetracja ludności w tych lasach ogranicza się głównie do kompleksów położonych przy drogach dojazdowych, najliczniej w kompleksach będących w sąsiedztwie większych skupisk ludności. Zapotrzebowanie społeczne na funkcje rekreacyjne lasów wymaga prowadzenia działań zapewniających zagospodarowanie lasów w sposób godzący możliwości wypoczynku ludności z zachowaniem trwałości lasów i ich wielorakich funkcji.

Atrakcyjność turystyczną gminy podnoszą zabytki architektury i budownictwa. W samym Chmielniku znajduje się ich kilkadziesiąt m.in. kościół p.w. Św. Trójcy z XVI w z terenami przyległego cmentarza, kościół parafialny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP z VIII w. czy synagoga murowana z XVII w. Wiele zabytkowych budowli przetrwało też w innych miejscowościach. Wśród nich sanktuarium Matki Bożej Loretańskiej z klasztornym zespołem pobernardyńskim z XVII w. w Piotrkowicach, pozostałość zespołu pałacowego Tarnowskich w Tarnoskale, ruiny klasycystycznego pałacu w Śladkowie Dużym, zespół podworski w Łagiewnikach czy ruiny pałacu w Lubani.

Z inicjatywy Rady Europy powstają europejskie szlaki kulturowe, których zadaniem jest integracja narodów Europy oparta o sięgające często okresu Średniowiecza wspólne dziedzictwo kultury. Gmina Chmielnik znalazła się na drodze jednego z takich szlaków – „Małopolskiego Szlaku Cystersów”, który jest jednym z wariantów szlaku „Monastycznego”, prezentującego wkład różnych zakonów w kulturę i rozwój cywilizacyjny krajów europejskich.

Duże znaczenie dla gminy Chmielnik, zarówno ekonomiczne jak i turystyczne, ma dobra dostępność komunikacyjna. Przez obszar gminy przebiega szerokotorowa linia kolejowa relacji Hrubieszów – Huta Katowice, oraz trasa wąskotorowej kolejki Jędrzejów – Bogoria. Ponadto gmina pokryta jest stosunkowo gęstą siecią dróg kołowych. Ważną rolę w komunikacji odgrywają drogi regionalne relacji Kielce – Busko Zdrój, Staszów –

Jędrzejów, Chmielnik – Pińczów, Chmielnik – Szydłów. Drogi te wprowadzają regionalny ruch kołowy na sieć dróg międzyregionalnych.

Poza wymienionymi trasami na terenie gminy znajdują się drogi o charakterze lokalnym, które łączą wszystkie miejscowości gminy. Komunikacja samochodowa dociera do każdej miejscowości.

Przy szczegółowym planowaniu rozwoju turystyki należałoby skorzystać z doświadczeń i dokumentacji jednostek zajmujących się ochroną przyrody i krajobrazu czyli Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody i Zarządu Parków Krajobrazowych. Przy realizacji programów turystycznych bardzo ważna jest też współpraca z sąsiednimi gminami.

3.6.1 Turystyka (podsumowanie)

Atuty turystyczne gminy	Bariery i ograniczenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Położenie na obszarze przyrodniczych interesujących walorach przyrodniczych i krajobrazowych. 2. Duże zainteresowanie mieszkańców rozwojem agroturystyki (prężnie rozwijające się gospodarstwa agroturystyczne w Śladkowie Małym). 3. Wiele interesujących zabytków architektury i budownictwa. 4. Dobra dostępność komunikacyjna. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niewiele typowych elementów infrastruktury turystycznej (brak szlaku turystycznego, zaplecza gastronomiczno-hotelowego, elementów informacji wizualnej, miejsc parkingowych). 2. Brak osób profesjonalnie zajmujących się stymulacją rozwoju turystycznego gminy.

ROZDZIAŁ 4

GOSPODARKA

SPIS TREŚCI

4. ROLNICTWO I GOSPODARKA	42
I. Charakterystyka gospodarcza Miasta i Gminy Chmielnik	42
4. 1. Zakres, opracowania oraz główne źródła informacji	42
4. 2. Ogólna charakterystyka gospodarcza Miasta i Gminy Chmielnik na tle województwa i gmin sąsiednich	43
4. 3. Charakterystyka rolnictwa	44
4. 4. Melioracje rolne	49
4. 5. Ludność w gminie Chmielnik oraz główne źródła dochodów mieszkańców	50
4. 6. Charakterystyka pozarolniczej działalności gospodarczej	51
4. 7. Podsumowanie	55
II. Perspektywiczne kierunki zmian Obszarów Wiejskich i Rolnictwa w Gminie Chmielnik	56
4. 8. Wstęp	56
4. 9. Główne kierunki perspektywicznego rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa	57

Mapa nr 6 Melioracje

Mapa nr 7 Warunki glebowe

Załączniki i tabele

4. ROLNICTWO I GOSPODARKA

I. Charakterystyka Gospodarcza Miasta i Gminy Chmielnik

4.1. Zakres, opracowania oraz główne źródła informacji

Ustawa o planowaniu przestrzennym nakłada na gminy obowiązek opracowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Każda z gmin posiada pewną, swoistą specyfikę wyznaczoną przez lokalizację w określonym regionie oraz zasoby ziemi, pracy i kapitału. Są to jednocześnie podstawowe wyznaczniki stanu aktualnego i perspektyw rozwojowych gospodarki w gminie.

Warunki przyrodnicze rolnictwa, obejmujące jakość i przydatność rolniczą gleb, agroklimat, rzeźbę terenu i warunki wodne stanowią potencjał produkcyjny określany jako potencjał rolniczej przestrzeni produkcyjnej. O poziomie jego wykorzystania decydują warunki społeczne i ekonomiczno-organizacyjne. Dlatego też diagnoza stanu, uwzględnia cały zespół uwarunkowań charakteryzujących specyfikę gospodarczą w danej jednostce administracyjno-gospodarczej. Specyfika ta uwidacznia się przy porównaniach z sąsiednimi gminami. Dla gminy Chmielnik jako układ odniesienia i tło do analizy przyjęto gminy Morawica i Pierzchnica, również leżące na terenie województwa świętokrzyskiego, w jego centralnej części.

Celem opracowania jest wielostronna analiza społeczno gospodarcza w Mieście i Gminie Chmielnik. Myślą przewodnią tej analizy jest ocena wykorzystania ziemi, pracy i kapitału, stanowiących podstawowe czynniki produkcji w rolnictwie. W opracowaniu przyjęto zasadę, że obszary wiejskie i rolnictwo stanowią organiczną całość, powinny więc być analizowane w sposób całościowy.

Do charakterystyki gospodarczej w Mieście i Gminie Chmielnik wykorzystano informacje pochodzące z różnych źródeł. Do opisu i oceny warunków przyrodniczych rolnictwa w analizowanej gminie wykorzystano publikowane i niepublikowane wyniki badań i analiz IUNG.

Warunki społeczne i ekonomiczno-gospodarcze oceniono na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Kielcach pochodzących z powszechnego spisu rolnego, a także z późniejszego okresu (1997 i 1998 r). Analizowane Miasto i Gmina Chmielnik nie jest obszarem jednorodnym. Do charakterystyki zróżnicowania rolnictwa w gminie wykorzystano dane udostępnione przez Urząd Gminy, a zestawione według sołectw. Stan agrochemiczny gleb; ich odczyn oraz zasobność w składniki mineralne przedstawiono na podstawie reprezentatywnych analiz wykonanych przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Kielcach. Wiele informacji o rolnictwie na obszarze gminy Chmielnik zebrano metodą wywiadów przeprowadzonych z przedstawicielami aktywu społeczno-gospodarczego.

Zakres opracowania diagnostycznego dla Miasta i Gminy Chmielnik jest szeroki. Obejmuje on ogólne informacje o gminie, demografii (charakterystyka zasobów pracy ludzkiej) oraz stopniu rozwoju i rozmieszczeniu pozarolniczej działalności gospodarczej.

Przytoczone dane w tej części „diagnozy”, w niektórych przypadkach, różnią się od danych zamieszczonych w innych rozdziałach, w których szczegółowo omówione zostały takie zagadnienia jak np. demografia, rynek pracy, działalność gospodarcza itp. Wynika to ze źródła i okresu pochodzenia danych. Ta część diagnozy oparta jest przede wszystkim na danych statystycznych publikowanych przez Urząd Statystyczny, celem zaprezentowania Miasta i Gminy na tle sąsiednich gmin i województwa kieleckiego (lub świętokrzyskiego).

Diagnozę zakończono zestawieniem i uszeregowaniem głównych czynników sprzyjających i limitujących, z punktu widzenia rozwoju gminy słabe i mocne strony. Szereg

cech specyficznych na obszarze gminy może jeszcze wskazać społeczność lokalna, a więc odbiorca i współtwórca diagnozy i strategii rozwoju Miasta i Gminy. Chodzi bowiem o to, aby społeczność lokalna utożsamiała się z opracowaną diagnozą (strategią), a przez to wzbogacała i rozszerzała ją. Jednocześnie chodzi o zwiększenie udziału przedstawicieli gminy i społeczeństwa w tworzeniu koncepcji rozwoju.

4.2. Ogólna charakterystyka gospodarcza Miasta i Gminy Chmielnik na tle sąsiednich gmin i województwa (Kieleckiego i Świętokrzyskiego).

Miasto i Gmina Chmielnik leży w środkowej części województwa świętokrzyskiego, na południe od Kielc. Lokalizację gminy Chmielnik na tle podziału fizjograficznego byłego województwa kieleckiego, opracowanego przez Kondrackiego przedstawiono na rys.1. Obszar gminy Chmielnik leży w dwóch mezoregionach tj. Pogórzu Szydłowskim i Niece Połanieckiej.

Powierzchnia gminy Chmielnik wynosi 143 km² i jest podzielona na 25 sołectw. Na koniec 1997 r. na obszarze gminy zamieszkiwało około 12 tysięcy ludzi (tab.1). Analizowana gmina ze względu na oba te wskaźniki (tj. powierzchnię i liczbę mieszkańców) jest podobna do gminy Morawica. Na 1 km² zamieszkuje 82,9 osób (miasto - 532,4; wieś - 56,2) i dorównuje w gminie Morawica (87), natomiast w gminie Pierzchnica wskaźnik ten jest mniejszy (48), średnio w b. województwie kieleckim - większy i wynosił 123 osób na 1 km². Miasto i Gmina Chmielnik różni się od gminy Morawica ze względu na mniejszą liczbę osób pracujących w gospodarce narodowej (1 607 osób) oraz większą liczbę bezrobotnych (905 osób).

Oceniana jednostka administracyjna charakteryzuje się nieco większą, w porównaniu z gminą Morawica, liczbą podmiotów gospodarczych (503), przy zbliżonej liczbie ludności (tab.2). Wśród podmiotów przeważają jednostki sektora prywatnego. Ich udział, dochodzący do 95%, jest również cechą charakterystyczną przyjętych za podstawę porównań gmin sąsiednich i całego byłego województwa kieleckiego. Cechą wspólną jest też udział ludności w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności oraz udział kobiet w liczbie zatrudnionych (tab.3). Proporcje pomiędzy liczbą ludności w wieku przedprodukcyjnym, a więc poniżej 18 lat, a innymi grupami mieszkańców są, w Mieście i Gminie Chmielnik, podobne jak w jednostkach przyjętych za układ odniesienia. W gminie tej ludności w wieku przedprodukcyjnym było - 25,9 %; produkcyjnym - 56,3 %; poprodukcyjnym -17,7 %.

Cechą charakterystyczną gminy jest ujemne saldo migracji (tab.4), wynikające z faktu, że w 1997 roku liczba ludności odpływającej z terenu gminy przewyższała liczbę ludności, która napłynęła.

Liczbę podmiotów gospodarki narodowej według wybranych sekcji europejskiej klasyfikacji działalności EKD charakteryzują dane zamieszczone w tabeli 5. Najlichniesz grupą, bo stanowiącą ponad 52% ogólnej liczby, to jednostki działające w zakresie transportu, składowania i łączności. Inaczej przedstawia się natomiast uszeregowanie według liczby zatrudnionych (tab.6). Najwięcej, bo blisko 352 osoby to zatrudnieni w ochronie zdrowia, a następnie w przemyśle i edukacji.

Relatywnie mała liczba miejsc pracy powoduje, że bezrobocie na obszarze gminy jest większe niż w gminie Morawica (tab.7). Udział kobiet w strukturze zatrudnionych, jak też w strukturze bezrobotnych jest podobny i przekracza 50%. Warto podkreślić, że według stanu na koniec 1997 r. około 60% bezrobotnych nie posiadało prawa do zasiłku, a około 40% bezrobotnych pozostawało bez pracy powyżej 12 miesięcy. Z tabeli 7 wynika, że stosunkowo małą grupę bezrobotnych stanowili absolwenci szkół ponadpodstawowych. Wskazuje to w sposób pośredni, że cechą charakterystyczną grupy bezrobotnych z Miasta i Gminy Chmielnik jest niski poziom kwalifikacji. Faktu tego nie można jednak uogólniać, gdyż

sytuacja w zakresie bezrobocia, zwłaszcza w kierunku jego wzrostu zmienia się bardzo szybko i jest pochodną sytuacji funkcjonujących dotychczas przedsiębiorstw.

Dane zamieszczone w tabeli 7 nie ukazują natomiast rysującego się na dużą skalę na wsi zjawiska bezrobocia utajonego, uwarunkowanego strukturą agrarną i sytuacją produkcyjno-ekonomiczną rolnictwa w regionie. Niektóre przyczyny tego dotkliwego dla obszarów wiejskich zjawiska uwidaczniają się podczas analizy cech charakterystycznych rolnictwa.

Miasto i Gmina Chmielnik posiada największy wskaźnik użytków rolnych (70,2 %) w porównaniu do analizowanego układu odniesienia (Morawica - 60 %, Pierzchnica 65,1 %, śred. woj. 61,5 %). Podobnie przedstawiają się wskaźniki dotyczące gruntów ornych (tab. 8). Jakość gruntów jest słaba, ponieważ 50 % gruntów ornych sklasyfikowana została w V i VI klasie, a użytków zielonych - 61,3 %. Jakość gruntów wyrażona ogólnym wskaźnikiem jakości przestrzeni produkcyjnej wynosi 55,9 pkt., co daje 48 miejsce w byłym województwie kieleckim. W analizowanym układzie tylko gmina Morawica posiada niższy wskaźnik - 49 pkt. (tab. 22).

Główne uprawy jakie dominują w tym regionie to zboża i ziemniaki, które zajmują 88 do 91 % powierzchni upraw. W zbożowych dominuje uprawa żyta (tab.12).

Produkcyjność gleb wyrażająca się plonami jest niezbyt wysoka. W analizowanym układzie tylko gmina Morawica osiąga niższe plony od gminy Chmielnik. Plony w gminie Pierzchnicy i średnio w b. województwie kieleckim są wyższe niż w Gminie Chmielnik. Dla porównania podaje się, że plony zbóż za lata 1996-98 wyniosły średnio 21,7 q/ha, a w Pierzchnicy - 23,2 q/ha i średnio w b. województwie 25,6 q/ha (tab. 25).

Miernikiem oceny produkcji zwierzęcej jest obsada zwierząt gospodarskich wyrażona w sztukach dużych na 100 ha użytków rolnych. Analizując obsadę zwierząt gospodarskich, należy stwierdzić, że w Mieście i Gminie Chmielnik ten wskaźnik jest najniższy i ukształtował się w 1996 r. na poziomie 49,7 SD. W analizowanym układzie odniesienia wskaźniki te kształtują się: Morawica - 55,5, Pierzchnica - 56,1, średnio byłe województwo kieleckie - 57,1 SD (tab. 23).

Produkcja rolnicza na terenie gminy realizowana jest przede wszystkim w indywidualnych gospodarstwach rolnych, które zajmują około 55 % ogólnej powierzchni, a użytków rolnych - 62 %. Pozostała powierzchnia stanowi własność komunalną - 94,5 ha, państwową - 4 401,2 ha i spółdzielczą - 277,9 ha. Z ogólnej powierzchni wynoszącej 14 045 ha, - 7870 ha znajduje się w indywidualnych gospodarstwach rolnych. W Mieście i Gminie Chmielnik Powszechny Spis Rolny przeprowadzony w 1996 r. wykazał 1900 gospodarstw i działek rolnych. Z tej ilości gospodarstw rolnych (tj. powyżej 1 ha) było 1473, w tym średnia powierzchnia gospodarstwa wynosiła 5,9 ha. Podobna w tej materii jest sytuacja w całym analizowanym układzie odniesienia. Z powyższego wynika, że warunki produkcyjne rolnictwa w tym rejonie nie są korzystne, co jest uwarunkowane złą jakością gleb i niewłaściwą strukturą agrarną.

W Mieście i Gminie Chmielnik dochody budżetu gminy w 1997 r. na 1 mieszkańca wynosiły 996 zł. i były nieco wyższe od gminy Morawica i Pierzchnica. Dochody własne gminy (232 zł. na 1 mieszkańca) były niższe niż w Morawicy i średnio w b. województwie, a wyższe niż w Pierzchnicy (190 zł.). W 1998 r. w Mieście i Gminie Chmielnik dochody były najniższe wśród analizowanych gmin i wynosiły 1 005 zł. na 1 mieszkańca, natomiast w Morawicy wynosiły - 1274 zł.; Pierzchnicy - 1124 zł.; Województwie Świętokrzyskim - 1024 zł. (tab.1a).

4.3. Charakterystyka rolnictwa

Ogólna powierzchnia Miasta i Gminy Chmielnik wynosi 14 287 ha z tego w gospodarstwach indywidualnych 7 870 ha. Użytki rolne stanowią 70 % a grunty orne prawie 54 % ogólnej powierzchni. Użytki zielone stanowią ponad 14 % powierzchni ogólnej. Wskaźnik ten zbliżony jest do

średniej wojewódzkiej, jest on jednak niższy w porównaniu do gminy Morawica i Przechnica. W gminie Chmielnik większy jest udział sadów kształtujący się na znacznie większym poziomie niż w gminach Morawica i Pierzchnica. Lesistość gminy wynosi 18,3 % i jest podobna do gminy Pierzchnica, a znacznie odbiega od średniej wojewódzkiej i gminy Morawica. Ponad 50% lasów znajduje się we władaniu sektora gospodarstw indywidualnych. (tab. 8).

Na obszarze gminy istniało 1473 gospodarstw indywidualnych i 427 działek do 1 ha (tab.10). W gminach Chmielnik i Pierzchnica oraz średnio w całym województwie kieleckim, udział gospodarstw indywidualnych w ogólnej liczbie gospodarstw i działek jest wyraźnie większy niż w gminie Morawica. O dużym rozdrobnieniu agrarnym w gminie Chmielnik świadczy też bardzo niski udział gospodarstw o powierzchni powyżej 10 ha. Dowodem dużego rozdrobnienia agrarnego omawianej gminy jest średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na jedno gospodarstwo (tab.11). Wskaźnik ten kształtuje się na wyższym poziomie niż w gminie Morawica i średnio w województwie. Jest on jednak niższy niż w gminie Pierzchnica. Średnia powierzchnia trwałych użytków zielonych w przeliczeniu na jedno gospodarstwo jest w omawianej gminie niższa. Sołectwa należące do gminy Chmielnik, charakteryzują się różną liczbą gospodarstw i zróżnicowaną średnią powierzchnią gospodarstwa (tab.47). Liczba gospodarstw waha się od 209 w sołectwie Chmielnik Miasto, do 18 w sołectwie Ciecierz i 20 w sołectwie Holendry. Największą średnią powierzchnią gospodarstwa mają sołectwa Suliszów, Chomentówek i Sędziejowice. Natomiast najmniejsza występuje w sołectwie Chmielnik – miasto.

Cechą charakterystyczną struktury zasiewów w rejonach o dużym rozdrobnieniu rolnictwa, a w takim jest zlokalizowana gmina Chmielnik, jest wysoki udział ziemniaków w strukturze zasiewów (tab.12). We wszystkich trzech uwzględnionych w porównaniach gminach udział ziemniaków przekracza 20% i jest wyższy niż średnio w byłym województwie kieleckim. Wiąże się to z ukierunkowaniem większości, niewielkich obszarowo, gospodarstw na zaspokajanie potrzeb rodziny rolniczej oraz z powszechnym wykorzystywaniem bulw ziemniaka jako paszy dla trzody chlewnej. Analizowana gmina Chmielnik charakteryzuje się około dwukrotnie większym udziałem żyta niż pszenicy w strukturze zasiewów. Podobnie jest w gminie Pierzchnica. Relatywnie niski jest udział pszenżyta i mieszanek zbożowych, a także pastewnych w uprawie polowej. Niższy niż średnio w województwie udział warzyw świadczy, że ich uprawa na obszarze gminy Chmielnik jest przede wszystkim ukierunkowana na samozaopatrzenie ludności wiejskiej. Należy podkreślić, że struktura zasiewów jest uzależniona od jakości gleb i ich przydatności do uprawy określonych roślin.

Obszar gminy Chmielnik leży w dwóch mezoregionach: na północ od miasta Chmielnik w Pogórze Szydłowskim, na południe od tej miejscowości w Niece Połanieckiej. Wyniesienie obszaru gminy n.p.m. waha się w przedziale 215-277 m, a rzeźba jest tu niskofalista i falista.

Pokrywą glebową stanowią w gm. Chmielnik utwory plejstoceny starszej epoki czwartorzędowej. Są to na znacznym obszarze gminy, lekkie i bardzo lekkie utwory piaszczyste, z których wytworzyły się gleby rdzawe (właściwe, brunatne, bielcowe). W kilku większych płatach występują tu utwory gliniaste, będące tworzywem gleb brunatnych wylugowanych, gleb pyłowych i czarnych ziem.

Na tle utworów plejstoceny niewielkimi płacami występują zwietrzliny wapieni, z których wytworzyły się rędziny brunatne i czarnoziemne. W obrębie użytków zielonych, położonych z reguły w niższych partiach terenu, mamy do czynienia z glebami murszowymi, torfowymi oraz z czarnymi ziemiami o różnym składzie granulometrycznym.

Bonitację gleb gruntów ornych w gminie Chmielnik według klas przedstawiono w tabeli 13. Ogólnie bonitacja gleb gruntów ornych jest tu nieco wyższa niż w gminie Morawica. Około 50% powierzchni zajmują klasy V i VI. Ze względu na to kryterium gmina Chmielnik wypada korzystniej niż gmina Morawica, ale gorzej niż średnio całe województwo kieleckie.

Niekorzystnie, podobnie jak w gminie Pierzchnica, przedstawia się natomiast bonitacja użytków zielonych (tab.14). Problemem podstawowym jest ponadto stopień gospodarczego wykorzystania łąk i pastwisk oraz intensywność organizowanej na ich bazie gospodarki paszowej.

Wieloletnie badania IUNG wskazują jednoznacznie, że z rolniczego punktu widzenia istotne znaczenie ma struktura gruntów według kompleksów rolniczej przydatności gleb. Pojęcie, kompleksy rolniczej przydatności gleb oznacza "typy siedliskowe rolniczej przestrzeni produkcyjnej, z którymi jest związany odpowiedni dobór roślin uprawnych".

W gminie Chmielnik, jak wynika z tabeli 15, gleby słabe kompleksów 6-żytniego słabego, 7-żytniego bardzo słabego i 9 zbożowo-pastewnego słabego stanowią łącznie około 60% powierzchni gruntów ornych. Średnio w byłym województwie kieleckim udział gleb kompleksów 6, 7, 9 łącznie jest niższy. Na obszarze gminy Chmielnik nie występują użytki zielone określane jako bardzo dobre i dobre – kompleks 1z (tab.16). Średnio w województwie stanowiły one 2,7%. Dochodzący do 32% udział trwałych użytków zielonych, ocenianych jako słabe i bardzo słabe jest czynnikiem ograniczającym możliwości produkcji pasz objętościowych.

Udział gleb zaliczanych do różnych kompleksów rolniczej przydatności gleb jest zróżnicowany terytorialnie. Świadczą o tym dane charakteryzujące udział poszczególnych kompleksów, a zestawione według sołectw (tab.17). Obszarem o relatywnie większym udziale gleb bardzo dobrych (kompleksy 1 i 2) i dobrych (kompleks 4) oraz średnich jest wschodnia część gminy Chmielnik. Należy jednak podkreślić, że występowanie gleb określanych jako średnie na obszarze gminy charakteryzuje się większą równomiernością. Sołectwa położone w zachodniej części gminy są obszarem o dużym udziale gleb bardzo słabych i słabych, (kompleksy 6, 7 i 9), zarówno w odniesieniu do gruntów ornych jak i trwałych użytków zielonych. Największy udział słabych i bardzo słabych gruntów ornych mają sołectwa Suliszów, Śladków Mały i Duży, Holendry i Ługi. Natomiast w gminie nie występują trwałe użytki zielone z kompleksu 1z - określane jako dobre i bardzo dobre, przeważa natomiast kompleks 3 z tj. bardzo słaby i słaby. Najwyższy ich udział występuje w sołectwach Przededworze, Holendry i Suliszów, położone w zachodniej części gminy.

Gmina Chmielnik według podziału byłego województwa kieleckiego (rys.2) leży na obszarze Chmielnickiego regionu glebowo-rolniczego (B1). Region ten charakteryzuje się przewagą gleb kompleksów żytnich, dużym zróżnicowaniem pokrywy glebowej, wysokim udziałem gruntów ornych oraz korzystną rzeźbą terenu. Średnia dla gminy struktura gruntów ornych i trwałych użytków zielonych według kompleksów jest wypadkową zróżnicowania występującego pomiędzy sołectwami (tab.17). Należy też brać pod uwagę, że powierzchnia poszczególnych wsi jest bardzo zróżnicowana.

W opracowaniu tym, charakterystykę warunków glebowych według sołectw oparto o kompleksy glebowo-rolnicze, które zgrupowano w 3 grupy jakościowe gleb, a mianowicie:

- 1) gleby bardzo dobre (kompl. 1, 2) i dobre (kompl. 10, 4)
- 2) gleby średniej jakości (kompl. 8, 3, 11, 5)
- 3) gleby słabej (kompl. 9, 12, 6) i bardzo słabej jakości (kompl. 7, 13).

Taki podział na grupy jakościowe zwiększa czytelność map glebowo-rolniczych i jest wystarczająco dokładny do oceny możliwości produkcyjnych gleb.

Według IUNG Puławy (Witek) w grupie pierwszej wielkości plonowania zbóż w stosunku do kompleksu 1 przyjętego za 100 wynoszą: 2 – 96%, 10 – 97%, 4 – 85%. Tylko plonowanie na kompleksie 4 odstaje od plonowania na pozostałych kompleksach – o 15% w stosunku do kompleksu 1 i około 10% w stosunku do kompleksów: 2 i 10. Witek uważa jednak kompleks 4 jako uniwersalny do uprawy roślin, dlatego zdecydowano się włączyć ten kompleks do grupy pierwszej.

Na glebach zaliczonych do grupy drugiej plonowanie zbóż na poszczególnych kompleksach jest zbliżone: 3 – 39,2; 5 – 37,0; 8 – 40,0; 11 – 41,0 dt/ha; dlatego zaliczenie tych kompleksów do jednej grupy nie powinno budzić wątpliwości.

Grupa 3 obejmuje gleby najłabsze, które zaliczyć można do “marginalnych” z rolniczego punktu widzenia, szczególnie gleby kompleksów 7 i 13.

W obrębie użytków zielonych nie wyróżniono grup jakościowych z uwagi na odrębny charakter tych użytków w stosunku do gruntów ornych. Większą rolę odgrywają tu bowiem stosunki wodne i pokrywa roślinna. Ponadto, określenie kompleksu na użytkach zielonych jest jednoznaczne z ich wartością – 1z – użytki bardzo dobre i dobre; 2z – użytki średniej jakości; 3z – użytki słabe i bardzo słabe.

Przyjmując, za T. Witkiem, podział gleb na trzy grupy jakościowe, przestrzenne rozmieszczenie kompleksów przydatności rolniczej przedstawiono na mapie glebowo - rolniczej Nr. 1

Powszechnie uznawaną miarą możliwości produkcyjnych poszczególnych kompleksów rolniczej przestrzeni przydatności gleb są plony zbóż uzyskiwane w doświadczeniach prowadzonych przed kilkunastu laty, a uznawane jako możliwe do osiągnięcia perspektywicznie na skalę produkcyjną (tab.18). Struktura gleb według kompleksów rolniczej przydatności, oraz ich częściowo tylko wykorzystany potencjał produkcyjny, wyznaczają relację plonów rzeczywiście uzyskiwanych w gminie Chmielnik i gminach sąsiednich do oszacowanych teoretycznie jako realnie możliwych do osiągnięcia w warunkach produkcyjnych (tab.19).

Z porównania przedstawionego w tabeli 19 wynika, że gmina Chmielnik ma podobną jakość warunków przyrodniczych, jak gmina Pierzchnica. Osiąga też nieco wyższe plony zbóż. Obliczenia teoretyczne, zakładające radykalną poprawę agrotechniki wskazują, że nawet przy istniejącej strukturze jakości gleb możliwości wzrostu produkcji zbóż z ha są znaczne. Analiza poziomu agrotechniki wskazuje, że głównymi czynnikami ograniczającymi wykorzystanie potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej są: znaczny udział gleb bardzo kwaśnych i kwaśnych oraz znaczący udział gleb o bardzo niskiej lub niskiej zawartości fosforu, potasu i magnezu (tab.20 i 21). Sytuację pogarsza bardzo niski poziom zużycia nawozów mineralnych i organicznych, występujących w ostatnich latach w wyniku pogarszającej się koniunktury w rolnictwie. Porównanie wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, ujmującego syntetycznie jakość i przydatność rolniczą gleb, agroklimat, rzeźbę terenu i warunki wodne, wskazuje że warunki przyrodnicze gminy Chmielnik są lepsze niż w gminie Morawica, a podobne jak w gminie Pierzchnica (tab.22). O takim układzie decyduje przede wszystkim jakość gleb w gminie, stanowiąca pochodną struktury gruntów według kompleksów. Zróżnicowanie pozostałych elementów składowych wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, za wyjątkiem warunków wodnych, jest mniejsze.

Rozdrobnienie gospodarstw w gminie Chmielnik i ukierunkowanie ich większości na samozaopatrzenie rodzin wiejskich a także udział łąk i pastwisk zadecydowały o obsadzie bydła, wyrażonej liczbą sztuk dużych (SD) na 100 ha użytków rolnych (tab.23). W strukturze stada bydła około 60% stanowią krowy. W omawianej gminie relatywnie wyższa jest obsada trzody chlewnej. Cechą charakterystyczną dla gminy Chmielnik oraz gmin Morawica i Pierzchnica jest wysoka, przewyższająca średnią wojewódzką, obsada koni. Większość z nich jest wykorzystywana jako siła pociągowa w niewielkich obszarowo gospodarstwach. Przeciętnie na jedno gospodarstwo w gminie przypada 1,1 krowy mlecznej i 2,5 sztuki trzody chlewnej (tab.24).

Produkcja zwierzęca w głównej mierze opiera się na paszach gospodarskich, a żywienie zwierząt ma charakter ekstensywny. Dawki paszowe nie są zbilansowane, a proporcje energii i białka często limitują wyniki produkcyjne.

Czynnikami ograniczającymi rozwój produkcji zwierzęcej są niskie ceny skupu mleka i żywca, znaczne trudności ze zbytem produktów oraz mała skala produkcji pojedynczego gospodarstwa i rozproszenie producentów. Ze względu na niewielkie ilości produktów oferowanych na rynek i dużą liczbę drobnych gospodarstw, rolnicy z gminy Chmielnik są słabymi podmiotami lokalnego rynku i nie tworzą grupy nacisku mogącego wpływać na poziom cen.

Jednym z czynników ograniczających rozwój produkcji zwierzęcej jest niska wydajność produkcji roślinnej, wykorzystywanej na paszę dla inwentarza. Świadczą o tym dane zamieszczone w tabeli 25. Plony zbóż nie przekraczają w gminie Chmielnik 22 dt z ha, są zróżnicowane gatunkowo i charakteryzują się zmiennością w latach. Zróżnicowanie plonów zbóż i ziemniaków w latach jest zjawiskiem typowym również dla gmin Morawica i Pierzchnica, jak też średnio dla całego województwa kieleckiego. Niski poziom technologii zbioru i konserwacji pasz oraz znaczne straty składników pokarmowych to również czynniki limitujące rozwój produkcji zwierzęcej.

W gminie Chmielnik czynnikiem ograniczającym rozwój produkcji rolnej jest rozdrobnienie pól, ich średnia powierzchnia oraz odległość od siedziby gospodarstwa (tab.26). Ze względu na te wskaźniki gmina Chmielnik jest nawet w nieco gorszej sytuacji niż gmina Morawica, a podobnej jak Pierzchnica. Odległość pól od siedziby gospodarstwa jest szczególnie ważna dla gospodarstw, które zupełnie nie posiadają własnej; żywej lub mechanicznej siły pociągowej. W gminie Chmielnik na 100 gospodarstw indywidualnych przypada tylko 37 ciągników (tab.27). Średnio w całym województwie ten wskaźnik jest znacznie korzystniejszy i wynosi około 49 sztuk. Liczba ciągników na 100 ha użytków rolnych jest w ocenianej gminie mniejsza niż przeciętnie w województwie. W typowych dla gminy Chmielnik małych obszarowo gospodarstwach brak własnej siły pociągowej utrudnia gospodarowanie. Jednocześnie wykorzystanie ciągnika w gospodarstwie o małej powierzchni jest niewielkie, zwłaszcza jeśli uwzględni się brak odpowiednich narzędzi i maszyn towarzyszących (tab.28). Czynnikiem potęgującym skalę problemu jest wiek oraz stan techniczny ciągników znajdujących się w gospodarstwach indywidualnych, z reguły nie posiadających środków finansowych na remonty ciągników. Liczba ważniejszych maszyn w przeliczeniu na 100 gospodarstw w ocenianej gminie jest zróżnicowana. Stanowi ona odzwierciedlenie zjawisk i tendencji typowych dla rejonów o dużym rozdrobnieniu rolnictwa. Relatywnie mała jest liczba opryskiwaczy polowych, rozsiewaczy nawozów i rozrzutników obornika oraz dożarek i schładzarek do mleka w przeliczeniu na 100 gospodarstw. Zamieszczonych w tabeli 28 wskaźników nie należy jednak traktować w sposób jednoznaczny jako mierników zacofania technologicznego. Są one przede wszystkim konsekwencją struktury agrarnej oraz występowania dużych nadwyżek siły roboczej. One właśnie powodują, że duża część prac w gospodarstwie jest wykonywana przy wykorzystaniu dużych nakładów pracy ludzkiej, a ciągnik spełnia przede wszystkim rolę środka transportu. Analogicznie jak w gminach sąsiednich i całym regionie, mała skala produkcji zwierzęcej i niska jej opłacalność decydują o dużym zacofaniu technologicznym w dziedzinie produkcji zwierzęcej.

Podstawowym warunkiem sprawnej działalności gospodarstw rolnych jest ich wyposażenie w środki transportu (tab.29). Gmina Chmielnik ma taką samą liczbę samochodów osobowych w gospodarstwach indywidualnych jak gmina Morawica. Analogicznie jak w gminach sąsiednich i średnio w całym województwie ponad 50% samochodów osobowych, ciężarowo-osobowych i ciężarowych ma powyżej 10 lat. W porównaniu do liczby ciągników liczba przyczep jest mała (tab.29). Wskazuje to wyraźnie, że w wielu gospodarstwach transport rolniczy odbywa się przy użyciu wozów konnych, sprzężonych z ciągnikiem lub kłatek - czy przyczep dwukółek.

Jak wynika z danych powszechnego spisu rolnego gospodarstwa z gminy Chmielnik dysponują dużym kapitałem w postaci istniejących budynków i budowli (tab.30). Jednak porównanie powierzchni poszczególnych budynków z liczbą gospodarstw rolnych (indywidualnych i działek do 1 ha) wskazuje, że w przeważającej części są to budynki małe, z reguły nieprzystosowane do prowadzenia produkcji w nowoczesny, zgodny z zasadami zoohigieny sposób. W minimalnym stopniu występuje zjawisko wykorzystania budynków inwentarskich na działalność pozarolniczą. Znaczny udział w ogólnej powierzchni budynków gospodarskich mają budynki wielofunkcyjne, typowe dla obszarów o dużym rozdrobieniu gospodarstw. Powierzchnia tuneli foliowych wykorzystywanych do uprawy warzyw jest bardzo duża. Ta forma produkcji warzywniczej jest bowiem na dużą skalę rozwinięta w gminie Chmielnik

4.4. Melioracje rolne

Na ogólną ilość 10 029 ha użytków rolnych w Mieście i Gminie Chmielnik na dzień 31 grudnia 1999 r. zmeliorowanych zostało 1 454 ha w tym: gruntów ornych - 806 ha i użytków zielonych - 648 ha. Melioracje zostały przeprowadzone na następujących obiektach i wsiach:

Lp.	Obiekt	Wieś	Grunty orne w ha	Użytki zielone w ha	Razem ha
1.	Budy Młyny	Bożykowa	42,0	50,0	92,0
2.	Sanice	Bożykowa	42,0	36,0	78,0
	- „ -	Kotlice	83,0	49,7	132,7
	- „ -	Suskrajewice	66,0	18,0	84,0
	- „ -	Szyszyce	100,0	61,5	161,5
	- „ -	Śladków Mały	28,0	27,5	55,5
	- „ -	Ciecierze	0,0	10,4	10,4
	Razem Sanice		319,0	203,1	522,1
3.	Chomentówek	Chomentówek	20,0	47,6	67,6
4.	Sędziejowice	Sędziejowice	101,6	64,4	166,0
5.	Holendry	Holendry	42,0	27,0	69,0
	- „ -	Sędziejowice	5,0	0,0	5,0
	- „ -	Jasień	0,0	6,0	6,0
	Razem obiekt	Holendry	47,0	33,0	80,0
6.	Jasień	Jasień	36,0	0,0	36,0
7.	Zrecze	Zrecze Duże	0,0	3,0	3,0
	- „ -	Zrecze Małe	0,0	17,0	17,0
	Razem Zrecze		0,0	20,0	20,0
8.	Morawka	Suliszów	0,0	47,0	47,0
	- „ -	Piotrkowice	0,0	19,0	19,0
	- „ -	Minostowice	0,0	12,0	12,0
	Razem obiekt	Morawka	0,0	78,0	78,0
9.	Śladków Duży	Śladków Duży	0,0	18,0	18,0
10.	Zrecze Fałki	Zrecze Chałupczań.	130,3	10,0	140,3
	- „ -	Zrecze Małe	3,5	1,5	5,0
	- „ -	Szyszyce	15,0	10,0	25,0

	Razem obiekt	Zrecze Fałki	148,8	21,5	170,3
11.	Zrecze I (uzupełn).	Zrecze I	24,0	80,0	10,4
12.	Ługi	Ługi	38,8	23,3	62,1
13.	Łagiewniki	Łagiewniki	18,0	0,0	18,0
14.	Przededworze	Przededworze	0,0	18,0	18,0
15.	Górki - Kalina Górecka	Brody	11,0	2,0	13,0
R-m	Miasto i Gmina	Chmielnik	806,0	648,0	1454,0

Źródło: Świętokrzyski Zarząd Melioracji i Urządzeń Rolnych Rejonowy Oddział Kielce (stan na 31.12.1999 r).

Obszar zmeliorowanych gruntów obrazuje mapka Nr 2.

4.5. Ludność w gminie Chmielnik oraz główne źródła dochodów mieszkańców

Zasoby pracy ludzkiej na obszarze gminy, obok danych ilościowych, charakteryzuje struktura ludności według wykształcenia, płci, wieku itp.

Strukturę ludności powyżej 15 roku życia z uwzględnieniem wykształcenia przedstawiono w tabeli 35. Cechą niekorzystną jest wysoki, bo wynoszący 53,7% udział ludności z wykształceniem podstawowym i niepełnym podstawowym. Należy podkreślić, że w gminie Chmielnik odsetek ten jest niższy niż w gminie Pierzchnica. Wyższy jest natomiast udział ludności z wykształceniem średnim.

Miarą sytuacji ekonomicznej rolnictwa w gminie Chmielnik jest struktura ludności według źródeł utrzymania (tab.36). W gminie Chmielnik tylko 21,2% ludności utrzymywało się głównie lub wyłącznie z pracy w swoim gospodarstwie rolnym. W gminie Pierzchnica oraz średnio w byłym województwie kieleckim udział tej grupy ludności był wyższy. Udział ludności utrzymującej się z dwóch źródeł dochodów był w gminie Chmielnik prawie taki sam jak w gminie Morawica. Relatywnie wyższy był w gminie Chmielnik udział utrzymujących się z niezarobkowych źródeł. Około 21% ludności utrzymywało się z emerytury.

Wśród użytkowników gospodarstw rolnych (i działek rolnych), w gminie Chmielnik przeważali mężczyźni (tab.37). Widoczny jest jednak wysoki odsetek kobiet w wieku powyżej 64 lat użytkujących gospodarstwo. Za cechą pozytywną uznać należy znaczny, bo przekraczający 45%, udział mężczyzn w wieku 30-50 lat, będących użytkownikami gospodarstw. Jednakże z reguły są to gospodarstwa małe, o niskiej dochodowości, nie mogące zabezpieczyć dochodu rolniczego umożliwiającego utrzymanie rodziny.

Dane zamieszczone w tabeli 38 wskazują, że w gminie Chmielnik 58,8% użytkowników gospodarstw ma ukończone wykształcenie podstawowe lub niepełne. Jednak wskaźnik ten świadczący o zjawisku tzw. "selekcji negatywnej" jest w ocenianej gminie nieco korzystniejszy niż w gminie Pierzchnica. Gmina Chmielnik charakteryzuje się też stosunkowo wysokim udziałem użytkowników gospodarstw, którzy ukończyli kursy rolnicze. Na podstawie zamieszczonych w tabeli 38 danych trudno jednak ocenić zakres tematyczny tych kursów, oraz okres (lata) w którym były one przeprowadzone.

Inną, również ważną miarą sytuacji ekonomicznej ludności wiejskiej w gminie Chmielnik jest struktura gospodarstw domowych według źródeł utrzymania (tab.39).

W analizowanej gminie Chmielnik bardzo mało, bo tylko 4,3% gospodarstw domowych utrzymywało się z pracy w swoim gospodarstwie, a głównie lub wyłącznie z pracy w swoim gospodarstwie 24,7%. Aż ponad 40% gospodarstw domowych utrzymywało się z trzech źródeł dochodów. Należy w związku z tym sądzić, że dochody pochodzące z poszczególnych źródeł były stosunkowo niskie. Ogólnie można stwierdzić, że w gminie Chmielnik udział gospodarstw domowych utrzymujących się głównie lub wyłącznie z pracy poza gospodarstwem rolnym był niższy niż w gminie Morawica, wyższy niż w gminie Pierzchnica

i zbliżony do średniej dla byłego województwa kieleckiego. Przeciętna liczba osób zamieszkałych w gospodarstwie była niemal taka sama jak w jednostkach administracyjnych przyjętych za podstawę porównań (tab.40). Podobne były też proporcje ludności według płci.

Czynnikami decydującymi o sytuacji ekonomicznej rolnictwa w gminie Chmielnik, obok ogólnie trudnej sytuacji rolnictwa w kraju, są także rodzaj i skala prowadzonej działalności gospodarczej (tab.41). Na ogólną liczbę 1473 gospodarstw indywidualnych 3,9% stanowiły gospodarstwa o nieustalanej produkcji i nie prowadzące żadnej działalności i działalności rolniczej. Około 30% ogólnej liczby gospodarstw indywidualnych prowadziło tylko działalność rolniczą, przeznaczoną głównie na rynek. Należy jednak podkreślić, że blisko połowa z tej grupy osiągała produkcję towarową poniżej 5000 zł. Niską towarowość produkcji uważa się za cechę specyficzną dla regionu, charakteryzującego się dużym rozdrobnieniem agrarnym.

Powszechnie uznawaną miarą wykorzystania zasobów pracy ludzkiej w gospodarstwach jest stopień ich zaangażowania w prowadzenie produkcji zwierzęcej (tab.42). Gmina Chmielnik wyróżnia się wyższym udziałem gospodarstw posiadających trzodę chlewną w porównaniu do obu pozostałych gmin. Charakteryzuje się ona wyższym udziałem gospodarstw prowadzących chów bydła. Około 29% gospodarstw nie posiadało podstawowych gatunków zwierząt gospodarskich, a 19,2% ogólnej liczby gospodarstw indywidualnych w ogóle nie posiadało zwierząt gospodarskich. Należy zatem przypuszczać, że gospodarstwa te nie stosowały nawożenia obornikiem swych pól lub stosowały je sporadycznie na niewielkiej powierzchni, a nawożenie mineralne było niskie. W ocenianej gminie blisko 50% stanowiły gospodarstwa o mieszanym kierunku produkcji, to jest wielokierunkowe, z reguły dostarczające na rynek niewielkie ilości produktów rolnych (tab.43).

Podobnie jak w gminach Morawica, Pierzchnica i średnio w województwie około 40% rolników utrzymujących się wyłącznie, bądź głównie z pracy we własnym gospodarstwie uznawało swój warsztat pracy jako nierozwojowy, a około 25-30% nie miało na ten temat wyrobionej opinii (tab.44).

Analizę oparto na danych liczbowych z wcześniejszych lat. Aktualnie niektóre z problemów, uwarunkowanych sytuacją ekonomiczną rolnictwa, uwidaczniają się w sposób bardziej wyraźny w ostatnim roku.

4.6. Charakterystyka pozarolniczej działalności gospodarczej

Obok rolnictwa drugim ważnym kierunkiem rozwoju gospodarczego gminy jest pozarolnicza działalność gospodarcza. Nadprodukcja w rolnictwie oraz nadwyżki siły roboczej na wsi to problem z którym boryka się również gmina Chmielnik. Czynniki te znacznie obniżają dochody z pracy w rolnictwie i powodują migrację młodych i wykształconych ludzi do większych ośrodków. Powstrzymanie procesu migracji wiąże się bezpośrednio z zapewnieniem miejsc pracy poza rolnictwem w miejscu zamieszkania lub w najbliższej okolicy. W przypadku gminy Chmielnik największe możliwości zarobkowania daje rozwój działalności agroturystycznej i turystycznej na obszarach wiejskich oraz przemysłana eksploatacja surowców naturalnych na terenie gminy.

W roku 1999 przybyło 90 jednostek gospodarczych, co świadczy o znacznym zainteresowaniu ludności rozwojem pozarolniczej działalności gospodarczej. Omawiając ten temat należy stwierdzić, że dominują tu takie działalności jak: handel, transport, budownictwo, hotele i gastronomia oraz autokomis.

Dynamika rozwoju pozarolniczej działalności w latach 1995 do 1998.

Rok		Ogółem	Z tego					
			produk- cja	Budowni- ctwo	Handel i naprawy	Hotele I resta- uracje	Transport, składow. i łączność	Pozostałe działalno- ści
1995	Miasto	246	26	14	19	133	7	47
	Wieś	129	17	6	15	68	1	22
	Razem	375	43	20	34	201	8	69
1996	Miasto	361	31	17	29	202	9	73
	Wieś	160	20	9	21	81	1	28
	Razem	521	51	26	50	283	10	101
1997	Miasto	350	27	17	195	10	26	75
	Wieś	153	15	11	70	3	25	29
	Razem	503	42	28	307	13	51	104
1998	Miasto	376	27	21	207	11	25	85
	Wieś	176	16	14	84	3	25	34
	Razem	552	43	35	291	14	50	119
1999 *	Miasto	423						
	Wieś	219						
	Razem	642						

* Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chmielnik - stan na 30 listopada 1999 r.

Zaznaczyć należy fakt iż w omawianym okresie ogólna liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy wzrosła niwemal dwukrotnie. Przy czym wzrost ten dotyczy zarówno miasta Chmielnik jak i pozostałych terenów gminy. Stopniowo wzrasta liczba podmiotów zajmujących się budownictwem oraz składowaniem i łącznością. Chwilowy spadek liczby podmiotów zanotowano w roku 1997. Dynamika rozwoju przedsiębiorczości w mieście i gminie Chmielnik świadczy o dużej aktywności gospodarczej mieszkańców.

Rozmieszczenie jednostek gospodarczych w poszczególnych sołectwach obrazuje poniższa tabela.

Podmioty gospodarcze według sołectw w mieście i gminie Chmielnik

Lp.	Sołectwo	Handel	Budow- nictwo	Tran- sport	Hotele Gastro- nomia	Stolar- stwo	Krawie- ctwo	Mech. pojazd.	Ubój, handel zwierz.	Auto- komis	Usługi, lekar- skie	Stacje paliw	Nauka	Pozost. działal- ność	Razem
1.	Borzykowa	4	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	3	8
2.	Celiny	6	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	4	13
3.	Chomentówek	4	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	8
4.	Ciecierze	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.	Grabowiec	8	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	17
6.	Holendry	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
7.	Jasień	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	9
8.	Kotlice	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
9.	Lipy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	Lubania	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	6
11.	Łagiewniki	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7
12.	Ługi	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	5
13.	Minostowice	1	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	8
14.	Piotrkowice	10	3	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	7	25
15.	Przededworze	10	1	10	-	3	-	-	-	1	-	-	-	3	28
16.	Sędziejowice	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
17.	Suchowola	11	1	5	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	21
18.	Suliszów	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
19.	Suskrajewice	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	6
20.	Szyszczyce	2	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	6
21.	Śladków Duży	4	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	6
22.	Śladków Mały	5	6	5	3	1	-	1	-	2	-	-	-	3	26
23.	Zrecze Chałupczańskie	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	5
24.	Zrecze Duże	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5
25.	Zrecze Małe	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
26.	Chmielnik Miasto	235	14	29	18	6	4	6	3	8	10	2	3	85	423
	RAZEM	333	30	65	26	12	5	7	5	16	11	3	3	129	645

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chmielnik - stan na 30 listopada 1999 r.

Z powyższej tabeli wynika, że większość jednostek gospodarczych (ok. 2/3) zlokalizowanych jest w Mieście Chmielnik. Spośród pozostałych sołectw najwięcej podmiotów gospodarczych zlokalizowanych jest w Przededworzu, Piotrkowicach, Śladkowie Małym i Suchowoli – powyżej 20 podmiotów; oraz w sołectwach: Grabowiec i Celiny – powyżej 10 podmiotów. W pozostałych sołectwach liczba podmiotów gospodarczych nie przekracza 10. Zaznaczyć należy fakt iż ponad połowa podmiotów gospodarczych to jednostki zajmujące się handlem. Dotyczy to zarówno samego miasta Chmielnik jak i pozostałego terenu gminy.

Analizując przedstawioną poniżej strukturę własności należy stwierdzić iż na terenie gminy Chmielnik przeważają jednostki gospodarcze w sektorze prywatnym, bowiem na ogólną ilość 572 w 1998 r. 524 - to jednostki prywatne. Ponadto nie ma na terenie gminy podmiotu z udziałem kapitału zagranicznego, natomiast od 1998 nie ma podmiotów będących własnością państwową.

Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według form własności

Lata	Ogółem			Sektor publiczny						Sektor prywatny				
				Własność państwowa			Własność komunalna			Własność prywatna			Własność zagraniczna	
	miasto	wieś	R-m	miasto	wieś	razem	miasto	wieś	R-m	miasto	wieś	R-m	miasto	Wieś
1995	246	129	375	9	10	19	8	2	10	229	117	346	-	-
1996	361	160	521	7	1	8	10	11	21	344	148	492	-	-
1997	350	153	503	5	1	6	9	12	21	336	140	476	-	-
1998	376	176	572				15	13	28	361	163	524	-	-

Zródło: Roczniki Statystyczne Województwa Kieleckiego - Świętokrzyskiego za lata: 1996, 1997, 1998, 1999.

Na koniec 1998 r. w jednostkach gospodarki narodowej pracowało ogółem 1 617 osób (w tym 772 kobiet), co stanowi 13, 8 % ludności ogółem w gminie (11 743 osób). Najwięcej osób pracowało w przemyśle (358), edukacji (258), handlu i naprawach (220).

Z poniższej tabeli wynika iż zmiany zatrudnienia w poszczególnych działach gospodarki zmierzają w kierunku ograniczenia zatrudnienia w przemyśle oraz wzrostu zatrudnienia w handlu i usługach. Zmniejsza się również zatrudnienie w edukacji, służbie zdrowia i opiece społecznej. W ostatnich latach nastąpił wzrost zatrudnienia w budownictwie. W pozostałych działach poziom zatrudnienia utrzymuje się na stałym poziomie. Ogólna liczba zatrudnionych na terenie miasta i gminy Chmielnik wzrasta w analizowanym okresie. Oznacza to że na terenie gminy zwiększa się liczba miejsc pracy.

Analizując przedstawione poniżej dane oraz obecną sytuację ekonomiczną należy spodziewać się dalszego spadku zatrudnienia w przemyśle na rzecz sfery handlu i usług. Ponadto wraz z rozwojem agroturystyki na terenie gminy zmniejszy się zatrudnienie w rolnictwie. Z zebranych informacji wynika iż rozwój działalności gospodarczej oraz zwiększenie liczby miejsc pracy można przyspieszyć poprzez tworzenie sprzyjających warunków dla rozwijania działalności gospodarczej przez mieszkańców gminy. Najczęściej są one ograniczenia brakiem środków finansowych na inwestycję i wysokimi cenami wynajmu lokali pod działalność gospodarczą. Powoduje to zmniejszenie liczby nowych podmiotów rejestrowanych na terenie gminy.

Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji EKD w Mieście i Gminie Chmielnik

Rok	Miasto/ wieś	Ogółem	w tym: kobiet y	Rolnictwo, lowiectwo i leśnictwo	Przemysł	Budownictwo	Handel i naprawy	Transport skład. i łączność	Edukacja	Ochrona zdrowia i opieka soc.
1995	Miasto	1 076	566	37	301	45	68	34	187	218
	Wieś	463	223	22	54	20	78	29	96	146
	Razem	1 539	789	59	355	65	146	63	283	364
1996	Miasto	1 134	567	31	356	50	75	16	187	212
	Wieś	528	231	31	59	39	120	26	96	152
	Razem	1 662	798	62	415	89	195	42	283	364
1997	Miasto	1 054	552	39	262	45	83	26	172	213
	Wieś	553	220	21	82	53	125	41	90	139
	Razem	1 607	772	60	344	98	208	67	262	352
1998	Miasto	979	514	40	247	50	44	26	171	184
	Wieś	638	258	15	111	62	176	43	87	132
	Razem	1 617	772	55	358	112	220	69	258	316

Źródło: Roczniki Statystyczne Województwa Kieleckiego, Świętokrzyskiego za lata 1996, 1997, 1998, 1999 - Urząd Statystyczny Kielce

W związku z obecną sytuacją na terenie miasta i gminy Chmielnik, pozarolniczą działalność gospodarczą należy traktować nie tylko jako alternatywę dla zatrudnienia w rolnictwie, ale również jako jeden z filarów rozwoju gospodarczego gminy. Tym bardziej że gmina dysponuje bogactwami naturalnymi których eksploatacja może przynieść zarówno dodatkowe dochody budżetowi gminy jak i nowe miejsca pracy dla mieszkańców gminy.

Ponadto szybki rozwój działalności agroturystycznej w południowej części gminy może stać się podstawą do dalszego rozwoju działalności turystycznej i rekreacyjnej która przyczyni się do powstawania nowych miejsc pracy na wsi. Przy czym dodatkowym atutem gminy w tej dziedzinie jest jej położenie na obszarach objętych ochroną i o wysokich walorach krajobrazowych.

4.7. Podsumowanie

Jak wynika z przedstawionej analizy w gminie Chmielnik występuje szereg barier ograniczających rozwój obszarów wiejskich i rolnictwa. Ich liczba przewyższa liczbę cech sprzyjających. Gmina ta odzwierciedla szereg cech typowych dla regionu, stąd też są to cechy typowe również dla gmin sąsiednich. W dodatku gmina nie jest obszarem jednorodnym, co utrudnia formułowanie zaleceń co do ogólnych kierunków rozwoju.

W zakresie pozarolniczej działalności gospodarczej na terenie miasta i gminy Chmielnik utrzymują się tendencje wzrostowe w zakresie liczby podmiotów gospodarczych na terenie gminy oraz liczby zatrudnionych w gospodarce narodowej. Zaznaczyć należy iż działalność gospodarcza koncentruje się w mieście Chmielnik i sołectwach ościennych. Drugim ośrodkiem rozwoju jest sołectwo Śladków Mały, jako prężny ośrodek agroturystyczny. Wśród działalności gospodarczej na terenie gminy dominuje handel i przemysł oraz transport. Również zatrudnienie w tych działach gospodarki jest największe.

II. Perspektywiczne kierunki zmian Gospodarczych w Mieście i Gminie Chmielnik

4.8. Wstęp

Z opracowanej diagnozy wynika, że głównym celem strategicznym gminy Chmielnik w zakresie rolnictwa i pozarolniczej działalności gospodarczej powinno być zatrzymanie procesu degradacji gleb, wyłączenie części z nich z rolniczego użytkowania, podniesienie jakości życia mieszkańców wsi poprzez zwiększenie zatrudnienia pozarolniczego i poprawę infrastruktury technicznej oraz wielofunkcyjny rozwój wsi.

Za tak przyjętymi celami strategicznymi przemawiają argumenty określone w diagnozie stanu, w której określono atrybuty atrakcyjności Miasta i Gminy Chmielnik, a mianowicie:

- centralnie położenie w kraju, w pobliżu ośrodka miejskiego jakim są Kielce, a także istnienie wewnątrz gminy ośrodka miejskiego;
- bliska odległość od linii kolejowej i linii LHS (Linia Hutniczo Siarkowa - szeroki tor), która daje dobre połączenie ze WNP i możliwość wymiany towarowej ze wschodem;
- Położenie znacznej części gminy na terenie ochroną w postaci Obszarów Chronionego Krajobrazu oraz zlokalizowanie budownictwa lotniskowego i rekreacyjnego w postaci gospodarstw agroturystycznych;
- duża ilość budynków gospodarczych, w których można zorganizować małą i średnią przedsiębiorczość, bez ponoszenia na ten cel znacznych nakładów finansowych;
- występowanie znacznej ilości gruntów komunalnych i państwowych, na których można zlokalizować większe zakłady produkcyjne;
- duże zasoby pracy ludzkiej, co stwarza możliwość rozwoju pracochłonnych kierunków produkcji i produkowania towarów poszukiwanych w kraju.

To szerokie sformułowanie jest myślą przewodnią niniejszej prognozy o charakterze strategicznym. O jej znaczeniu świadczy następujące stwierdzenie: "Opracowanie strategii jest podstawą prawidłowego rozwoju, oraz warunkiem sukcesu wspólnot lokalnych i regionalnych". Strategia nie może jednak być tworzona bez udziału społeczności gminnej, w sposób odgórny. Nie ulega wątpliwości, że lokalne programy rozwoju powinny być jak najszybciej opracowane przez wszystkie gminy. Potencjał społeczno-ekonomiczny wielu z nich jest zbyt mały, aby mogły one samodzielnie wdrażać kompleksowe programy rozwoju. Diagnoza gminy Chmielnik również to potwierdza. Rozwiązaniem optymalnym powinny więc być strategie obejmujące swym zasięgiem obszar dostatecznie duży, zdolny do podejmowania przedsięwzięć wykraczających poza skalę i możliwości pojedynczych gmin. Inicjatywy związków gmin z województwa świętokrzyskiego są tego pozytywnym przykładem.

Przewidywane kierunki zmian wsi i rolnictwa w gminie Chmielnik będą wynikały z celów priorytetowych określonych dla większego obszaru np. województwa, a jednocześnie drugim, niezmiernie ważnym ich wyznacznikiem będzie stan aktualny opisany w diagnozie sporządzonej dla gminy Chmielnik (rys.1). Celem głównym opracowania jest wskazanie założeń rozwoju i kierunków do dyskusji nad strategią na poziomie gminy.

4.9. Główne kierunki perspektywicznego rozwoju gospodarczego w gminie Chmielnik

Przedstawiona w części I diagnoza wsi i rolnictwa w gminie Chmielnik umożliwiła wskazanie czynników pozytywnych i negatywnych, mogących decydować o jej rozwoju perspektywicznym. Pokazała duży wpływ warunków ekonomicznych i organizacyjnych, decydujących o możliwościach wykorzystania potencjału produkcyjnego wyznaczonego przez warunki przyrodnicze. Jednakże najlepsze nawet strategie rozwoju wymagają środków finansowych. Można je pozyskać tylko w sytuacji, gdy dochody ludności rolniczej i wiejskiej będą na odpowiednim poziomie i będą łączone ze środkami budżetowymi przeznaczonymi na wsparcie wsi i rolnictwa. Musi to być jednak wsparcie rzeczywiste, a nie tylko deklaratywne.

Wśród czynników ograniczających, na czoło wysuwają się cechy wspólne dla wielu gmin takie jak: duże rozdrobnienie agrarne, niski poziom rozwoju przedsiębiorczości, duże nadwyżki siły roboczej o małej mobilności zawodowej i niskim poziomie wykształcenia, brak środków finansowych niezbędnych do podejmowania działalności gospodarczej i modernizacji gospodarstw. Warunki przyrodnicze gminy Chmielnik, mimo szeregu barier, stwarzają pewne ograniczone możliwości wzrostu produkcji roślinnej i zwiększenia jej różnorodności.

Ze względu na specyfikę gminy głównymi kierunkami perspektywicznego rozwoju powinny być:

1. Wdrożenie modelu wielofunkcyjnego rozwoju gminy;
2. Poprawa efektywności wykorzystania podstawowych czynników produkcji tj. ziemi, pracy i kapitału;
3. Realizacja koncepcji rozwoju zrównoważonego dostosowanej do warunków gminy.

Realizacja wyżej wymienionych celów powinna być ukierunkowana na:

- rozważeniu możliwości wyłączenia z rolniczego wykorzystania gruntów słabej jakości, zwłaszcza w tych wsiach, w których występuje VI klasa gruntów, a pod względem kompleksów rolniczej przydatności gleb zaliczanych do gleb „marginalnych” zaznaczonych na mapie glebowo rolniczej Nr 1 dołączonej do strategii, nadających się tylko do zalesienia, w oparciu o opracowany w tym zakresie specjalny program zalesienia gminy;
- poprawę struktury agrarnej gospodarstw rolnych poprzez stwarzanie warunków do wyodrębnienia dwóch grup gospodarstw. Obok dominującej liczebnie grupy gospodarstw i działek tzw. socjalnych, nastawionych na samo zaopatrzenie ludności, kształtować się powinien typ gospodarstwa towarowego, dostosowanego do warunków regionu. Celem tego gospodarstwa będzie intensyfikacja pracochłonna, zapewniająca wzrost wydajności i dochodów w przeliczeniu na jednego zatrudnionego. W tym celu, z gospodarstw musi odejść część siły roboczej, której należy stworzyć możliwość zatrudnienia w otoczeniu rolnictwa. Grupa ta nadal będzie zamieszkiwała na wsi. Nie może być ona jednak pozbawiona pomocy ze strony państwa i władz samorządowych, gdyż nie będzie mogła utrzymać się z pracy w rolnictwie;
- pewną umiarkowaną intensyfikację produkcji roślinnej w gospodarstwach towarowych, przy jednoczesnej poprawie warunków ekonomicznych funkcjonowania rolnictwa;
- modernizację wyposażenia gospodarstw i budynków inwentarskich przede wszystkim w niewielkiej grupie gospodarstw towarowych, nastawionych na specjalistyczną produkcję zwierzęcą, powiązanych z rynkiem, sprawnie reagujących na zmiany koniunktury w rolnictwie;

- procesy modernizacyjne w grupie gospodarstw przyszłościowych dokonywać się powinny na zasadzie współfinansowania, polegającego na wspieraniu środków własnych rolników systemem kredytów preferencyjnych. Przewidywać też należy, że na części obszaru gminy następować powinny procesy ograniczające zjawisko tzw. uciążliwej szachownicy pól. Sprzyjać im powinny ułatwienia w wymianie gruntów.
- dokonujące się powoli zmiany wyrażać się też będą wzrostem liczby działek użytkowanych przez ludność mieszkającą na wsi, nie związaną bezpośrednio z pracą w rolnictwie. Ta grupa będzie też kreowała popyt na działki budowlane oraz popyt na żywność i usługi;
- upowszechnieniu technologii i modeli produkcji przyjaznych środowisku. Będą one też miały na celu wytworzenie większych partii jednorodnych, charakteryzujących się wysoką jakością produktów. W produkcji zwierzęcej zmiany powinny następować w kierunku poprawy warunków utrzymania zwierząt oraz stworzenia możliwości produkcji mleka i żywca, odpowiadających wymaganiom odbiorcy i normom europejskim. Zmiany te będą jednak następowały przede wszystkim w prężnej grupie gospodarstw specjalistycznych. Poprawie powinny też ulec warunki produkcji zwierzęcej prowadzonej na własne potrzeby rodziny;
- potrzebę propagowania i wspierania zasad rolnictwa integrowanego, jako standardu dla obszarów chronionych oraz wspieranie finansowe organizacyjne rolnictwa ekologicznego, ze względu na występowanie na terenie gminy Chmielnik Obszarów Chronionego Krajobrazu. Rozważenia wymaga również dalszy rozwój i tworzenie gospodarstw agroturystycznych;
- tworzenie grup producenckich jako ważnego elementu w budowie powiązań rynkowych rozproszonej produkcji towarowej (w drobnych gospodarstwach), co sprzyjać powinno planowaniu i stabilizacji podaży oraz stabilizacji cen,
- wspieranie jednostek sektora prywatnego, podejmujących działalność przedsiębiorczo-usługową w zakresie mechanizacji prac wykonywanych na zlecenie ludności wiejskiej. Rozwiązaniem alternatywnym może się stać grupowe użytkowanie sprzętu. Rozwój tej działalności sprzyjać powinna istniejąca baza budynków gospodarczych w gospodarstwach rolnych.
- kolejnym, ważnym kierunkiem przeobrażeń będą zmiany lokalizacji ośrodków usługowych, zwiększające dostępność usług dla mieszkańców poszczególnych sołectw oraz asortyment tych usług. Następować więc będzie pewnego rodzaju decentralizacja działalności handlowej i usługowej, aktualnie słabo się zaznaczająca na obszarze gminy;
- tendencją perspektywną będzie dążenie do realizacji w gminie modelu rolnictwa zrównoważonego, a nawet szerzej - rozwoju zrównoważonego. Model ten nawiązujący do koncepcji sformułowanej w krajach Europy Zachodniej rozwiniętych gospodarczo, w warunkach każdej gminy, powinien oznaczać łączenie troski o ochronę środowiska z zapewnieniem ludności rolniczej dochodów porównywalnych z innymi grupami zawodowymi.

Przedsięwzięcia gminy w zakresie pozarolniczej działalności gospodarczej powinny być ukierunkowane na stwarzanie warunków do rozwoju wszelkiej przedsiębiorczości i tworzenia nowych miejsc pracy poza rolnictwem. Rozwój i dywersyfikacja działalności gospodarczej Miasta i Gminy Chmielnik powinien zapewnić dodatkowe zatrudnienie dla ludności znajdującej się na bezrobociu, a także znacznym zasobom siły roboczej, określanej na obszarach wiejskich, jako bezrobocie utajone.

Szans rozwiązania tego problemu należy upatrywać w wielofunkcyjnym rozwoju obszarów wiejskich, który polega na wkomponowaniu w przestrzeń wiejską coraz większej funkcji nierolniczych, a tym samym przyczynić się do powstawania nowych miejsc pracy. Przejmowanie przez tradycyjną wieś tych nowych funkcji pozarolniczych zaowocuje zmniejszeniem bezrobocia oraz rozwojem przedsiębiorczości, która jest warunkiem każdego wzrostu gospodarczego. Głównym celem realizacji tych zadań jest poprawa warunków życia ludności wiejskiej poprzez zrównoważony i wielokierunkowy rozwój gospodarczy powiązany z zachowaniem wyjątkowych walorów przyrodniczych i kulturowych obszaru. Cele te zostaną osiągnięte poprzez następujące działania:

- dalszą poprawę infrastruktury technicznej, a szczególnie w zakresie ochrony środowiska tj. kanalizacji i oczyszczalni ścieków;
- tworzenie systemu instytucji wspierających wielofunkcyjny rozwój wsi,
- rozwój małej i średniej przedsiębiorczości, tworzenie zachęt dla inwestorów i promowanie wsi jako atrakcyjnego miejsca inwestowania, rozwój centrów przedsiębiorczości, rozwój doradztwa w tym doradztwa ekonomiczno-finansowego dla osób podejmujących działalność gospodarczą,
- rozwój turystyki wiejskiej,
- edukację.

Mała i średnia przedsiębiorczość na terenie Miasta i Gminy Chmielnik powinna być oparta o rozwój drobnych firm, często rodzinnych, które dzięki swej elastyczności odgrywać będą dominującą rolę w gospodarce. Rozwój tych firm napotyka na wiele barier, spośród których najistotniejsze bariery to: popytu, kapitału, infrastruktury oraz małej aktywności wiejskiej. W związku z tym, że firmy małe i średnie na wsi działają w warunkach trudniejszych niż w mieście, konieczne są pewne ułatwienia dla nich (zachęty finansowe, niższe podatki, promocja ich produktów i usług, ułatwienia dla tworzenia warsztatów w zabudowaniach gospodarczych itp.).

Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich jest równoznaczny z rozwojem zrównoważonym. Potrzeby ludzi zamieszkujących dany obszar nie mogą być zaspokajane w oderwaniu od otaczającego środowiska przyrodniczego, kulturowego i społecznego. Żadnemu z tych trzech środowisk nie można zaszkodzić. Promować należy model rozwoju, który nie narusza charakteru i uroku wiejskiego krajobrazu, tak, aby obecne pokolenie, czerpiąc z jego zasobów, nie ograniczało możliwości korzystania z nich przez pokolenia przyszłe. Zrównoważony, oparty na współpracy i wzajemnych konsultacjach musi też być proces podejmowania decyzji dotyczących określonych grupy ludzi. Niezbędna jest efektywna współpraca pomiędzy administracją publiczną i samorządową. W warunkach gminy Chmielnik promowanie MSP jest możliwe, ponieważ zostały stworzone różnorodne formy wsparcia w postaci środków pomocowych (grantów).

Ważnym zadaniem jest rozwój placówek doradczych, oświatowych, które przyczyniłyby się do przestawienia sposobu myślenia z poziomu producenta rolnego na poziom przedsiębiorcy. Potrzebne jest także rozpoczęcie pracy kreującej liderów wiejskich, wspomagającej lokalne inicjatywy, która przeciwstawi się bierności, jaka ogarnęła społeczność wiejską. Dlatego też w dzisiejszych warunkach realizacja wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich uwarunkowana będzie utworzeniem silnej sieci struktur różnego typu instytucji i organizacji, które stymulowałyby rozwój gminy, pobudzały mieszkańców do inicjatyw gospodarczych i społecznych, usprawniały i ułatwiały funkcjonowanie podmiotów gospodarczych, kreowały przedsiębiorczość. Mając to na uwadze, w warunkach gminy Chmielnik należy dążyć do utworzenia następujących instytucji wspierających lokalny rozwój: gminne centrum wspierania przedsiębiorczości, lokalne fundusze poręczeniowe, związki wzajemności członkowskiej towarzystw ubezpieczeń wzajemnych, inkubatory przedsiębiorczości, kluby pracy itp.

Tego typu przedsięwzięcia są promowane poprzez różne formy wsparcia ze strony funduszy pomocowych przedakcesyjnych (granty). Pomoc skierowana będzie do już działających instytucji wspierających rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich oraz samorządów lokalnych i gospodarczych noszących się z zamiarem tworzenia takich instytucji.

W warunkach Miasta i Gminy Chmielnik, a zwłaszcza na Obszarze Chronionego Krajobrazu należy promować rozwój turystyki lokalnej poprzez: dobre zagospodarowanie infrastrukturalne obszarów rekreacyjnych i wypoczynkowych w dolinach rzeki Morawki, Sanicy i Wschodniej, organizację gospodarstw agroturystycznych upowszechnianie folkloru, twórczości ludowej i pamiętnikarskiej, a także prezentowanie tzw. „małej architektury”.

Drogą do zwiększenia różnorodności działalności ekonomicznej i społecznej w gminie będzie aktywność społeczna. Indywidualne i zbiorowe inicjatywy mieszkańców gminy będą możliwe do zrealizowania przy wsparciu z budżetu centralnego i wsparciu w ramach funduszy pomocowych. Działalność wspomagająca będzie się koncentrowała na określonych celach priorytetowych wskazanych przez samorząd gminny. Wszystkie zmiany na obszarze gminy muszą korespondować z tendencjami ogólnymi, wskazanymi w programie opracowanym dla makroregionu.

Niektóre ze wskazanych kierunków zmian będą wymagały współpracy pomiędzy różnymi ogniwami i szczeblami samorządu w ramach regionu (powiatu, województwa). Wszystkie natomiast odbywać się powinny przy akceptacji mieszkańców gminy. Należy także pamiętać, że rolnictwo nawet przy niezłej jego kondycji nie jest w stanie ponieść całokształtu kosztów związanych z poprawą infrastruktury technicznej i “ekologicznej” gospodarstw oraz uwarunkowanych zakresem prac urzędniowo-rolnych. Niezbędne więc będą dotacje bezpośrednio z budżetu państwa oraz z innych źródeł. Warunkiem realizacji koncepcji rozwoju zrównoważonego (ekorozwoju) jest też podniesienie poziomu świadomości ekologicznej ludności wiejskiej. Przykłady ze Szwajcarii, Austrii i Niemiec dowodzą, że za pomocą szeroko prowadzonej, konsekwentnej edukacji ekologicznej, można bez dodatkowych nakładów znacznie ograniczyć zagrożenia dla środowiska przyrodniczego.

Opracowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej programy opierają się między innymi na wykorzystaniu funduszy przedakcesyjnych takich jak PHARE, ISPA, SAPARD.

Jednak “podstawowym warunkiem otrzymania środków przedakcesyjnych będzie przygotowanie rzetelnych programów strategicznego rozwoju na wszystkich szczeblach, od gminnego przez regionalny do centralnego”, a także współuczestnictwo w kosztach realizacji programów. Nie jest to jednak sprawą łatwą szczególnie w gminach o niskich dochodach. Próbę nakreślenia takiego programu, wychodzącego od opisu istniejącej sytuacji i potrzeb konkretnej gminy, zawiera niniejsze opracowanie. Przedstawiane tezy ogólne mogą stanowić materiał do dyskusji.

Tabela 47. Główne czynniki warunkujące rozwój obszarów wiejskich w gminie Chmielnik

Czynniki	
sprzyjające	ograniczające
1. Duże zasoby pracy ludzkiej - możliwość rozwoju pracochłonnych kierunków produkcji	1. Wysoki udział gleb słabych i bardzo słabych, o niskiej produktywności, okresowo i stale zbyt suchych
2. Centralne położenie w kraju, stosunkowo małe oddalenie od ośrodków miejsko-przemysłowych, istnienie ośrodka miejskiego w gminie	2. Znaczne rozdrobnienie pól, konieczność dojazdu na znaczną odległość
3. Dobra sieć komunikacyjna, bliska odległość linii kolejowej i linii LHS	3. Możliwość dalszej degradacji potencjału produkcyjnego gleb, przy utrzymywaniu się niskiego poziomu nawożenia mineralnego i organicznego
4. Duży popyt na żywność ludności mieszkającej w gminie (samo zaopatrzenie)	4. Niski poziom wykształcenia ludności wiejskiej
5. Zainteresowanie władz gminy i aktywność w poszukiwaniu możliwości poprawy sytuacji wsi i rolnictwa, podejmowanie działań mających na celu opracowanie strategii rozwoju	5. Słaby rozwój otoczenia rolnictwa, sfery usług oraz bezrobocie rejestrowane i utajone
6. Występowanie pozytywnych przykładów działań w regionie, rozwój gospodarstw agroturystycznych (Ślasków Mały-17), grupa producencka Ziemiaków	6. Zły stan techniczny oraz wiek ciągników i samochodów, brak środków finansowych na odnowienie
7. Możliwość korzystania z doradztwa rolniczego - duża aktywność ODR w Modliszewicach	7. Ograniczanie spożycia niektórych produktów związane z niekorzystną sytuacją dochodową ludności
8. Istotne znaczenie dochodów spoza rolnictwa (renty, emerytury, zarobki)	8. Niska opłacalność produkcji rolniczej oraz trudności ze zbytem produktów
9. Położenie znacznej części gminy na obszarach objętych ochroną w postaci Parku Krajobrazowego i Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz występowanie pomników przyrody ożywionej i nieożywionej.	9. Bardzo słabe wyposażenie gospodarstw w urządzenia do produkcji zwierzęcej, związane z małą jej skalą
10. Występowanie złóż gipsu przeznaczonych do eksploatacji, które mogą stanowić podstawę do rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej.	10. Zaniedbania w zakresie infrastruktury obszarów wiejskich i gospodarstw, brak środków finansowych
	11. Rozproszenie producentów, niska towarowość produkcji
	12. Niski poziom fachowej wiedzy rolniczej większości właścicieli gospodarstw

ROZDZIAŁ 5

INFRASTRUKTURA

SPIS TREŚCI

5. INFRASTRUKTURA	63
5.1. Telekomunikacja	63
5.2. Elektroenergetyka	64
5.3. Gospodarka cieplna	67
5.4. Gazownictwo	68
5.5. Gospodarka wodna	72
5.6. Gospodarka ściekowa	78
5.7. Komunikacja	79
5.8. Gospodarka odpadami stałymi.....	84
5.9. Mocne i słabe strony rozwoju gminy	87

Mapa nr 8 Układ komunikacyjny

Mapa nr 9 Schemat sieci energetycznych

Mapa nr 10 Schemat sieci gazowych

Mapa nr 11 Gospodarka wodno – ściekowa

Mapa nr 12 Studnie

5. INFRASTRUKTURA

5.1. Telekomunikacja

Na terenie gminy w zakresie łączności telekomunikacyjnej działalność prowadzi Telekomunikacja Polska S.A. TP S.A. zamontowała w Chmielniku centralę PCLNI o pojemności 3000 numerów do której podłączonych było 1082 abonentów (stan z początku 1998 r.). Centrala telefoniczna typu DGT zamontowana została także w Piotrkowicach obsługując rejon tej miejscowości. Jej pojemność wynosi 400 numerów, a według stanu z początku 1998 r. obsługiwała 220 abonentów. Zestawienie parametrów central wraz z rezerwami przedstawia tabela 1:

Tabela 1

Miejscowość	Pojemność centrali	Zajętość centrali	Rezerwa
Chmielnik	3000	1082	64 %
Piotrkowice	400	220	45%
Razem	3400	1302	-

Istniejące centrale posiadają więc rezerwy i stwarzają możliwość rozbudowy łączności w gminie.

Zapewniają one jednakże łączność jedynie w swoich rejonach. Do centrali w Chmielniku podłączone są miejscowości: Chmielnik, Śladków Mały, Przededworze, Lipy.

Do centrali w Piotrkowicach podłączone są miejscowości: Piotrkowice, Celiny, Minostowice, Suliszów, Grabowiec.

Siedemnaście sołectw nie jest jeszcze stelefonizowanych. Należą do nich:

- Ciecierze
- Szyszczycy
- Kotlice
- Suskrajowice
- Borzykowa
- Śladków Duży
- Sędziejowice
- Chomentówek
- Holendry
- Jasień
- Lubania
- Lipy
- Ługi
- Łagiewniki
- Zrecze Małe
- Zrecze Duże
- Zrecze Chałupczańskie

Śladków Mały i Przededworze stelefonizowane są częściowo.

Według danych z początku 1998 r. na terenie gminy do sieci telekomunikacyjnej podłączonych było 1408 abonentów co w przeliczeniu na 100 mieszkańców dawało stopień stelefonizowania na poziomie 11,88 abonentów na 100 mieszkańców. Stopień stelefonizowania miasta jest z reguły lepszy niż stan telefonizacji terenów wiejskich. W tym samym okresie wskaźnik telefonizacji liczony w mieście Chmielnik wyniósł 21,74 abonentów na 100 mieszkańców, a na terenach wiejskich gminy – 6,25. Różnica ta wynika z dobrego standardu ilościowego i jakościowego łączności w mieście oraz słabo przestronie rozwiniętej sieci telekomunikacyjnej na wsi. Proporcje te będą się zmieniać wraz z systematyczną telefonizacją poszczególnych miejscowości.

Na koniec 1999 r. przewidywane jest osiągnięcie wskaźnika telefonizacji na poziomie 14,9 ab/100mieszk. – liczba podłączonych abonentów wyniesie 1760, z czego 1000 w mieście i 760

na terenach wiejskich. Pozwoli to na osiągnięcie wysokiego wskaźnika w mieście Chmielnik - 23,5 ab/100 mieszk. oraz równie dobrego na wsi 10 ab/100 mieszk.

Dużą szansą rozwoju telekomunikacji w gminie jest uzyskanie w 1999 roku koncesji na działalność operatorską na terenie województwa świętokrzyskiego Telefonów Brzeskich S.A. Działalność dwóch operatorów telekomunikacyjnych powinna utrzymać wysoki standard świadczonych usług oraz zabezpieczyć obecne i przyszłe potrzeby w zakresie łączności telefonicznej.

5.2. Elektroenergetyka

Przez teren gminy przebiegają tranzytem linie najwyższych napięć rzędu 400 i 220 kV. Linia 400 kV relacji Elektrownia Połaniec – stacja systemowa „Kielce 400” przebiega na odcinku 10,8 km w granicach gminy. Linia 220 kV relacji Połaniec - Radkowice przebiega na odcinku 16,4 km w granicach gminy. Linie te nie posiadają bezpośredniego znaczenia dla gminy – występuje jedynie ograniczenie zabudowy związane z polem elektromagnetycznym. W stosunku do linii 400 kV strefa ochronna wynosi 33 m od skrajnych przewodów w obie strony, a dla linii 220 kV – 26 m.

Zasilanie w energię elektryczną gminy realizowane jest poprzez Główny Punkt (Podstację) Zasilający - GPZ w miejscowości Chmielnik. W podstacji pracują 2 transformatory 2 x 110kV/SN (SN- średnie napięcie) o mocy 10 MVA każdy. Transformatory zasilane są z sieci 110 kV. Po obniżeniu napięcia energia rozprowadzana jest sieciami średnich napięć. GPZ posiada 32 pola SN, w tym 24 pola wykorzystywane i 8 rezerwowych. W rezerwie pozostają ponadto 3 nie wyprowadzone pola SN. Obciążenie szczytowe transformatora wynosi 8 MVA. Sieć średniego napięcia pracuje pod napięciem roboczym rzędu 15 kV. Przez teren gminy przebiega łącznie 93,090 km linii SN z czego 51,622 km to linie o przekroju powyżej 50 mm², a 41,468 km stanowią sieci o przekroju do 50 mm². Przekrój linii decyduje o wielkości przesyłanej mocy. Występują sieci SN podwieszane na słupach drewnianych – jest ich 9,92km.

Według struktury wiekowej linie SN przebiegające przez gminę przedstawione zostały w poniższej tabeli 2:

Tabela 2

Wiek linii	Długość km
Poniżej 15 lat	29,360
Od 15 do 30 lat	63,730
Powyżej 30 lat	-
Razem	93,090

Z zestawienia linii wynika, że brak jest sieci starych, których wiek przekracza 30 lat. Najwięcej - ponad 68 % stanowią linie w wieku od 15 do 30 lat, które w perspektywie kilku, kilkunastu lat wymagać mogą modernizacji.

Szczegółowe zestawienie napowietrznych linii SN wraz z obciążeniem i liczbą awarii w latach 1996 – 1997 przedstawia tabela 3:

Tabela 3

Nazwa linii	Długość magistrali km	Obciążenie	Awaryje			
			1996 r.	1997 r.	1998 r.	1999 r.
Wełecz - Chmielnik	19,214	Z GPZ Wełecz-10 A Z GPZ Chmielnik- 32 A	0	3	1	3
Chmielnik - Daleszyce	14,869	45 A	10	5	4	8
Pińczów - Chmielnik	18,198	Z GPZ Chmielnik- 14 A	5	1	3	1
Chmielnik - Morawica	19,085	30 A	8	3	1	3
Kije - Chmielnik	16,098	Z GPZ Kije- 28 A	3	2	4	2
Chmielnik - Raków	53,269	20 A	3	4	3	2
Chmielnik – Szydłów I	18,171	62 A	5	10	0	2
Chmielnik – Szydłów II	11,625	55 A	8	4	1	2
Chmielnik pierścień I	3,672	20 A	0	0	2	0
Chmielnik – oczyszczalnia	6,732	20 A	1	1	0	5
Chmielnik pierścień II	2,156	30 A	2	0	0	0
Chmielnik – Zrecze wodociąg	2,474	5 A	2	1	0	0
Razem	185,563	-	47	34	19	28

Długość sieci SN zawartych w tabeli dotyczy całych odcinków, a nie tylko długości w granicach gminy. Podobnie awaryjność linii dotyczy również całych odcinków – awaria w dowolnym punkcie linii powoduje jej całkowitą niesprawność. Najbardziej awaryjnymi odcinkami są linie: Chmielnik – Daleszyce i Chmielnik – Szydłów I.

Przez gminę Chmielnik przebiegają także kablowe linie SN. Są to linie o przekroju 120 mm² o łącznej długości 5,1 km w tym 1,7 km stanowią linie w wieku do 15 lat, a 3,4 km linie w przedziale wiekowym 15 – 30 lat.

Istniejąca sieć SN zapewnia dostawę energii z uwzględnieniem planowanego wzrostu zapotrzebowania. Nie zachodzi potrzeba rozbudowy sieci za wyjątkiem odgałęzień od nowych stacji oraz budowy niewielkich odcinków linii SN i stacji trafo.

Do odbiorców finalnych energia elektryczna doprowadzana jest liniami niskiego napięcia rzędu 0,4 kV po redukcji poziomu napięcia w stacjach transformatorowych SN/nn. Na terenie gminy Chmielnik znajduje się łącznie 67 stacji transformatorowych napowietrznych, w tym 8 na słupach drewnianych oraz 14 wewnętrznych, w tym 11 wykonanych w nowoczesnej technologii.

Charakterystyka wiekowa napowietrznych sieci niskiego napięcia wraz z przyłączami zawarta została w tabeli 4:

Tabela 4

Wiek linii	Długość km	Przyłącza	
		Długość km	Ilość
Do 15 lat	25,605	85,775	2498
Od 15 do 30 lat	66,255		
Pow. 30 lat	15,258		
Razem	107,118	85,775	2498

Ze struktury wiekowej sieci nn wynika, że 14,24 % linii wymaga szybkiej modernizacji (wiek pow. 30 lat), a w perspektywie kilku, kilkunastu lat wymagać modernizacji może 61,85 % linii.

Oprócz sieci napowietrznych nn w gminie Chmielnik funkcjonują także linie kablowe nn o łącznej długości 10,4 km.

Struktura odbiorców energii elektrycznej wykazuje znaczną ilościową przewagę odbiorców zasilanych napięciem niskim. Odbiorcy zasilani średnim napięciem charakteryzują się natomiast większym zużyciem energii ze względu na swój charakter- z reguły przemysłowy.

Tabela 5

Odbiorcy	Ilość	Roczne zużycie energii MWh	Roczne zużycie na 1 odbiorcę MWh
Na niskim napięciu	4497	8335	1,85
Na średnim napięciu	15	4276	285,07

Przewidywany pobór mocy nowych terenów przeznaczonych pod budownictwo jednorodzinne szacowany jest na 1255 kW z czego w Chmielniku 1040 kW. Z uwagi na wiek i stan techniczny wymagana jest modernizacja sieci w miejscowościach: Borzykowa, Holendry, Kotlice,.

W miejscowościach Śladków Mały, Suskrajowice i Jasień sieci zostały już zmodernizowane, w pierwszym półroczu 2000 r, trwała modernizacja sieci w Holendrach

Poniżej zestawiona została charakterystyka przewidzianych w najbliższych latach modernizacji sieci energetycznych:

Tabela 6

Miejscowość	Zakres	Przyczyna i efekty modernizacji	Proponowane rozwiązania
Borzykowa	2 stacje trafo, 1 km linii SN, 2 km linii nn	Linia nn wyeksploatowana na podbudowie drewnianej. Poprawa warunków napięciowych, obniżenie strat sieciowych.	Sieć nn izolowana, stacje uproszczone izolowane, linia SN w systemie PAS, sterowanie oświetlenia zegarem astronomicznym.
Kotlice	2 stacje trafo, 1 km linii SN, 2 km linii nn	Linia nn wyeksploatowana na podbudowie drewnianej. Poprawa warunków napięciowych, obniżenie strat sieciowych.	
Jasień	1 stacja trafo, 0,5 km linii SN, 1,5 km linii nn	Linia nn wyeksploatowana Poprawa warunków napięciowych, obniżenie strat sieciowych.	Sieć nn izolowana, stacje uproszczone izolowane, linia SN w systemie PAS, sterowanie oświetlenia zegarem astronomicznym.

Problemy z zasilaniem w energię elektryczną występują ponadto przy ul. Leśnej w Chmielniku i w miejscowości Przededworze, gdzie na odcinku od Przededworza do stawu

przeprowadzona była modernizacja sieci, a od stawu w kierunku Chmielnika takiej modernizacji nie było. Konieczna jest modernizacja lub wymiana stacji transformatorowej. Miejscowy plan ogólny zagospodarowania miasta zakładał zapotrzebowanie mocy elektrycznej w 2015 r. na poziomie 4,1 – 6,3 MW dla odbiorców bytowo – komunalnych oraz 7,9 MW dla ogółu odbiorców.

Planowana jest także inwestycja polegająca na zamknięciu pierścieni kablowych SN w miejscowości Chmielnik, tj. linia Mleczarnia – UPT oraz Szpital – os. Sady, a także modernizacja sieci przy ulicy Dygasińskiego wraz z nawiązaniem jej do os. Słonecznego (linia SN i stacja trafo kontenerowa).

5.3. Gospodarka ciepła

Największym producentem ciepła w gminie Chmielnik jest Zakład Wodociągów, Kanalizacji i Energetyki Ciepłej w Zreczu Dużym, który działalność w zakresie zaopatrzenia w ciepło prowadzi na odstawie koncesji Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki na przesyłanie i dystrybucję ciepła. Odbiorcami energii ciepłej z ZWKiEC są:

- spółdzielnia mieszkaniowa
- ZGKiM Chmielnik
- Lasy Państwowe Nadleśnictwo Chmielnik
- Gminna Spółdzielnia SCH
- Urząd Miasta i Gminy

Przedsiębiorstwo eksploatuje trzy kotłownie o łącznej mocy 2,7 MW. Dwie opalane są koksem (2,6 MW), jedna olejem opałowym (0,1 MW). Wykorzystanie mocy kotłowni jest optymalne. Planowana jest modernizacja kotłowni ze zmianą paliwa na olej. Zakład zaopatruje w ciepło odbiorców komunalnych ogrzewając łączną powierzchnię 20273 m², posiada dwie sieci ciepłne o łącznej długości 500 m oraz eksploatuje 8 węzłów ciepłych o łącznej mocy 2,70 MWt. Pięć węzłów wyposażonych jest w rozliczeniowe układy pomiarowe.

Poza ZWKiEC gospodarka ciepła w gminie realizowana jest przez kotłownie lokalne :

- przy szpitalu – 2 kotły olejowe
- przy przychodni zdrowia – koksowa planowana modernizacja 2 kotły o mocy 80 kW
- przy liceum ogólnokształcącym – olejowa.
- na osiedlu 22-go lipca dwie kotłownie koksowe
- przy szkole podstawowej – olejowa
- przy domu Nauczyciela – olejowa
- w Domu Pomocy Społecznej w Łagiewnikach – olejowa

Nowe uregulowania prawne w zakresie zaopatrzenia w ciepło zawarte zostały w ustawie Prawo energetyczne z 1997 r., zgodnie z którą na gminę nałożony został obowiązek opracowania gminnego planu zaopatrzenia w ciepło. Plan ten powinien uwzględniać zaopatrzenie w ciepło nie tylko przy pomocy tradycyjnych mediów, ale także przy użyciu innych nośników energetycznych takich jak energia elektryczna, gaz oraz niekonwencjonalne źródła energii. Ponadto założenia polityki energetycznej państwa jasno precyzują kierunki rozwoju ciepłownictwa, kładąc nacisk na eliminację kotłowni opalanych paliwem stałym lub ograniczenie z nich tzw. emisji niskiej.

Działania w zakresie rozwoju ciepłownictwa powinny być ściśle związane z ochroną środowiska naturalnego. Dlatego też należy przyjąć, że główny kierunek rozwoju, to

systematyczna modernizacja lub wymiana, zaturujących środowisko, kotłowni opalanych paliwem stałym na ekologiczne źródła opalane olejem lub w przyszłości gazem sieciowym. Należy też dążyć do objęcia jak największego terenu gminy, cechującego się zwartą zabudową, scentralizowanymi źródłami ciepła eliminując systematycznie ogrzewanie indywidualne.

5.4. Gazownictwo

W stanie istniejącym gmina Chmielnik nie jest zgazyfikowana. Na wschód od miejscowości gminnej Chmielnik przebiega sieć wysokiego ciśnienia Zborów – Busko – Kielce, której budowa nie została jeszcze w pełni zakończona. Nie mniej jednak odcinek magistrali od Zborowa do stacji redukcyjno pomiarowej w miejscowości Mójcza został już wykonany i zagazowany. Istnieją więc możliwości techniczne budowy sieci rozdzielczych na terenie gminy.

Planowany system zaopatrzenia gminy w gaz zawarty został w opracowanym Programie Gazyfikacji MiG Chmielnik oraz gminy Kije.

Program określa optymalne rozwiązania oraz zasięg budowy układu rozdzielczego gazu na terenie planowanej lokalizacji stacji redukcyjno pomiarowej w rejonie Chmielnika.

Program przewiduje dwa warianty gazyfikacji:

1. Alternatywa I uwzględniająca miasto i gminę Chmielnik, gminę Kije i przysiółki gminy Gnojno
2. Alternatywa II uwzględniająca miasto i gminę Chmielnik, 6 miejscowości z gminy Kije oraz przesył dla gminy Gnojno.

Docelowy wybór wariantu przesądzi o parametrach stacji redukcyjnej gazu.

Programowany układ rozdzielczy gazu zasilony będzie ze stacji redukcyjno pomiarowej (SRP) I stopnia zlokalizowanej w południowo – wschodniej części miasta w rejonie oczyszczalni ścieków. Stacja zasilana będzie z magistralnego gazociągu wysokiego ciśnienia \varnothing 300 CN 6,3 Mpa. Stacja zasilona będzie odgałęzieniem wysokiego ciśnienia \varnothing 80, CN 6,3 Mpa o długości 600 m.

Budowa gazociągu oraz SRP związana jest z koniecznością rezerwacji terenu wraz ze strefą bezpieczeństwa 30 m.

Rzeczywista przepustowość stacji dla poszczególnych wariantów wyniesie:

- alternatywa I – 5718 Nm³/h
- alternatywa II – 4914 Nm³/h

Przewiduje się zamontowanie stacji o przepustowości nominalnej 6000 Nm³/h. SRP posiadać będzie nawianialnię gazu. Stacja usytuowana będzie na działce o wym. około 20x15 m - przewiduje się dojazd utwardzony.

Łączna długość sieci gazociągowej rozdzielczej przyłączonej do SRP będzie wynosić:

- alternatywa I – 249035 m z czego 90285 m przyłączy
- alternatywa II – 294245 m z czego 74895 m przyłączy

Wykonanie gazociągów lokalnych planowane jest z rur PE 40 mm, a przyłączy z rur PE 25 mm. Przebiegi gazociągów lokalnych wzdłuż zaplanowanych tras zależą będą od rozmieszczenia w terenie zabudowy (dwustronna wzdłuż ulic lub typu osiedlowego). Przeszkodami terenowymi na trasie gazociągu będą: tory PKP, drogi, rzeki.

Dotychczas opracowanych zostało 5 projektów sieci gazociągowych średniego ciśnienia obejmujących:

- sieć ś/ć w miejscowości Śladków Duży
- sieć ś/ć w miejscowości Chmielnik I etap
- sieć ś/ć w miejscowości Sędziejowice
- sieć ś/ć w miejscowości Chomentówek
- sieć ś/ć w miejscowości Ciecierze

Strefa ochronna dla w/w gazociągów wynosi:

- 2x 1,5 m w odniesieniu do budynków
- 4 m dla stacji trafo
- 4m dla linii energetycznej 1 – 30 kV
- 8m dla linii energetycznej 30 – 110 kV

Projektowane gazociągi nie wpłyną na zmianę warunków eksploatacji wody, kanalizacji, sieci elektroenergetycznych, terenów rolnych i budowlanych.

Gazyfikacja niektórych miejscowości gminy została ujęta w programach gazyfikacji innych gmin:

- Borzykowa, Kotlice, Szyszczycy w opracowaniu dla gminy Gnojno
- Brody i Lisów – w opracowaniu dla gminy Pierzchnica

Program przewiduje podłączenie docelowej ilości 4426 odbiorców w 21 sołectwach i w mieście Chmielnik.

Planowana liczbę odbiorców gazu w poszczególnych miejscowościach objętych programem przedstawia tabela 7:

Tabela 7

Sołectwo	Docelowa liczba mieszkańców do 2025 r.	Docelowa liczba odbiorców do 2025 r.
Celiny	490	100
Ciecierze	100	30
Chomentówek	300	90
Grabowiec	550	136
Holendry	180	57
Jasień	250	79
Lubania	350	96

Lipy	160	35
Ługi	270	68
Łagiewniki	750	112
Minostowice	280	67
Piotrkowice	900	274
Przededworze	900	211
Suchowola	900	244
Sędziejowice	700	219
Śladków Mały	650	180
Śladków Duży	600	181
Suliszów	290	125
Zrecze Małe	400	131
Zrecze Duże	500	109
Zrecze Chałupczańskie	240	62
Miasto Chmielnik	8000	1820
Razem	17760	4426

Projekt zakłada wykorzystanie gazu do przygotowania posiłków, produkcji ciepłej wody i c.o. Gazociąg będzie tak zaprojektowany aby docelowo zaopatrywał 100 % mieszkańców miejscowości objętych programem plus 20 % ilości gazu dla usług i drobnego przemysłu oraz aby pokrywał planowane straty w sieci w wysokości 3 %.

Pokrycie rocznego zapotrzebowania na gaz zaplanowane było tak, aby zabezpieczyć zużycie 5 tys. Nm³/rok na 1 odbiorcę, 20 % rezerwy oraz 3 % strat przesyłowych.

Szczegółowe zestawienie planowanego rocznego i godzinowego (szczytowego) zapotrzebowania na gaz przedstawia tabela 8

Tabela 8

Sołectwo	Docelowa liczba odbiorców do 2025 r.	Roczne zapotrzebowanie gazu w tys. Nm ³ /rok				Godzinowe zużycie gazu w Nm ³ /h			
		K o m - b y t	U s ł u g i i d r o b . P r z e m	S t r a t y	R e z e r w a	K o m - b y t	U s ł u g i i d r o b . P r z e m	S t r a t y	R e z e r w a
Celiny	100	500	100	18	618	139	28	5	172

Ciecierz	30	1 5 0	30	5	185	4 5	9	2	56
Chomentówek	90	4 5 0	90	16	556	9 9	20	4	123
Grabowiec	136	6 8 0	13 6	24	840	1 5 1	30	5	186
Holendry	57	2 8 5	57	10	352	6 9	14	2	85
Jasień	79	3 9 5	79	14	488	8 6	17	3	106
Lubania	96	4 8 0	96	17	593	1 1 0	22	4	136
Lipy	35	1 7 5	35	6	216	6 4	13	2	79
Ługi	68	3 4 0	68	12	420	9 1	18	3	112
Łagiewniki	112	5 6 0	11 2	20	692	1 9 2	38	7	237
Minostowice	67	3 3 5	67	12	414	9 4	19	3	116
Piotrkowice	274	1 3 7 0	27 4	49	1693	2 2 3	45	8	276
Przededworze	211	1 0 5 5	21 1	38	1304	2 2 3	45	8	276
Suchowola	244	1 2 2 0	24 4	44	1508	2 2 3	45	8	276
Sędziejowice	219	1 0 9 5	21 9	39	1353	1 8 2	36	7	225
Śladków Mały	180	9 0 0	18 0	32	1112	1 7 2	34	6	212

Śladków Duży	181	9 0 5	18 1	33	1119	1 6 2	32	6	200
Suliszów	125	6 2 5	12 5	23	773	9 6	19	3	118
Zrecze Małe	131	6 5 5	13 1	24	810	1 2 2	24	4	150
Zrecze Duże	109	5 4 5	10 9	20	674	1 4 0	28	5	173
Zrecze Chałupczański e	62	3 1 0	62	11	383	8 4	17	3	104
Miasto Chmielnik	1820	9 1 0 0	18 20	32 8	1124 8	1 5 0 4	30 1	54	1859
Razem	4426	22130	44 26	79 5	2735 1	3 3 3 9	66 8	12 0	4127

Cały obszar objęty programem planowany jest do zgazyfikowania z sieci średniego ciśnienia. Obszar istniejącego budownictwa wielorodzinnego, nie przewidywanego do rozbudowy, a składającego się z kilku bloków o małej kubaturze zaprogramowany został do gazyfikacji również w systemie sieci średniego ciśnienia.

5.5. Gospodarka wodna

Gospodarkę zasobami wodnymi w gminie Chmielnik prowadzi Zakład Wodociągów, Kanalizacji i Energetyki Ciepłej w Zreczu Dużym. Woda na potrzeby mieszkańców pobierana jest ze źródeł własnych oraz kupowana jest z gminy Pierzchnica na potrzeby wsi Ługi. ZWKiEC sprzedaje ponadto wodę z własnych ujęć do gminy Busko Zdrój. Sprzedaż wody realizowana jest przez magistralę wodociągową Zrecze – Busko Zdrój. W systemie zaopatrzeniu w wodę dominującą rolę odgrywają ujęcia powierzchniowe.

1. Ujęcie wody w Zreczu.

Ujęcie powierzchniowe (źródła)

Wydajność ujęcia – 14.400 m³/d

Produkcja dobową – 4.200 m³/d

Ujęcie wody zasila w wodę Chmielnik, Zrecze Duże, Zrecze Małe, Zrecze Chałupczańskie, Łagiewniki, SzyszczyceBorzykowa, Jasień, Przededworze, Suskrajowice, Śladków Mały i Ciecierze oraz miasto Busko.

Ujęcie dysponuje dwoma agregatami pompowymi. Wydajność agregatów pompowych – 160 m³/h – 1 szt.

Na terenie ujęcia znajduje się budynek z stacjonarnym agregatem prądotwórczym. Ujęcie posiada dwa zbiorniki paliwa po 20000 l każdy. Na terenie ujęcia znajduje się budynek chlorowni z chloratorem CL – 10 wraz z urządzeniami do unieszkodliwiania chloru. Ujęcie posiada laboratorium.

2. Ujęcie rezerwowe w Chmielniku.

Ujęcie głębinowe

wydajność – 1200 m³/d

Woda pompowana bezpośrednio w sieć. Ujęcie bezzałogowe (Pracuje ~ 20 h rocznie - praca kontrolna.)

3. Ujęcie wody w Suchowoli.

Ujęcie głębinowe wydajność – 840 m³/d Produkcja dobową ~ 50 m³.

Hydrofornia – 3 hydrofory o poj. 2,5 m³ każdy

Ujęcie posiada rezerwy zabezpieczony otwór głębinowy.

Ujęcie bezzałogowe.

Dezynfekcja wody chloratorem C - 52.

4. Ujęcie wody w Piotrkowicach.

Ujęcie głębinowe

Wydajność – 840 m³/d

Hydrofornia – 2 hydrofory o pojemności 3 każdy

Dezynfekcja wody chloratorem C – 52

Produkcja dobową – 30 m³

W 1998 r. z ujęć pobrana została woda w ilości 1572,2 tys. m³ w tym z ujęć powierzchniowych w ilości 1525,3 tys. m³. Udział ujęć powierzchniowych stanowi więc 97 % ogólnej ilości produkcji wody. Na potrzeby gminy Chmielnik z ujęć pobrana została woda w ilości 394 tys. m³.

Na potrzeby wsi Ługi zakupiono 2,7 tys. m³, a do gminy Busko Zdrój sprzedane zostało 1178,2 tys. m³. Odbiorcy podłączeni do sieci wodociągowej w 1998 r. zużyli ogółem 242,2 tys. m³, w tym 171,9 tys. m³ dostarczono do gospodarstw domowych, a 70,3 tys. m³ na cele produkcyjne.

Dobowa zdolność produkcyjna ujęć wody wynosi 15000 m³/dobę (5475 tys.m³ na rok). Wykorzystanie istniejących ujęć wynosi więc około 30 %.

Woda do sieci wodociągowej dostarczana jest po uzdatnieniu polegającym na dezynfekcji chlorem. Długość czynnej sieci wodociągowej magistralnej na terenie gminy Chmielnik na koniec 1998 r. wynosiła ok. 15 km, natomiast czynne podłączenia do odbiorców ok. 48 km.

Szczegółowe zestawienie sieci wodociągowych i rocznego zużycia wody w poszczególnych miejscowościach gminy przedstawia tabela 9:

Tabela 9

Miejscowość	Długość czynnej sieci w km	Liczba podłączeń do odbiorców	Woda dostarczona odbiorcom tys.m ³	
			razem	W tym do gospodarstw domowych
Chmielnik	18,0	400	151	104,3
Dezyderów	2,8	20	2,5	2,5
Przededworze	5,7	160	15,0	15,0
Piotrkowice	3,6	103	16,6	11,8
Suchowola	6,3	160	14,0	9,6
Łagiewniki	4,7	50	19,0	5,0
Zrecze Duże	4,0	43	6,2	6,2
Zrecze Małe	1,3	23	3,6	3,6

Zrecze Chałupczańskie	3,2	24	2,0	2,0
Zrecze Zaolszynek	2,0	21	0,8	0,8
Szyszczyce	5,8	53	8,0	8,0
Ciecierze	0,7	15	1,2	1,2
Ługi	4,5	47	2,3	2,3
Borzykowa	7,2	73	2,3	2,3
Śladków Mały	4,6	113	8,9	8,9
Jasień	3,5	36	1,3	1,3
Suskrajowice	3,3	31	2,0	2,0
Kotlice	2,2	37	1,8	1,8
Razem	83,4	1409	258,5	188,2

Źródło: ZWKiEC Zrecze Duże

Do sieci wodociągowej w gminie podłączonych jest ogółem 18 miejscowości, w tym miejscowość gminna - miasto Chmielnik. Liczbę podłączonych gospodarstw w poszczególnych sołectw przedstawia tabela 10:

Tabela 10

Miejscowość	Liczba podłączeń do odbiorców komunalnych
Chmielnik	400
Dezyderów	20
Przededworze	160
Piotrkowice	103
Suchowola	160
Łagiewniki	50
Zrecze Duże	43
Zrecze Małe	23
Zrecze Chałupczańskie	24
Zrecze Zaolszynek	21
Szyszczyce	53
Ciecierze	15
Ługi	47
Borzykowa	7,2
Jasień	3,5
Suskrajowice	3,3
Kotlice	2,2
Śladków Mały	4,6
Razem	1409

Odbiorcy wody inni niż gospodarstwa domowe występują w czterech miejscowościach: Chmielnik, Piotrkowice, Suchowola, Łagiewniki.

W 1998 r. do sieci wodociągowej zostało podłączonych 85 nowych odbiorców w 7 miejscowościach wyszczególnionych poniżej:

Tabela 11

Miejscowość	Liczba nowych odbiorców
Chmielnik	50
Przededworze	5
Piotrkowice	3
Suchowola	12
Łagiewniki	7
Zrecze Duże	7
Zrecze Małe	1
Razem	85

W stosunku do stanu z końca 1997 r. stopień przyrostu odbiorców przyłączonych do sieci wodociągowej wyniósł 8,2 %.

Na terenie gminy usytuowanych jest ponadto 13 czynnych źródeł ulicznych (7 w Chmielniku, 5 w Piotrkowicach i 1 w Suchowoli).

Koncepcje wodociągowe

1. Koncepcja zwodociągowania rejonu Piotrkowic

W celu zwodociągowania rejonu Piotrkowic w 1998 r. opracowana została koncepcja zaopatrzenia w wodę wsi Celiny, Minostowice, Suliszów, Grabowiec, Piotrkowice.

Opracowanie obejmuje swoim zakresem tereny w/w wsi w których planowana jest sieć wodociągowa o łącznej długości $L = 13160 \text{ m} \approx 13,2 \text{ km}$, $D_n = 90 \div 225 \text{ mm}$.

W chwili obecnej tylko wieś Piotrkowice posiada sieć wodociągową. Pozostałe wsie nie mają takiej sieci. W tych wsiach w większości gospodarstw występują indywidualne instalacje wodociągowe zaopatrywane ze studni kopanych. Piotrkowice zaopatrywane są ze studni głębinowej odwierconej w 1968 r. o głębokości ok. 40 m.

W chwili obecnej pobór wody ze studni waha się w granicach $Q_{sr} = 1,5 \div 6,7 \text{ m}^3/\text{h}$. Użytkownik tj. MZWKiEC przewiduje max pobór wody ze studni w ilości $Q = 10,66 \text{ m}^3/\text{h}$ co stanowi 33 % ilości zatwierdzonych w kat. „B”.

We wsi Grabowiec – istnieje studnia wiercona wykonana w latach 1978 – 1979 o głębokości ok. 52 m. Brak jest jednak danych co do zasobów wodnych studni. Studnia nigdy nie była eksploatowana.

We wsi Celiny – istnieje studnia wiercona o głęb. ok. 28 m, o wydajności ok. $3,5 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 4 \div 5 \text{ m}$. Zwierciadło statystyczne wody kształtuje się na poziomie 13 m pod terenem. Aktualnie ze studni pobierana jest woda na potrzeby Szkoły Podstawowej i ze źródła przy studni na potrzeby okolicznych mieszkańców.

Ogółem zapotrzebowanie wody w rejonie przedmiotowych wsi przedstawia się następująco:

Stan obecny (rok 1998)

Q_{śr} = 168,7 m³/d

Q_{maxd} = 337,4 m³/d

Q_{maxh} = 35,1 m³/h

Perspektywa (rok 2018)

Q_{śr} = 371,2 m³/d

Q_{maxd} = 742,4 m³/d

Q_{maxh} = 77,4 m³/h

Z powyższego zestawienia wynika, że istniejąca studnia w Piotrkowicach nie pokryje perspektywicznego zapotrzebowania na wodę dla rejonu objętego zasięgiem planowanego wodociągu.

Opracowanie przewiduje wykonanie nowych studni wierconych (zasadniczej i awaryjnej) o wydajnościach pokrywających zapotrzebowanie wody w perspektywie. Z planu zagospodarowania przestrzennego Gminy wynika, że na terenach na południowy zachód od wsi Celiny w podłożu występują utwory jurajskie wykształcone w postaci wapieni z krzemieniami. W utworach tych należy się spodziewać znacznych zasobów wody podziemnej o wydajności do 50 m³/h. Nowe studnie zlokalizowane będą na działce nr 207 w odległości ok. 50 ÷ 100 m od drogi polnej prowadzącej do Minostowic. W zależności od jakości wody ze studni przewiduje się dwa podstawowe warianty wodociągu:

WARIANT I (woda nie wymaga uzdatniania)

Woda ze studni zasadniczej lub awaryjnej pompami głębinowymi tłoczona jest wodociągiem do zbiornika terenowego usytuowanego na naturalnym wzniesieniu terenu (działka nr 207). Ze zbiornika terenowego woda jest bezpośrednio podawana do sieci wodociągowej.

WARIANT II (woda wymagająca uzdatniania)

Woda ze studni zasadniczej lub awaryjnej pompami głębinowymi tłoczona jest do stacji uzdatniania wody gdzie przejdzie przez ciśnieniowe urządzenia uzdatniające a następnie rurociągiem tłocznym dostaje się do zbiornika terenowego. Ze zbiornika terenowego woda podawana jest do sieci wodociągowej.

Projektowane ujęcie wody będzie służyć do zbiorowego zaopatrzenia w wodę pitną mieszkańców. Z tego wynika potrzeba wyznaczenia strefy ochrony sanitarnej. Przewiduje się strefę ochrony bezpośredniej i strefę ochrony pośredniej. Teren ochrony bezpośredniej będzie obejmował pas gruntu o szerokości 10 m licząc od zarysu obudowy studni (oddzielnie dla studni zasadniczej i awaryjnej). Teren ten będzie ogrodzony siatką o wys. minimum 1.5 m i będzie posiadał furtkę. Teren ochrony pośredniej z pasem wewnętrznym i zewnętrznym wyznaczony zostanie po wykonaniu dokumentacji hydrogeologicznej. Dla zbiornika terenowego przewiduje się strefę ochrony bezpośredniej obejmującą pas gruntu o szerokości 10 m licząc od zarysu zbiornika. Dojazd od ujęcia wody z drogi polnej Celiny – Minostowice z prostopadłym odgałęzieniem do studni zasadniczej i awaryjnej. Dojazd do zbiornika terenowego z drogi polnej Celiny – Suliszów. Nawierzchnie dróg polnych (w niezbędnym zakresie) oraz dojazd do obiektów przewiduje się wykonać z płyt żelbetowych drogowych lub trylinki. Rurociąg doprowadzający wodę z ujęcia do zbiornika terenowego i rurociąg magistralny ze zbiornika przewiduje się ułożyć na działce nr 207.

Rurociąg magistralny do Minostowic, Piotrkowic i Grabowca w odległości 1 m od drogi polnej przez grunty prywatne.

Rurociąg do Suliszowa przewiduje się poprowadzić polami w odległości 10 m od linii energetycznej.

Trasy rurociągów rozdzielczych w przedmiotowych wsiach przewiduje się w poboczach istniejących dróg ewentualnie gdy to będzie niemożliwe na terenach prywatnych działek.

Całą sieć wodociągową przewiduje się wykonać z rur i kształtek ciśnieniowych PCV ϕ 90 ÷ 225 o złączach kielichowych, klasa ciśnienia PN 10.

Przewiduje się doprowadzenie wody do wszystkich posesji występujących na trasie wodociągu.

2. Koncepcja zwodociągowania wsi Śladków Duży, Sędziejowice, Chomentówek

Spośród trzech wsi objętych „Koncepcją” stan zaopatrzenia w wodę najgorzej przedstawia się w Sędziejowicach. Wieś jest położona na wododziale i zasoby wody są nikłe, nawet w takich obiektach jak szkoła i zlewnia mleka. Woda nie nadaje się w stanie naturalnym do spożycia. Generalnie, w wymienionych trzech wsiach istnieją systemy indywidualnego zaopatrzenia w wodę. Wyjątek stanowi farma firmy „Argo Sp. z o.o.” w Śladkowie Dużym, bazująca na obiektach dzierzawionych od Agencji Rolnej Skarbu Państwa. Istnieje w tym gospodarstwie wodociąg porównywalny z wodociągiem do zaprojektowania. Wodociąg składa się z 2 studni wierconych (1 czynna), zbiornika terenowego (pojemności około 180 m³) i hydroforni zlokalizowanej w odrębnym budynku.

Studnia czynna ma wydajność rzędu 20 m³/h. Wodociąg zaopatruje samą farmę i osiedle mieszkaniowe składające się z 7 jednakowych budynków jednopiętrowych. „Koncepcja” nie uwzględnia potrzeb farmy ani przystosowania do siebie obu systemów wodociągowych.

Projektowany wodociąg obejmie trzy w/w wsie w zachodniej części gminy. Planowane jest podłączenie 1150 mieszkańców do sieci wodociągowej.

Docelowe zapotrzebowanie na wodę rejonu wynosi 40 m³/dobę. W stanie aktualnym opracowywany jest projekt techniczny na sieć magistralna i rozdzielczą. Realizacja przewidywana jest w latach 2001 – 2003.

Zgodnie z koncepcją wodociąg byłby zasilany z 2 projektowanych ujęć wody podziemnej w Śladkowie Dużym i w Chomentówku oraz z jednego projektowanego ujęcia wody podziemnej w Śladkowie Dużym.

Wydana w lutym 1999 r. opinia techniczna zmienia koncepcję zasilania wodociągu wykazując wykorzystanie ujęcia w Zreczu jako bardziej opłacalnego źródła zasilania.

Ujęcie wody Zrecze – Kaczorów posiada zasoby eksploatacyjne w ilości 600 m³/h czyli 14.400 m³/dobę. Obecny pobór wody kształtuje się na poziomie 4200 m³/dobę czyli 175 – 180 m³/h. Rezerwy są więc znaczne i dają możliwość zasilenia wodociągu grupowego Sędziejowice, Chomentówek, Śladków Duży. W tym celu konieczna będzie budowa 3150 m wodociągu o średnicy ϕ 225 mm od magistrali ϕ 500 mm do Kolonii Śladków oraz zmiana średnicy rurociągu z ϕ 90 na ϕ 225 na odcinku o długości 655 m. Zmiana koncepcji pozwala na skrócenie okresu inwestycyjnego poprzez rezygnację z odwiertu studni i związanego z tym ustalania jej zasobów oraz uzyskanie wody dobrej jakości przy niższych nakładach i ze znaczną rezerwą – 27,8 m³/h.

Sieci wodociągowej nie posiadają miejscowości Lipy i Lubania. Przewiduje się zasilenie w wodę tych miejscowości z Suchowoli poprzez przyłączenie do lokalnego ujęcia Suchowola. Realizacja wodociągu przewidywana jest w 2003 r.

5.6. Gospodarka ściekowa

Na terenie gminy znajduje się mechaniczno – biologiczną oczyszczalnia ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów o przepustowości 1600 m³/d (chemiczne strącanie fosforu). Oczyszczalnia zlokalizowana jest na krańcach miasta Chmielnika przy ul. Mickiewicza.

W okresach suszy przepływ faktyczny wynosi od 1100 – 1200 m³/d natomiast w okresie opadów przepływ kształtuje się pomiędzy 1500 – 1700 m³/d. Istniejąca oczyszczalnia w pełni zaspokaja potrzeby miasta odnośnie oprowadzania ścieków. Ścieki dopływają grawitacyjnie z miasta oraz są dowożone beczkami ascenizacyjnymi przez ZGKiM oraz OSM Chmielnik i wpływają do pompowni głównej wyposażonej w pompy zatapialne. Piasek zatrzymany w piaskowej części pompowni tłoczony jest do klasyfikatora piasku gdzie po mechanicznym odwodnieniu wywożony jest z terenu oczyszczalni. Zagęszczone i odwodnione ścieki przesypuje się wapnem chlorowanym i wywozi na wysypisko śmieci.

Oczyszczanie ścieków dowożonych kształtuje się na poziomie 200 m³/d.

Sprawność oczyszczalni zawiera przedstawiona analiza stężenia substancji szkodliwych:

dopuszczalne stężenie w ściekach oczyszczonych		stężenie w ściekach oczyszczonych z wykonywanych analiz	
BZT5	- 15 mg/dm ³		13,6 mg/dm ³
Zawiesina	- 30 mg/dm ³		17,3 mg/dm ³
Azot ogólny	- 15 mg/dm ³		8,429 mg/dm ³
Azot	- 6 mg/dm ³		2,0 mg/dm ³
Fosfor ogólny	- 5,0 mg/dm ³		1,25 mg/dm ³

Aktualnie zlecone zostało wykonanie projektu technicznego na wykonanie drugiej oczyszczalni ścieków zlokalizowanej w miejscowości Piotrkowice.

Do sieci kanalizacyjnej podłączone są jedynie 4 miejscowości: Chmielnik, Przededworze, Suchowola Śładków Mały. Ogólna długość sieci kanalizacyjnej w gminie wynosiła na koniec 1998 r. 17,6 km. Do sieci tej w 1998 r. podłączonych było 490 odbiorców komunalnych z Chmielnika i Przededworza, którzy w 1998 r. odprowadzili łącznie 185,2 tys. m³ ścieków. Łączna długość przyłączy kanalizacyjnych wynosiła 7,6 km.

Śładków Mały został podłączony do sieci kanalizacyjnej po 1998 r. Szczegółową charakterystykę stanu kanalizacji przedstawia tabela 12:

Tabela 12

Miejscowość	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w km	Liczba podłączeń do budynków	Ścieki odprowadzone przez odbiorców tys.m ³
Chmielnik	10,6	330	179,6
Przededworze	7,0	160	5,6
Suchowola	3,7	-	-
Śładków Mały	5,9	b.d.	7,0
Razem	23,5	490	192,2

Źródło ZWKiEC Zrecze Duże

W 1998 r. do sieci kanalizacyjnej podłączonych zostało 35 odbiorców (30 z Chmielnika i 5 z Przededworza).

Istniejący plan zagospodarowania przestrzennego gminy przewiduje lokalizację przyszłych obiektów oczyszczania ścieków m.in. w miejscowościach: Grabowiec, Ługi, Lubania, Łagiewniki, Zrecze Duże, Szyszczyce, Śladków Mały, Śladków Duży, Suskrajowice, Borzykowa, Chomentówek, Sędziejowice.

W celu poprawy warunków ekologicznych w gminie niezbędne jest rozszerzenie zasięgu istniejącej sieci kanalizacyjnej i objęcie nim jak największej ilości gospodarstw domowych.

Dla rejonu Piotrkowic planuje się oczyszczalnię o przepustowości 200 m³/dobę, która będzie sukcesywnie zwiększana w zależności od potrzeb.

Brak kanalizacji deszczowej w Chmielniku powoduje dostawanie się do sieci kanalizacyjnej wód deszczowych i w efekcie jej zapiaszczenie. Kanalizacja deszczowa istnieje fragmentarycznie na osiedlu 22 lipca. Na budowanym osiedlu „Słoneczne” kanalizacja taka została przewidziana. Pozostała część miasta nie ma kanalizacji deszczowej.

5.7. Komunikacja

Drogowy układ komunikacyjny gminy Chmielnik tworzą drogi:

- krajowe
- wojewódzkie
- powiatowe
- gminne

Zasadniczym elementem układu komunikacyjnego jest droga krajowa nr 73 łącząca gminę z Morawicą i Kielcami na północy i z Buskiem Zdrój oraz Stopnicą na południowym wschodzie, biegnąca dalej do Tarnowa, oraz droga nr 765 relacji Staszów – Jędrzejów.

Droga nr 765 na odcinku Chmielnik – Staszów i dalej do Osieka jest drogą wojewódzką, natomiast na odcinku Chmielnik – Kije – Jędrzejów drogą krajową.

Wymienione wyżej drogi łączą się w miejscowości gminnej Chmielnik tworząc ważny węzeł komunikacyjny.

Istniejące ulice miejskie, ze względu na swoją funkcję, zostały sklasyfikowane jako ulice układu podstawowego i układu obsługującego. Ulice układu podstawowego to siedem ulic głównych leżących w ciągu drogi krajowej nr 73 i w ciągu drogi nr 765 oraz 14 ulic o charakterze zbiorczym, leżących przeważnie w ciągach dróg powiatowych. Do układu obsługującego zaliczane są pozostałe ulice.

Układ komunikacyjny na bazie w/w ulic jest tak ukształtowany, że ruch tranzytowy na kierunku północ – południe omija centrum Chmielnika. Ruch ten przebiega obrzeżem miasta - droga nr 73. Pozostały ruch docelowy łącznie z komunikacją autobusową i przelotem na kierunku wschód – zachód przebiega przez centrum w rejonie rynku. Ze względu na parametry ulic w tej części miasta ruch ten jest uciążliwy zarówno dla mieszkańców jak i dla pojazdów. Parametry ulic są zaniżone – ulice są zawężane w liniach regulacyjnych i w liniach zabudowy, przy zazwyczaj normatywnych (kosztem chodników) szerokościach jezdni. Z tego też względu celowe wydaje się przełożenie drogi nr 765 poza zabudowę miejską – wzdłuż linii kolejowej oraz przeniesienie dworca autobusowego i tras przejazdu autobusów w peryferyjne części miasta.

Według ostatnich pomiarów ruchu – przeprowadzonych 1995 r. natężenie ruchu na drogach krajowych na poszczególnych odcinkach przedstawiało się następująco:

Tabela 13

Nr drogi	Odcinek	Natężenie ruchu pojazdów osobowych [poj/dobę]	Pojazdy ciężarowe i autobusy (% w stosunku do pojazdów osobowych)
73	Morawica - Chmielnik	4942	20
	Chmielnik – Busko Zdrój	5021	25
765	Kije - Chmielnik	1919	16

Z uwagi na brak aktualnych pomiarów oraz dynamiczny przyrost ruchu pojazdów samochodowych na przestrzeni ostatnich lat, można przyjąć bez większego błędu, że natężenie ruchu na tej drodze wzrosło co najmniej o 100 %.

Dla drogi nr 73 przewidywana jest dobudowa drugiej jezdni oraz planowane jest obejście miejscowości Piotrkowice – inwestycje te spowodują konieczność zarezerwowania terenu pod dobudowę.

Ze względu na niski poziom bezpieczeństwa na skrzyżowaniu dróg nr 73 i 765 planowana jest budowa małego ronda na którą zlecono opracowanie projektu. Wybudowanie ronda zakłada się w okresie 1 – 2 lat. Docelowo na tym skrzyżowaniu przewiduje się budowę wiaduktu drogi 73 nad drogą 765. Dlatego też konieczna będzie rezerwacja terenu pod planowany do budowy wiadukt oraz pod przełożenie drogi nr 765 wzdłuż linii kolejowej od Przededworza do granic gminy w Zreczu Dużym. Wystąpi też konieczność likwidacji istniejącej stacji paliw, której aktualne usytuowanie stwarza zagrożenie bezpieczeństwa ruchu. W związku z powyższym planowana jest budowa nowej stacji paliw w Chmielniku w rozwidleniu drogi nr 73 i ul. Kieleckiej. Nowa stacja wyposażona będzie w system monitoringu, dysponować będzie wszystkimi rodzajami paliw i gazem.

W celu poprawy warunków ruchu należy przewidzieć drogi zbiorcze dla usprawnienia wyjazdów na drogę nr 73 z poszczególnych posesji.

Na drodze nr 765

W poniższej tabeli przedstawiona została charakterystyka drogi wojewódzkiej przebiegającej przez teren gminy.

Tabela 14

Nr drogi	Odcinek	Kilometraż	Długość odcinka [km]	Kategoria ruchu	Natężenie ruchu pojazdów osobowych [poj/dobę]	Pojazdy ciężarowe i autobusy (% w stosunku do pojazdów osobowych)
765	Chmielnik - Szydłów	33+600 – 52+600	19	KR3	1662	18 %

Natężenie ruchu, podobnie jak w przypadku dróg krajowych według ostatnich pomiarów z 1995 r.

Wzdłuż drogi nr 765 w kierunku Staszowa planowana jest budowa chodnika dla pieszych. Wzdłuż tej drogi planowane jest również położenie światłowodu i kabla energetycznego zasilającego miasto Chmielnik.

Przez teren gminy przebiega także szereg ciągów komunikacyjnych dróg powiatowych, których szczegółowe zestawienie zawiera poniższa tabela. Wszystkie odcinki dróg powiatowych na terenie gminy posiadają kategorię ruchu lekkiego.

Tabela 15

Lp.	Nr drogi	Odcinek	Kilometry		Długość odc. o naw. twardej km	Śr. Szerokość jezdni	Kategoria ruchu
			od	do			
1.	15102	Piotrkowice – Maleszowa	0+000	2+000	2,0	4,0	Ruch lekki
2.	15103	Piotrkowice – Włoszczowice	0+000	2+700	2,7	5,0	Ruch lekki
3.	15104	Wesoła – Ługi – Maleszowa	0+000	4+200	4,2	5,0	Ruch lekki
4.	15105	Piotrkowice – Suliszów – Jasień	0+000	8+500	5,6	5,7	Ruch lekki
5.	15106	Chmielnik – Dezyderów	0+000	4+500	2,1	5,0	Ruch lekki
6.	15107	Dojazd do stacji kolejowej w Chmielniku	0+000	0+800	0,8	5,0	Ruch lekki
7.	15109	Gołuchów – Żydówek – Śladków Mały	6+100	11+200	5,1	5,0	Ruch lekki
8.	15120	Przededworze – Sędziejowice	0+000	5+500	3,5	5,0	Ruch lekki
9.	15121	Chmielnik – Szarbków – Pińczów	0+900	8+500	7,6	6,0	Ruch lekki
10.	15122	Chmielnik – Potok – Życiny	1+300	5+300	4,0	5,0	Ruch lekki
11.	15123	Chmielnik – Maciejowice – Ruda	0+900	4+900	4,0	5,0	Ruch lekki
12.	15124	Chmielnik – Stopnica	2+400	7+800	5,4	6,0	Ruch lekki
13.	15125	Śladków Mały – Zawada – Balice	0+000	4+100	4,0	4,0	Ruch lekki
14.	15126	Śladków – Polanki – Kargów	0+000	4+100	4,1	4,6	Ruch lekki
15.	15160	Borzykowa – Skorzów	0+000	2+600	2,6	5,0	Ruch lekki
16.	15539	Drugnia – Łagiewniki	2+500	6+300	2,1	5,0	Ruch lekki
17.	15541	Suków – Chmielnik	20+600	24+600	4,0	5,5	Ruch lekki
18.	15556	Chmielnik – Obice - Grabowiec	5+800	8+300	1,7	4,0	Ruch lekki

Z ogólnej ilości 86,9 km dróg powiatowych 76,9 km (ponad 88 %) stanowią drogi o nawierzchni twardej.

W poniższej tabeli zestawione zostały drogi gminne.

Tabela 16

Nr drogi przebieg	Długość [km]	Ocena stanu technicznego (skala: A,B,C,D, E)		Mosty Liczba/rzekę
		Przepusty	Jezdnie km/klasa	
Nr 1507001 Ptasznik – Suliszów – Gozawa	7,25		7,25/C	
Nr 1507002 Lisów – Grabowiec	3,5		3,5/C	
Nr 1507003 Holendry – Gołuchów	1,75	2szt/C	1,75/C	
Nr 1507004 Sędziejowice – Borków	2,25	2szt/B	0,35/A 1,9/D	
Nr 1507005 Śladków Duży – Śladków Mały	4,0		0,4/B 3,6/C	
Nr 1507006 Sędziejowice – Chomentówek	4,05	2szt/C	4,05/A	
Nr 1507007 Śladków Duży – Płomyków	2,5		0,4/B 2,1/C	
Nr 1507008 Śladków Duży - Młyny	1,7		1,7/D	
Nr 1507009 Suchowola – Lipy – Lubania – Łagiewniki	4,0	4szt/B	3,2/A 0,8/C	
Nr 1507010 Zrecze Duże – Zrecze Małe – Szyszczycy – Śladków Mały	4,9	6szt/B	1,7/B 3,2/C	1/ciek od Lubani
Nr 1507011 Kaczorów – Łagiewniki	4,5	3szt/C	2,0/B 2,5/C	
Nr 1507012 Borzykowa – Młyny	1,87	1szt/C	1,87/D	
Nr 1507013 Borzykowa – Wygoda Borzykowska	1,27	2szt/C	1,25/C	
Nr 1507014 Śladków Mały – Borzykowa	1,0		1,0/E	
Nr 1507015 Kotlice – Śladków Mały	2,0		2,0/C	
Nr 1507016 Lipy - Chmielnik	2,0		2,0/E	
Nr 1507017 Suchowola – Wesoła – Suchowola Kol.II	5,0	6szt/B	3,5/B 1,5/D	
Nr 1507018 Zrecze Duże – Zrecze – Chałpczańskie – Zrecze Brzozowskie	3,1	4szt/A 4szt/C	1,0/A 0,4/C	

Nr 1507019 Chomentówek przez wieś	1,1	4szt/C	1,1/A	
Nr 1507020 Łagiewniki – Pożogi	1,2	1szt/C	0,3/C 0,9/D	
Nr 1507021 Ciecierze przez wieś	0,6	4szt/A	0,6/A	
Nr 1507022 Lubania przez wieś	1,35	3szt/C	0,3/A 1,05/C	1/ciek od Lubani
Nr 1507023 Suskrajowice przez wieś	1,3	5szt/B	1,3/A	1/ciek od Sanicy
Razem				

Charakterystyka mostów usytuowanych w ciągu dróg gminnych

Tabela 17

Droga	Długość i szerokość [m]	Ocena stanu technicznego			Ocena stanu bezpieczeństwa	Uwagi
		konstrukcja	nawierzchnia	ogółem		
Zrecze Duże – Zrecze Małe	5 6	C żelbetowa	C ubytki, pęknięcia, poprzeczne garby	C	D1	
Zrecze Duże – Zrecze Chałupczańskie	5 7	B żelbetowa	B nowa nawierzchnia asfaltowa	B	D1	
Lubania przez wieś	6 6	D konstrukcja stalowa przyczółki mur. Z kamienia	D powierzchnia drewniana do wymiany	D	D1	potrzeba wykonania nowego mostu
Suskrajowice przez wieś	3 4,3	B stalowo - żelbetowa	B nawierzchnia asfaltowa	B	D1	brak balustrad

Większość dróg powiatowych i drogi gminne posiada zanizone parametry techniczne. Niezbędna jest ich modernizacja polegająca na poszerzeniu jezdni i korony oraz na korekcie łuków poziomych i pionowych.

W zakresie infrastruktury kolejowej przez teren gminy przebiegają trzy linie kolejowe:

- linia szerokotorowa Hrubieszów – Huta Katowice, jednotorowa, nie zelektryfikowana
- linia nr 70 normalnotorowa, zelektryfikowana, jednotorowa Włoszczowice – Chmielów
- linia wąskotorowa – dojazdowa, jednotorowa relacji Jędrzejów – Staszów – Bogoria.

Komunikacja kolejowa posiada znikome znaczenie dla gminy. Z przewozów na linii nr 70 korzysta średnio około 300 pasażerów, Załadunek i wyładunek towarów na stacji Chmielnik wynosi odpowiednio 10447 t i 273 t. Linie szeroko i wąsko torowa są nieczynne. Strategia rozwoju województwa świętokrzyskiego wskazuje możliwość wykorzystania linii szerokotorowej w celu ożywienia gospodarczego terenów do niej przyległych w kontaktach z Ukrainą. Należy więc uwzględnić ewentualną potrzebę zabezpieczenia terenu pod budowę drugich torów oraz ewentualnej infrastruktury towarzyszącej.

5.8. Gospodarka odpadami

Na terenie gminy Chmielnik zlokalizowane jest wysypisko odpadów komunalnych w miejscowości Suchowola. Składowisko to obejmuje powierzchnię ok. 1,18 ha. Zlokalizowane jest w wyrobisku o średniej głębokości - 25 m, po byłej eksploatacji spękanych wapieni jurajskich (od roku 1968) w kamieniołomie „Suchowola”, po lewej stronie szosy Kielce – Chmielnik. Na dnie wyrobiska gromadzą się odcieki, które infiltrują w głąb. Wysypisko jest nadal użytkowane (wypełnione około 75 %) bez uszczelnienia od 1968 r. Ogółem na wysypisku zdeponowano 55.056 m³ odpadów. Rocznie składa się w ostatnim okresie 5.000 m³ (33.034 ton) odpadów (rok 1997 – 5.400 m³, rok 1996 – 4.902 m³).

W związku ze złym stanem istniejącego wysypiska planowana jest budowa nowego składowiska.

Planowane gminne wysypisko śmieci będzie posiadać strefę ochronną o zasięgu 500 m z obowiązkiem jej zalesienia. Równoległe z realizacją wysypiska niezbędne jest wykonanie pasa zieleni osłonowej o szerokości 100 m z roślinności zimozielonej, jeżeli równoległe zalesienie całej strefy ochronnej nie jest możliwe.

Obowiązek budowy nowego składowiska odpadów komunalnych wynika z zasad ochrony środowiska gdyż w/w odcieki mogą stanowić zagrożenie dla wód podziemnych.

Teren proponowany pod lokalizację składowiska odpadów komunalnych położony jest w odległości 3,0 km na północny zachód od centrum miasta Chmielnika w miejscowości Przededworze gmina Chmielnik. Działka położona jest w odległości 800 m na północ od wsi Jasień. Od strony południowo zachodniej przylega do lasów państwowych Nadleśnictwa Chmielnik, od północno zachodniej i południowo wschodniej do lasów prywatnych. Od strony północnego zachodu w odległości 500 m (od lasu państwowego) przebiega granica terenu górniczego złoża wapieni jurajskich „Celiny”, a w odległości 650 do 750 m biegnie granica obszaru górniczego tego samego złoża.

W odległości 900 m przebiega granica udokumentowanego złoża w kat. „C₁” „Celiny”. Dojazd do ewentualnego składowiska odbywałby się drogą od miasta na Pińczów przez miejscowość Przededworze, następnie przez wieś Jasień (drogą asfaltową), a dalej drogą przez las (nieutwardzoną). Drugi dojazd możliwy byłby przez wieś Dezyderów (droga utwardzona), a dalej drogą polną. Trzeci ewentualny wariant odbywałby się drogą Tarnów – Kielce do miejscowości Celiny – Poręba do kamieniołomu „Celiny” (drogą utwardzoną), a następnie drogą polną w kierunku południowym.

W trakcie wstępnego uzgodnienia lokalizacji składowiska z Nadleśnictwem Lasów Chmielnik przedstawionej w „Studium uwarunkowań geologicznych lokalizacji składowiska odpadów komunalnych wraz z koncepcją jego urządzenia dla gminy Chmielnik w Przededworzu” (1998 r.) polegającej na zachowaniu 150 m odległości od lasów - alternatywa. I Nadleśnictwo wskazuje na konieczność zachowania od lasów odległości 100 m. Zaszła więc konieczność przesunięcia granic projektowanego składowiska o 40 m, obejmując w części teren mniej rozpoznany pod względem geologicznym zwany alternatywą II.

Sama lokalizacja gminnego składowiska odpadów komunalnych nie została na obecnym etapie dokładnie ustalona. Uściślenie tej lokalizacji nastąpiłoby dopiero po przeprowadzeniu szczegółowych badań geologicznych, uzupełniających i opracowaniu dokumentacji hydrogeologicznej i geologiczno – inżynierskiej.

Autorzy „Oceny oddziaływania na środowisko projektowanego gminnego składowiska odpadów komunalnych w Przededworzu miasto i gmina Chmielnik” proponują do rozważenia III alternatywę lokalizacyjną jako pośrednią, która została uwzględniona w zatwierdzonym planie zagospodarowania przestrzennego. Powierzchnia miałaby zarys o wymiarach 140 m × 80 m (1,12 ha) z możliwością jej poszerzenia na perspektywę w kierunku północno wschodnim o 25 m tj. do 1,5 ha. Ta alternatywa jest najdogodniejsza dla gminy Chmielnik. Pod względem hydrograficznym w rejonie działki brak jest cieków i zbiorników wód powierzchniowych. Teren odwadniany jest przez rzekę Morawkę przepływającą ca 2,0 km na południowy zachód od działki. Ponadto w odległości 1,5 km bierze swój początek rzeka Wschodnia przepływająca przez Chmielnik, uchodząca do rzeki Czarnej. W rejonie na zachód od Jasienia występuje szereg rowów melioracyjnych. W części wschodniej wsi Jasień spotkać można kilka oczek wodnych o różnych rozmiarach.

Odległości od najbliższych studni wierconych ujmujących wodę z wapieni jurajskich wynoszą:

- studnia nr 1 dla kamieniołomu „Celiny” z Zakładem Przeróbczym i Wytwórni Mas Bitumicznych – 1,0 km
- studnia nr 2 dla Obwođu Drogowego – 1,6 km
- studnia nr 3 dla wsi Ptasznik – 1,5 km
- studnia nr 4 dla Bazy Tytoniowej – 2,8 km
- studnia nr 5 ujęcie komunalne dla Suchowoli – 3,1 km.

W sąsiedztwie studni nr 1 odwiercono otwór hydrogeologiczny (H – 2), który stanowi studnię awaryjną – 875 m, a na złożu „Ptasznik” znajduje się otwór hydrogeologiczny (H – 3), który pełni rolę studni (odległość – 2,2 km). Odległość w linii prostej do ujęcia w Zreczu dla potrzeb miasta Buska – Zdroju wynosi 6,25 km. W wyniku badań udokumentowano w rejonie Zrecza – Kaczorowa zasoby wody z utworów trzeciorzędowo – jurajskich ze źródłiska w ilości 600 m³/h (kat. B). Natomiast w rejonie Chałupek – Woli Morawickiej ustalono zasoby w kat. „C” z utworów jurajskich w wysokości 400 m³/h.

Niekorzystna budowa geologiczna i warunki hydrogeologiczne oraz występowanie użytkowego poziomu wodonośnego i sąsiedztwo ujęć wody dla celów komunalnych jak i zakładowych rzutuje negatywnie na lokalizację wysypiska.

Negatywna strona wysypiska jest także jego oddziaływanie na powietrze atmosferyczne poprzez emisję:

- gazów,
- pyłów,
- związków zapachowo – czynnych (odory),
- zanieczyszczeń mikrobiologicznych.

Natomiast do cech pozytywnych lokalizacji wysypiska zaliczyć należy:

- a) korzystne położenie terenu w stosunku do zabudowań (700 m od wsi Dezyderów i 800 m do Jasienia),
- b) otoczenie z 3 stron działki lasem, który stanowi naturalną osłonę ograniczającą uciążliwość zapachową ze składowiska,
- c) występowanie gleb o niskich klasach bonitacyjnych (kl. VI – nieużytki),
- d) własność działki (UMiG),

e) stosunkowo bliska odległość od centrum miasta Chmielnika (3,7 km w linii prostej).

Na projektowanym wysypisku składowane będą odpady komunalne.

Przez odpady komunalne należy rozumieć stałe i ciekłe odpady powstające w gospodarstwach domowych, w obiektach użyteczności publicznej i obsługi ludności, w tym nieczystości gromadzone w zbiornikach bezodpływowych, porzucone marki pojazdów mechanicznych oraz odpady uliczne, z wyjątkiem odpadów niebezpiecznych z zakładów opieki zdrowotnej i zakładów weterynaryjnych.

Odpady produkowane w gospodarstwach domowych podzielić można na następujące kategorie:

1. odpady mineralne - stłuczka szklana, gruz budowlany, ziemia z wykopów, zużyte masy formierskie, odpady z kopalni węgla i minerałów przemysłowych,
2. paleniskowe - popiół i żużel,
3. drewno – papiernicze - zrzynki i trociny, kora drzew, wełna drzewna, papiery, kartony, odpady korkowe, itp.
4. organiczne (roślinne i zwierzęce) - odpady poubojowe, odchody zwierzęce, treści żołądkowe, obierzyny ziemniaków i jarzyn, wycieczyny z owoców oraz wszelkie inne organiczne z przemysłu spożywczego,
5. metalowe - odpady z żelaza i metali kolorowych, kierowane do powtórnej przeróbki w hutach, wióry, opiłki, zrzynki, puszki, resztki stalowych urządzeń, itp.
6. oleje i smary - zużyte oleje i smary, zaolejona ziemia i szmaty, odpady z przemysłu naftowego,
7. chemiczne - ługi, kwasy, produkty uboczne (sole), odpady z powierzchniowej obróbki metali, itp.

Ponadto w ostatnich latach obserwuje się gwałtowny wzrost odpadów z folii i plastyku (torebki, butelki, różnego rodzaju pojemniki), a także puszki zawierające aluminium po piwie, coca – coli, itp. Przy powierzchni 2 ha – wysypisko zabezpieczy potrzeby na 20 lat. Dla ograniczenia ilości składowanych odpadów komunalnych należy ewentualnie na dalszym etapie projektowania rozważyć możliwość urządzenia obok składowiska kompostowni, przez co przedłuży się żywotność eksploatacji i składowiska. Ponadto na składowisko powinny być kierowane tylko te odpady, które nie podlegają będą recyklingowi.

Przyjmuje się, że roczna ilość składowanych odpadów wyniesie 5.000 m³. Z każdym rokiem ilość ta powinna wzrastać, jednak uwzględniając wymagania narzucone przez Unię Europejską, to wielkość ta będzie się stopniowo zmniejszała na skutek odzysku odpadów w drodze recyklingu.

Zgodnie z art. 5 dyrektywy Unii Europejskiej w sprawie składowisk odpadów z dnia 5.03.1997 r. w 2002 powinno nastąpić ograniczenie składowania odpadów biologicznie rozkładanych do 75 % ich masy. W 2005 ograniczenie do 50 %, a w 2010 do 25 %. Ponadto na wysypiskach nie wolno będzie składować odpadów:

- ciekłych,
- o właściwościach wybuchowych, utleniających, łatwopalnych lub palnych,
- z obiektów szpitalnych i weterynaryjnych (zakaźnych),

- całych zużytych opon po 2 latach oraz rozdrobnionych opon po 5 latach od wejścia w życie dyrektywy,

W/w dyrektywa zabrania również mieszania odpadów czyli niezbędne jest prowadzenie odzysku (recyklingu) odpadów.

Na składowisko trafiać będą tylko odpady, które nie mogą być poddane recyklingowi. W ten sposób, jak wspomniano wyżej, przedłuży się okres eksploatacji składowiska.

Obecny system gromadzenia i wywozu odpadów realizowany jest poprzez kontenery z przegrodami na szkło o pojemności 6 m³. Ponadto okresowo przeprowadzane są akcje zbierania odpadów.

Na terenie gminy istnieją dzikie wysypiska odpadów z których największe zlokalizowane są:

- w lesie przy drodze na Ługi
- w lasach w obrębie za Suchowolą w kierunku na Pierzchnicę
- w lesie w kierunku na Pińczów
- przy zakręcie drogi w kierunku Buska Zdroju
- w wyrobiskach po piachu

Gospodarka odpadami komunalnymi na terenie gminy Chmielnik powinna polegać na:

1. Unieszkodliwianiu usuwanych odpadów metodą składowania na wysypiskach z pełnym przestrzeganiem wymagań ochrony środowiska i zdrowia ludzkiego
2. Stopniowym przechodzeniu od standardu minimum do docelowego; rozwoju zakładów intensywnego unieszkodliwiania i przerobu; stopniowe ograniczenia wysypisk i emisji zanieczyszczeń
3. Ograniczaniu składowania odpadów na wysypiskach do reszty (10 – 15 %) po unieszkodliwieniu przerobie intensywnym (segregacja, kompostowanie, odzysk, itp.); ograniczenie emisji zanieczyszczeń do poziomów normatywnych

Władze gminy w celu uporządkowania gospodarki odpadami zobowiązały mieszkańców do gromadzenia nieczystości w pojemnikach przenośnych o pojemności 110 l i kontenerach o pojemności 6 m³ oraz w workach 50 do 120 l. Minimalne terminy opróżniania pojemników ustalone zostały na:

- raz na tydzień w odniesieniu do pojemników 110 l i worków,
- raz na miesiąc w odniesieniu do odpadów płynnych i kontenerów

Władze gminy zakazały ponadto wylewania odpadów do gruntu, mycia samochodów na ulicy, gromadzenia obornika na nieutwardzonym podłożu bez systemu odprowadzania i szczelnego gromadzenia gnojowicy oraz spalania odpadów w paleniskach do tego nie przystosowanych.

5.9. Mocne i słabe strony rozwoju gminy

Mocne strony

- wysoki poziom telefoniczności miasta i części terenów wiejskich
- duża aktywność mieszkańców w zakresie telefonizacji
- dobry układ zaopatrzenia w energię elektryczną (układ i rezerwy sieci 110 kV)
- brak linii średniego napięcia sieci znacznie wyeksploatowanych oraz stosunkowo dobry stan sieci niskich napięć

- zaangażowanie władz gminy w proces gazyfikacji oraz prowadzona w tym zakresie współpraca międzygminna
- dobry stan zaopatrzenia w wodę i wysoki stopień zwodociągowania gminy
- istniejąca oczyszczalnia ścieków oraz system kanalizacji
- dobrze rozwinięty układ sieci drogowej w gminie
- dobre połączenie komunikacyjne ze stolicą województwa i sąsiednimi ośrodkami miejskimi
- działania na rzecz budowy nowego wysypiska odpadów

Słabe strony

- niedostateczny stopień telefoniczowania terenów wiejskich
- niedostateczne warunki napięciowe w niektórych rejonach gminy
- brak gminnego planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa
- brak sieci gazowych
- infiltracja wód ściekowych spływających do oczyszczalni przez wody deszczowe
- uciążliwość komunikacyjna związana z drogą nr 765
- niezadawalający stan techniczny części dróg na terenie gminy
- istniejące lokalnie dzikie wysypiska odpadów oraz brak gospodarki (segregacji) odpadów stałych

ROZDZIAŁ 6

ASPEKTY OBRONNE

SPIS TREŚCI

6. ASPEKTY OBRONNE	90
6.1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY W ZAKRESIE OC	90
6.2. OCENA ZAGROŻENIA MIASTA I GMINY CHMIELNIK	91
6.3. DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO	93
6.4. POSTULAT DO STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY	95

Mapa nr 13 Strefy zagrożenia

6. ASPEKTY OBRONNE DLA MIASTA I GMINY CHMIELNIK

6.1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA MIASTA I GMINY

Miasto i gmina Chmielnik jest położona w środkowej części województwa świętokrzyskiego i południowej części powiatu Kielce. Graniczy z miastem i gminą Busko Zdrój, miastem i gminą Pińczów, gminą Morawica, gminą Pierzchnica, gminą Kije oraz gminą Gnojno. Powierzchnia gminy wynosi ogółem 143 km², w tym: użytki rolne 70,2 %, i jest podzielona na 25 sołectw.

Gminę zamieszkuje 11.810 osób, w tym w mieście Chmielnik około 4250 osoby. Teren miasta zabudowany jest w większości budynkami mieszkalnymi wielorodzinnymi stanowiącymi własność gminy oraz jednorodzinnych stanowiącymi własność prywatną. Na terenie wiejskim gminy dominuje zabudowa jednorodzinna. Mieszkańcy miasta Chmielnik i miejscowości: Dezyderów, Przededworze, Piotrkowice, Suchowola, Łagiewniki, Zrecze Duże, Zrecze Małe, Zrecze Chałupczańskie, Zrecze Zaolszynek, Szyszczycy, Ciecierz, Ługi i Śladków Mały są zabezpieczeni w wodę pitną z wodociągu. W mieście Chmielnik znajduje się Oczyszczalnia Ścieków dla mieszkańców miasta oraz sołectw: Suchowola, Przededworze i Śladków Mały.

Miasto i gmina Chmielnik jest gminą przemysłowo – rolniczą. Na terenie gminy znajduje się 503 zakłady produkcyjne, usługowe i handlowe. Kluczowymi Zakładami są PPRD „Makadam” produkujące kruszywo i mączki wapienne, „Dobropasz” członek grupy „Rolimpex” produkujące pasze, oraz Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Chmielniku. Produkcja rolnicza na terenie gminy realizowana jest w indywidualnych gospodarstwach rolnych, które zajmują około 55 % ogólnej powierzchni, a użytków rolnych - 62 %. Pozostała powierzchnia stanowi własność komunalną - 94,5 ha, państwową - 4 401,2 ha i spółdzielczą - 277,9 ha. Z ogólnej powierzchni wynoszącej 14 045 ha, - 7870 ha znajduje się w indywidualnych gospodarstwach rolnych.

W zakresie ochrony zdrowia ludności działa Samorządowy Zakład Podstawowej opieki Zdrowotnej w Chmielniku, szpital i posterunek Pogotowia Ratunkowego oraz prywatne gabinety lekarskie. W leki można się zaopatrzyć w aptekach prywatnych mieszczących się w mieście Chmielnik. Ponadto na terenie gminy znajduje się szereg sklepów i hurtowni oraz punktów usługowych różnych branż.

Przez teren gminy przebiegają ważne szlaki komunikacyjne, zarówno kołowe: Warszawa – Kielce – Tarnów – Rzeszów jak i kolejowe: Włoszczowa – Chmielów oraz Linia Hutniczo – Siarkowa. Szlakami tymi mogą być przewożone Substancje Niebezpieczne, których skażeniem zagrożony jest teren w promieniu 3 km od tych tras. Przez tereny gminne przepływają rzeki: Wschodnia, Sanica i Morawka. Na terenie gminy występują sztuczne zbiorniki wodne, wykorzystywane głównie do celów rekreacyjnych. Największy kompleks wodny usytuowany jest w Śladkowie Małym (ok. 37 ha, docelowo 46 ha).

6.2. OCENA ZAGROŻENIA MIASTA I GMINY CHMIELNIK

I. Zagrożenia w czasie pokoju i w czasie działań wojennych.

W czasie pokoju do najpoważniejszych zagrożeń na terenie gminy należą: zagrożenie pożarowe, powodziowe oraz niekontrolowanego uwolnienia się Substancji Niebezpiecznych. W czasie wojny oprócz klasycznych środków walki oraz broni, szkody i zniszczenia na terenie miasta i gminy Chmielnik mogą spowodować min.: broń neutronowa, chemiczna i biologiczna oraz środki o charakterze pożarotwórczym.

1. Zagrożenie uderzeniem broni klasycznej

Zagrożone uderzeniem bronią klasyczną są min. zakłady, które w czasie mogą ulec całkowitemu lub częściowemu zniszczeniu:

- "Dobropasz -Grupa Rolimpex " Sp z o.o. - Wytwórnia Pasz w Chmielniku,
- Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego KPBP-BICK S.A. w Kielcach – baza w Chmielniku,
- Zakłady usytuowane przy ul. Przemysłowej w Chmielniku (Rozlewnia Napoi Gazowanych "DODONI" S .C., Piekarnia Mechaniczna Gminnej Spółdzielni "S.Ch.", Nadleśnictwo, Hurtownia Artykułów Spożywczych „MAJA”)
- Okręgowa spółdzielnia Mleczarska w Chmielniku
- Oczyszczalnia Ścieków w Chmielniku
- Obiekty Sakralne na terenie gminy, mające wartość historyczną

W wyniku w/w działań zagrożeni są pracownicy w/w zakładów oraz mieszkańcy wsi w obrębie zakładów oraz miasto Chmielnik.

2. Zagrożenie skażeniem radiologicznym

W wyniku awarii reaktorów jądrowych rozmieszczonych na terenie państw sąsiednich skażeniom radiologicznym może ulec cały obszar całego miasta i gminy, co spowoduje konieczność prowadzenia kontroli napromieniowania i ochrony przed skażeniami ludności i zwierząt hodowlanych, płodów rolnych, żywności i wody.

3. Zagrożenie uderzeniem broni biologicznej

Użycie broni biologicznej w okolicach Zrecza, gdzie znajduje się ujęcie wody pitnej dla miasta i okolic Chmielnika i miasta Buska-Zdroju może spowodować masowe zakażenie ludzi, zwierząt i roślinności na obszarze 2/3 powierzchni gminy Chmielnik. Szczególnie zagrożone są sołectwa, które korzystają ze źródeł wodnych: Zrecze Małe, Zrecze Duże, Zrecze Chałupczańskie, Lipy, Lubania, Suchowola, Łagiewniki, Ługi, Przededworze, Jasień, Ciecierze, Śladków Mały, Suskrajowice. Kotlice, Szyszczyce, Borzykowa i miasto Chmielnik.

Szczególne zagrożenie epidemiologiczne ludności dorem brzuszny może nastąpić w przypadku obniżenia się stanu sanitarno epidemiologicznego w mieście Chmielnik od strony północnej (wysypisko śmieci). Zagrożenie epidemiologiczne może objąć oprócz północnej części Chmielnika również sołectwo Suchowola.

4. Zagrożenie zastosowaniem środków zapalających

Zagrożenie pożarem poprzez zastosowanie środków zapalających ze względu na ich dużą skuteczność działania oraz łatwość stosowania może nastąpić w obszarach zalesionych o

zwartej i technicznie słabej, niepodpiwniczonej zabudowie (sołectwa: Suliszów, Śladków Duży, Holendry, Lubania) oraz w sąsiedztwie magazynów z materiałami łatwopalnymi.

Szczególne zagrożenie załóg i ludności zamieszkałej w promieniu 300 m od magazynów z materiałami palnymi występuje przy następujących obiektach:

- CPN S.A. Stacja Paliw - Chmielnik Al. Zwycięstwa,
- Stacja Paliw Śladków Mały,
- Stacja Paliw Lasów Państwowych Chmielnik ul. Przemysłowa 2,
- Stacja Paliw w Zreczu Małym

5. Nagłe niekontrolowane uwolnienie się Substancji Niebezpiecznych

Zagrożenie to występuje:

- a) w czasie transportu kolejowego i kołowego może stanowić duże zagrożenie wzdłuż szlaków kolejowych Grzybów - Włoszczowice oraz kołowego Tarnów - Kielce. W strefie skażenia mogą znaleźć się miasto Chmielnik oraz sołectwa: Śladków Mały, Przededworze, Suchowola, Celiny, Minostowice, Piotrkowice, Zrecze Chałupczańskie, Ciecierze.
- b) W sąsiedztwie Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w Chmielniku w przypadku uszkodzenia lub rozszczelnienia sprężarki amoniakalnej. W strefie skażenia mogą się znaleźć sąsiednie budynki mieszkalne i usługowe (w mieście Chmielnik).

Nagłe niekontrolowane uwolnienie się Substancji Niebezpiecznych może spowodować straty sanitarne ludności zamieszkałej w rejonach skażeń Substancjami Niebezpiecznymi, straty wśród zwierząt gospodarskich oraz degradację środowiska naturalnego.

6. Zagrożenie powodziowe

Intensywne opady deszczu a lokalnie opady typu nawałnicowego (oberwanie chmury), mogą spowodować bardzo szybki przyrost poziomu wody w ciekach wodnych przepływających przez gminę Chmielnik. Płytkie koryta rzek powodują częste występowanie wód poza brzegi, przez co powoduje podtapianie łąk, pól uprawnych i budynków, usytuowanych wzdłuż płynących strumieni (rejon Piotrkowic, Śladkowa Małego i Zrecz).

Ponadto rowy melioracyjne są niedrożne i zanieczyszczone, co po ulewnych deszczach skutkuje zalewaniem domostw położonych przy drogach. Uszkodzone urządzenia melioracyjne powodują również zniszczenia wielu dróg dojazdowych do pól oraz dróg dojazdowych do wsi. Przykładem jest sołectwo Lubania, aczkolwiek problem ten dotyczy terenu całej gminy.

W mieście występuje brak wystarczającej ilości kanałów deszczowych i niedrożność istniejących. W połączeniu z usytuowaniem terenu powoduje to zalewanie budynków mieszkalnych i gospodarczych położonych w rejonach rzeki Wschodniej.

W sołectwach nie posiadających wodociągów po ulewnych deszczach woda w studniach jest niezdatna do picia, trzeba ją wypompowywać, badać oraz zapewnić stałe dostawy wody pitnej beczkownikami. Zagrożenie to występuje najczęściej w rejonie Kotlic i Sędziejowic.

7. Zagrożenie pożarowe

Zagrożenie pożarem może wystąpić w obszarach zalesionych o zwartej i technicznie słabej, niepodpiwniczonej zabudowie sołectwa: Suliszów, Jasień, Holendry; oraz w sąsiedztwie dużych kompleksów leśnych, Grabowiec od strony zachodniej Śladków Duży, Sędziejowice, Śladków Mały, Lubania obszar północno – zachodni.

6.3. DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO

1. W zakresie budownictwa ochronnego

Na terenie gminy Chmielnik nie ma budowli ochronnych. Zabezpieczenie ludności i zapasów żywności planuje się w podpiwniczeniach wytypowanych budynków i przystosowanie ich siłami mieszkańców do ochrony przed skażeniem. Istniejące na terenie gminy zakłady pracy we własnym zakresie przygotowują doraźne ukrycia ochronne dla swoich załóg.

2. W zakresie zaopatrzenia w wodę

Gmina Chmielnik uzbrojona jest w sieć wodociągową o długości 62 km, i przyłączonych jest do niej 1119 gospodarstw domowych w 13 sołectwach. Głównym źródłem zaopatrzenia ludności gminy są dwa ujęcia wody zlokalizowane w:

- a) miejscowości Zrecze Duże o wydajności 14.400 m³/d, wyposażone w agregat prądotwórczy
- b) miejscowości Chmielnik o wydajności 1200 m³/d.

Gminne ujęcie wody przystosowane jest do zasilania awaryjnego z agregatu prądotwórczego oraz dostosowane do zaopatrzenia w wodę w warunkach specjalnych.

Uzbrojenie gminy w sieć kanalizacyjną o dł17,6. km i przyłączonych jest do niej 530 odbiorców. Znajdująca się na terenie gminy oczyszczalnia ścieków o wydajności 1600 m³/d, wykorzystywana jest obecnie w 85 % i przyjmuje ścieki z miasta Chmielnik oraz sołectw: Suchowola i Przededworze.

3. W zakresie alarmowania i powiadamiania ludności o zagrożeniach

System alarmowania i powiadamiania ludności gminy o zagrożeniach zabezpiecza potrzeby

w 100% poprzez:

- 6 syren elektrycznych o zasięgu 3 km zainstalowanych na strażnicach,
- 4 syreny elektryczne na terenach zakładów pracy,
- 3 syreny ręczne w zakładach pracy.

Większość wsi gminy Chmielnik jest stelefonizowana, prawie wszyscy sołtysi mają telefony lub istnieje z nimi inny rodzaj łączności m.in. przez gońca. Wszyscy członkowie zespołu kryzysowego mają telefony domowe i służbowe

4. W zakresie urządzeń specjalnych

W razie potrzeby likwidacji skażeń na terenie gminy zaplanowano utworzenie:

- punktu zabiegów sanitarnych (PZSan) na bazie Szkoły Podstawowej i Liceum Ogólnokształcącego w Chmielniku o przepustowości 120 osób/h,
- punktu odkażania transportu na bazie Oczyszczalni Ścieków w Chmielniku, przepustowość: 48/h samochodów osobowych i 24/h samochodów ciężarowych,
- punktu zabiegów weterynaryjnych na bazie Lecznicy Zwierząt „CHMIEL-WET” w Chmielniku o przepustowości 40 szt/h,
- odkażanie odzieży wykonywane będzie w ramach świadczeń rzeczowych w Domu Pomocy Społecznej w Łagiewnikach,

- punkt ochrony produktów żywnościowych na bazie Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w Chmielniku,
- punkt ochrony płodów rolnych i pasz na bazie Wytwórni Pasz „Dobropasz” w Chmielniku,
- punkt ochrony zwierząt gospodarskich na bazie Gospodarstwa Rolnego „Agro” w Śladkowie Dużym.

5. W zakresie zabezpieczenia dóbr kultury

Na terenie gminy Chmielnik znajdują się dobra kultury podlegające ochronie na wypadek zagrożenia państwa i konfliktu zbrojnego. Należą do nich:

- Zespół Klasztorny Ojców Bernardynów w Piotrkowicach z XVII w.
- Zespół Pałacowy Tarnowskich zlokalizowany w Piotrkowicach z XVIII w.
- Zespół Kościoła Parafialnego pod wezwaniem Świętego Jakuba Starszego w Sędziejowicach z II poł. XVIII w.
- Zespół Kościoła Parafialnego pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny z I poł. XVIII w.
- Kościółek Świętej Trójcy w Przededworzu

oraz ruchome dobra kultury znajdujące się w w/w obiektach.

W przypadku zagrożenia ruchome i nieruchome dobra kultury zabezpieczone będą zgodnie z opracowanym planem w uzgodnieniu z administratorami tych dóbr.

6. W zakresie zabezpieczenia przeciwpowodziowego i przeciwpowodźowego

Do likwidacji skutków skażeń, powodzi i pożarów przygotowane są: Jednostka Ratowniczo Gaśnicza Państwowej Straży Pożarnej w Chmielniku oraz Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych w Chmielniku, Sędziejowicach, Piotrkowicach – wyposażone w: samochody bojowe, pompy i specjalistyczny sprzęt ratowniczy) oraz w: Kotlicach, Chomentówku, Suliszowie i Śladkowie Małym – wyposażone w pompy i sprzęt przeciwpowodźowy. Każda jednostka liczy po 20 członków.

Ponadto na terenie gminy istnieje 9 formacji obrony cywilnej ratownictwa ogólnego i specjalistycznego, liczące w sumie 111 członków. Są to:

1. Drużyna Likwidacji Skażeń
2. Drużyna Zabiegów Sanitarnych (stacjonarna)
3. Drużyna Odkazania Transportu Samochodowego i Sprzętu (stacjonarna)
4. Drużyna Odkazania Odzieży (stacjonarna)
5. Oddział Pierwszej Pomocy medycznej „B”
6. Drużyna Wykrywania i Alarmowania
7. Drużyna Porządkowo – Ochronna
8. Drużyna Ochrony Produktów Żywnościowych
9. Drużyna Ochrony Pasz

Ponadto powołany jest Miejsko-Gminny Zespół do spraw ochrony przeciwpowodźowej i ratownictwa. W ramach pomocy działają również:

- Pogotowie Ratunkowe
- Pogotowie Energetyczne
- Pogotowie Wodno-Kanalizacyjne
- Policja
- Straż Miejska

6.4. POSTULATY DO STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY CHMIELNIK

1. W zakresie budownictwa ochronnego

Ze względu na brak budowli ochronnych dla zapewnienia właściwej ochrony ludności należy wykorzystać podpiwniczenia 16 budynków mieszkalnych wielorodzinnych oraz w 10 kamienicach czynszowych, budynku Szkoły Podstawowej, Liceum Ogólnokształcącego, Zespołu Szkół Zawodowych oraz przychodni rejonowej zlokalizowanych w mieście Chmielnik.

Kierownictwo zakładów pracy działających na terenie gminy zobowiązać do wykonania schronów i ukryć doraźnych dla swoich pracowników, szczególnie w zakładach kontynuujących produkcję w czasie działań wojennych.

2. W zakresie zaopatrzenia w wodę.

Zabezpieczyć beczkowozy oraz samochody ze zbiornikami na wodę do dostarczania wody pitnej dla mieszkańców rejonów skażonych.

Wykonać punkty czerpalne wody pomiędzy studnią a zbiornikiem umożliwiające pobór wody bezpośrednio ze studni.

Zabezpieczyć ujęcie wody w Zreczu.

3. W zakresie alarmowania.

Istniejące urządzenia alarmowe utrzymywać w stałej gotowości do uruchomienia poprzez systematyczną konserwację. Sołectwa nie posiadające żadnych urządzeń alarmowych należy wyposażyć w takowe.

Do alarmowania ludności gminy na wypadek zagrożenia wykorzystać również dzwony kościelne oraz informować ludność za pomocą obwieszczeń i kurierów.

4. W zakresie bezpieczeństwa publicznego.

Istniejący na terenie gminy Komisariat Policji zapewnia bezpieczeństwo mieszkańcom gminy pełniąc dyżury zmianowo oraz przez patrolowanie wyznaczonych terenów gminy. W przypadku wystąpienia zagrożeń dla wzmocnienia i zwiększenia ilości patroli zaangażowani będą członkowie formacji obrony cywilnej gminy i zakładów pracy.